

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ІНСТИТУТ ГУМАНІТАРНИХ І СОЦІАЛЬНИХ НАУК**

***ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ
СУСПІЛЬНИХ НАУК У ХХІ СТОЛІТТІ»***

збірник тез доповідей

Львів – 2022

УДК 3(06)"XXI"

Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту гуманітарних і соціальних наук
Протокол № 3 від 02 грудня 2021 року

Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні питання розвитку суспільних наук у XXI столітті»: збірник тез доповідей. - Львів: НУ ЛП, 2022. – 173 с.

У збірнику опубліковано матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання розвитку суспільних наук у XXI столітті», які розкривають проблеми міжнародних відносин та зовнішньої політики, інформаційної та бібліотечної справи, філологічних наук, історії, музеєзнавства та культурної спадщини.

Матеріали подано в авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст публікацій, добір та точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей.

©НТСА ІГСН, НУ ЛП, 2022

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІСТОРИЧНИХ НАУК	8
Ганусин О.Б. ІСТОРІЯ ПОВСЯКДЕННЯ ЯК АКТУАЛЬНИЙ НАПРЯМ ДОСЛІДЖЕННЯ	9
Глюхіна К. О. ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ ЄДИНОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ АРМІЇ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД	11
Лехнюк Р. О. РОЗКОЛ У РУСОФІЛЬСЬКОМУ РУСІ В ГАЛИЧИНІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ: ПРИЧИНИ, ПЕРЕБІГ, НАСЛІДКИ	13
СЕКЦІЯ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОЛІТИЧНИХ НАУК	19
Бурій Д. А. ПРОБЛЕМА ПОЛІТИЧНОЇ ОСВІТИ МОЛОДІ В УКРАЇНІ	20
Вайда Ю. О. ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ: ЗАСТОСУВАННЯ ДОСВІДУ ШВЕЙЦАРІЇ	23
Гетьманчук М.П. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСІВ СУСПІЛЬНО – ПОЛІТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ПОМАРАНЧЕВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ В ОЦІНКАХ З. БЖЕЗІНСЬКОГО	26
Дорош Л. О. ПРОТИСТОЯННЯ ГІБРИДНИМ ВПЛИВАМ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: КЛЮЧОВІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	30
Дума Б. А. ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ НА ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ВИБІР УКРАЇНИ	34
Завада Я.І. РОЗВИТОК ІРАНО - БАХРЕЙНСЬКИХ ВІДНОСИН У ХХІ СТОЛІТТІ	38
Гльницька У. В. СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ У ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНОГО АЛЬЯНСУ	40

Кокош А.Д. РЕЛІГІЙНИЙ ЧИННИК У МІЖНАРОДНІЙ ПОЛІТИЦІ	44
Корнат Л. Я. "КРИМСЬКА ПЛАТФОРМА" ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕОКУПАЦІЇ КИМУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВ КОРИННХ НАРОДІВ	47
Лемко Ю. Р. ФОРМИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ ТКС 2021-2027	51
Лукаевич А. В. , Пасічний Р.Я., Лавренчук М. В. COMPARISON ANALYSIS OF UKRAINIAN AND GEORGIAN CIVIL SOCIETY	55
Лукач Н.М. ПОЛІТИЧНА СКЛАДОВА У ФОРМУВАННІ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	58
Матвієнків С. М. ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ УГОРСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ	61
Орлов С. Ю. ПОЛІТИКА ЛИТВИ У БОРОТЬБИ ІЗ "ГОСТРОЮ СИЛОЮ": ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ	64
Панова Д.В. ПЕРСПЕКТИВИ І ЗАГРОЗИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ	67
Полуліх Т. Ю. МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ МОНАКО У ХХІ СТОЛІТТІ	71
Садовська А. Р. НЕЛЕГАЛЬНІ МІГРАНТИ НА КОРДОНІ ПОЛЬЩІ ТА БІЛОРУСІЇ: ПРОБЛЕМА ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	75
Строгуш Н. М. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА РУМУНІЇ	77
Телюк Н. Б. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МАРОККО КРАЇНАМИ СВІТУ	80

Тишкун Ю.Я. ПРЕТЕНЗІЇ КИТАЮ НА ГЛОБАЛЬНУ ГЕГЕМОНІЮ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ	84
Филик О. З. СПЕЦИФІКА, ПАРАМЕТРИ І НАСЛІДКИ ПРОТИСТАВЛЕННЯ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ ТА МУЛЬТИКУЛЬТУРНОСТІ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ	88
Чех Б. ОКУПАЦІЯ КРИМУ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ УКРАЇНИ	92
Яблонська М. ІНТЕРЕСИ «НЕАРКТИЧНИХ» ДЕРЖАВ В АРКТИЦІ	96
СЕКЦІЯ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК	98
Кіт Д. В. THEORIES AND METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES	99
Лавренчук М.В. COGNITIVE COMPONENT OF ENGLISH FAIRY TALES AS A MULTIMODAL TEXT	103
Пасс Ю. Є. THE METHODS OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE DURING DISTANCE LEARNING	106
СЕКЦІЯ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ	110
Гриновець А. В., Федущко С. С. ФРІЛАНС В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	111
МАТЕРІАЛИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ КРУГЛОГО СТОЛУ: «РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР ІНІЦІАТИВИ ЄС СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО: ВИКЛИКИ, ДОСЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»	114
Гаврилюк О. СТАНОВЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ	115

Гевко О. «СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО»: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ МОЛОДІ	118
Герич А.В. "АСОЦІЙОВАНЕ ТРІО" УКРАЇНА, МОЛДОВА, ГРУЗІЯ ТА ЇХ ШЛЯХИ ЗБЛИЖЕННЯ З ЄС	120
Гуцалюк В.В. ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄЗК (ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ)	123
Данчук Г.Д. ВПЛИВ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ 2021 Р. НА УЧАСТЬ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ У СХІДНОМУ ПАРТНЕРСТВІ	126
Івасечко О.Я. ЗАГРОЗИ МИРУ ТА БЕЗПЕЦИ В РЕГІОНІ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА ЗА ДАНИМИ "NORMANDY INDEX" У 2021 РОЦІ: КЕЙС УКРАЇНИ	130
Івлєва Є. С., Рослонь Д. Т. ROLEXIT: ПРИЧИНИ, СУТНІСТЬ ТА НАСЛІДКИ	134
Лесик Б. ВІЙСЬКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ В РАМКАХ СХП	137
Максимюк А. «АСОЦІЙОВАНЕ ТРІО»: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ У РАМКАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА	140
Matseliukh Lilia ENERGY POTENTIAL OF EASTERN PARTNERSHIP COUNTRIES	144
Мельник Б. П. ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КЛІМАТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ «GREEN DEAL» В УКРАЇНІ ТА РОЗРОБКА ПРОЕКТІВ НОВОЇ ДОРОЖНЬОЇ КАРТИ ЗЕЛЕНОГО КУРСУ	148
Сухорольська І.Ю. ВИКЛИКИ ДЛЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ НА СХІДНОМУ ВЕКТОРІ	152
Турчин Я.Б. СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО ТА ПОЛІГІБРЕСІЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ	156

Хандій О. І. СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО: ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ НА ТЛІ НАПРУЖЕНОСТІ КОРДОНІВ МІЖ КРАЇНАМИ ЄС ТА РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ.	159
Цебенко О.О. ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ТА ВИКЛИКИ СХІДНОМУ ПАРТНЕРСТВУ	162
Шумська М.-Т. В. УЧАСТЬ УКРАЇНИ В ПРОГРАМАХ ТА ПРОЕКТАХ ЄС В РАМКАХ «СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА»	165
Юринець О.В ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МИТНИХ УРГЕНТНИХ ІНСТРУМЕНТІВ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ В УМОВАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА	169

**СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ІСТОРИЧНИХ НАУК**

Ганусин О. Б.
*асистент кафедри історії, музеєзнавства і культурної
спадщини
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

ІСТОРІЯ ПОВСЯКДЕННЯ ЯК АКТУАЛЬНИЙ НАПРЯМ ДОСЛІДЖЕННЯ

Історія повсякденності сьогодні є дуже популярним напрямом досліджень, адже відкриває ширші можливості інтерпретацій соціокультурної реальності. Дослідження з даної тематики беруть свій початок ще з середини ХХ ст., як частина соціальної історії. Історія повсякдення розвивалася в наукових центрах Франції, Великої Британії, Німеччини, США, Польщі, а з середини 2000-х і в Україні.

Історія повсякденного життя є частиною «нової соціальної історії», яка переорієнтувалася із вивчення великих соціальних груп на мікроструктури (родина, парафії, жителі будинку, локальні групи), з колективних досвідів на індивідуальні. Тому при дослідженні повсякденного життя основними джерелами є еґо-матеріали (листування, мемуари, особові документи, фотографії та інші).

Актуальність і велика зацікавленість історією повсякденності викликали чимало дискусій навколо предмета дослідження, понятійного апарату, методологічного інструментарію [1, с. 38-43]. Важливим є питання завуженого розуміння повсякденного життя, ототожнення його з буденними житлово-побутовими умовами та їх опису [2]. Вочевидь, повсякденність – це не тільки житлово-побутові умови, це процес психологізації побуту (як у рутинній обстановці людина думає, осмислює життєві проблеми, які почуття переживає, її ставлення до держави, суспільства, панівної системи цінностей) [5, с. 386].

При дослідженні історії повсякденного життя важливим є такі категорії, які її визначають: «буденність», «приватність», «стиль життя». Буденність означає несвятковий рутинний час, позбавлений будь-яких особливих подій. Повсякденність включає як будні, так і свята, які визначають рамки існування людини (ритмічне чергування праці і відпочинку, рутини й урочистостей), життєві обставини, які задають життєві ритми, формують обов'язки, відносини [7, с. 252].

Приватне життя, як і буденність, є тільки частиною повсякденності. Приватність включає в себе т. зв. «закритий» (домашній, особистий) простір, який протиставляється простору «відкритому» (праця, товариське життя, політика) [6, с. 92]. До приватної сфери належать: 1) ціннісні орієнтації, звички; 2) родинні практики (вибір подружнього партнера, виховання дітей, родинні зв'язки, сімейні таємниці); 3) товариське спілкування.

При дослідженні історії повсякденного життя, щоб уникнути перенасичення фактографією і конкретикою, потрібно звертати увагу на типові прояви стилю життя окремих представників, які ілюструють життя соціальної групи чи суспільства в цілому. Стиль життя, за визначенням Р. Любавського, це структуровані в часі та просторі моделі поведінки, що залежать від ресурсів (матеріальних і культурних), типу родини, господарства, ціннісних орієнтирів [3, с. 34]. Стиль життя є вибором людини, її зовнішнім вираженням, практичним втіленням основних моральних стандартів, стратегій і мотивацій поведінки [4, с. 12-13].

Категорії, які дають змогу описати стиль життя: бюджет часу (пропорція робочого і вільного часу); характер і умови праці; зразки споживання товарів і послуг, способи їх оплати, закупи, питання ощадливості: житло (розміри, локалізація, спосіб утримання (купівля-оренда), їжа (характеристика популярних страв і напоїв, місця споживання їжі, влаштування бенкетів), одяг (характерні особливості, зв'язок з актуальною модою); гігієна і здоров'я; освіта; участь у публічному і культурному житті; товариські контакти (критерії добору знайомих, способи проведення вільного часу, теми розмов).

Найбільші проблеми, з яким зіштовхується історія повсякденності: 1) звинувачення у суб'єктивності, адже вона не послуговується критеріями правдивості чи фальшивості; 2) для істориків повсякденного життя важливим є метод мікроналізу, який не завжди можна застосувати до різних епох чи конкретних соціальних груп, що вимагає включення альтернативних джерел (некрологи, шлюбні контракти, особові справи, медичні та записні книги, усні свідчення, фольклор) 3) історію повсякдення надзвичайно складно «піддається» узагальненню.

Таким чином, до комплексу дослідження повсякденної історії повинні належати: речі, або навколишній матеріальний світ (одяг, житло, харчування); міжособистісні комунікації або стосунки (сімейні, товариські, офіційні, навчальні, трудові) та поведінкові норми і відхилення; дозвілєво-відпочинкова сфера (театр, читання, концерти, свята, розваги, подорожі, урочисті події); світогляд (цінності, мораль, ідеологія, ідеали, пріоритети, оціночні судження); емоції (переживання, думки, ставлення до подій, людей, речей, процесів); мова, якою послуговується в повсякденному житті. Завдання істориків, які займаються історією повсякдення – показати, яким чином повсякденність є частиною історії, зіставити повсякденне життя з визначними подіями чи процесами, визначити як вони вплинули на щоденне життя різних соціальних груп, якою мірою останні опиралися цим впливам.

Література:

1. Заболотна Т. Історія повсякденності – «панацея від хвороб» чи пастка для історика? // Історія повсякденності: теорія та практика.

Матеріали Всеукр. наук. конф., Переяслав-Хмельницький, 14–15 трав. 2010 р. Переяслав-Хмельницький, 2010. С. 38–43.

2. Коляструк О. Поняття повсякденності в сучасній науковій гуманітаристиці. Режим доступу: history.org.ua/JournALL/xxx/15/1/4.pdf (11.09.2011).

3. Любавський Р. Повсякденне життя робітників Харкова в 1920-ті – на початку 1930-х років. Харків: Раритети України, 2016. Структури повсякденності. 226 с.

4. Панченко С. Еволюція поняття «стиль життя» в західній соціології // *Стили життя: панорама змін* /ред. М. Шульга. К., 2008. С. 11–24.

5. Удод О. Повсякденне життя киян в умовах окупації (вересень 1941 – листопад 1943): питання методології та історіографії // *Проблеми історії України: факти, судження, пошуки*. К., 2006. Вип. 15. С. 380-386.

6. Bieńko M. Intymne i prywatne praktyki codzienności. Studium socjologiczne. Warszawa, 2013. S. 272.

7. Bogucka M. Życie codzienne – spory wokół profilu badań i definicji // *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*. Warszawa, 1996. Nr. 3. S. 247–253.

Глюхіна К. О.

магістр історії

Київського національного університету ім. Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ ЄДИНОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ АРМІЇ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Оскільки питання забезпечення державної та міжнародної безпеки, як на Європейському континенті зокрема, так і на світовому просторі загалом постало в міжвоєнний період, зросло в післявоєнний, з метою попередження наступного великого військового міждержавного конфлікту у регіоні завдяки інтеграційним процесам, на поч. 50-их планувалося створити Європейське політичне співтовариство та Європейське оборонне співтовариство, що було активно підтримано США, проте після нератифікації Паризького договору Національними зборами Франції було розцінено у Вашингтоні як власну поразку у 1954 р. [7, с.146;6, с. 503, 525].

За повідомленням Джонсона у 1942 р., що через «небезпеку, що марширує по Західній Європі на великій швидкості» потрібна мобілізація країни та транспортування військ через Атлантику, на яку підуть місяці, тому за його словами сили Західної Європи повинні вміти утримати лінії колективної оборони, орієнтуючись на власний арсенал [2,с.6].

подальшої військово-політичної інтеграції Західної Європи стала висунута у 1950 р. на сесії асамблеї Ради Європи Черчиллем ідея створення єдиної «європейської армії», включаючи і західнонімецькі з'єднання. У результаті голосування 89 членами Європейської консультативної асамблеї проти 5 було прийнято проект Черчілля, спрямований на створення європейської армії в рамках Атлантичного пакту [3,с.1,5;6 с.433].

Франція та інші країни в Європейському оборонному співтоваристві протягом деякого часу намагалися отримати гарантії від Великобританії та Сполучених Штатів, що вони захищатимуть країни - члени ЄОС у разі нападу. Згодом англійським урядом було офіційно проголошено про військову допомогу країнам Європейського оборонного співтовариства у разі збройного нападу. Своєю чергою, формальна заява про гарантію допомоги не зобов'язувала Сполучені Штати до значних кроків, але надавала моральну підтримку в ефективній організації системи Європейської оборони. Водночас союз, маючи військові сили в Європі, були пов'язані між собою угодою у Лісабоні про продовження гарантії Північноатлантичного договору щодо покриття Європейської спільноти оборони, що могло передбачати використання озброєння у разі нападу на одного з членів товариства [4,с.2;5, с.11].

Канцлером Конрадом Аденауером було зазначено, що Європейська єдність в економічній, політичній та військовій сфері забезпечує єдину можливість зміцнення та збереження позицій Європи в світі та інтеграція ніколи не буде спрямована проти Сполучених Штатів. Зі слів канцлера, Західноєвропейський Союз здійснює ефективний шлях до повної євроінтеграції за участю Великобританії, що має важливе значення. У Бонні було офіційно заявлено про заклик усіх західноєвропейських націй для координації іноземної політики на новому етапі континентальної єдності. Заступник міністра закордонних справ Вальтер Халльштейн оприлюднив план на пресконференції, на якій він запропонував надання консультацій з питань зовнішньої політики у безпековій сфері [1,с.3]

У підсумку можна стверджувати, що у міжвоєнний та післявоєнний період ХХ ст. через неідеальність версальської системи, у процесі намагання домінування окремих європейських держав та спроби реваншу інших, що стало перешкодою для реалізації системи колективної безпеки в Європі, були здійснені пошуки європейськими країнами ефективної моделі колективної безпеки, як наслідок у результаті домовленостей здійснено спроби досягнути військово-оборонного союзу, як початок створення європейської армії.

Література:

1. Adenauer hails British role in European Union//Evening star-1956-10-02
2. Arms//Evening star-1949-08-09

3. European nations to study Churchill's plans to Unify Armies// Evening star-1950-08-17
4. Defending Europe//The key west citizen- 1952-05-06
5. Foreign policy points pay off// Evening star-1953-09-15
6. Дюрозель, Жан-Батіст. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів [Текст] / Ж. Б. Дюрозель ; пер. Є. Марічев [таін.]. - К. :Основи, 1999. - 903 с.
7. Миронова М. А. Наслідки військово-політичної інтеграції в ЄС для трансатлантичних відносин. Видавництво: Київський університет, ІМВ. Рік: 2009. Сторінок: С. 146-157.

Лехнюк Р. О.,
кандидат історичних наук
старший викладач кафедри історії, музеєзнавства та культурної
спадщини
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

РОЗКОЛ У РУСОФІЛЬСЬКОМУ РУСІ В ГАЛИЧИНІ НА ПОЧАТКУ ХХ: ПРИЧИНИ, ПЕРЕБІГ, НАСЛІДКИ

Русофіли були найдавнішим світським українським консервативним середовищем у Галичині, яке сформувалося в 1850–1860-х роках і до 1880-х залишалося найвпливовішою силою в українському русі. Фундаментом русофільської ідентичності на початку ХХ століття залишалися ті самі консервативні засади, що й при виникненні цього політичного середовища в середині ХІХ століття. Першою з них була теза про «національное и культурное единство всего русского народа» [9, с. 9], яка ґрунтувалася на ідеї «всеруськості». Русофіли бачили себе і галицьких українців як частину східнослов'янського «руського» простору, який ототожнювали не з Росією і росіянами як народністю чи, тим паче, нацією, а з історичною та культурною спадщиною Київської Русі. Її традиції, як і Галицько-Волинської держави, лежали в основі русофільського бачення минулого, теперішнього і майбутнього [10]. Ця спільна східнослов'янська спадщина була коренем усвідомлення русофілами «племенного единства всего русского народа» з тисячолітнім культурним простором і надбаннями, де «малороси» (українці) або «москалі» (росіяни) були лише складовими частинами єдиного організму [2, с. 14].

Русофіли ніколи так і не змогли виробити єдиного й цілісного світогляду, що залишало простір для відмінних уявлень та різночитань як всередині самого середовища, так і зовнішнім спостерігачам. З огляду на це, не є несподіваною глибока ідейна криза русофільської традиції на межі ХІХ і

XX століть, яка лише загострювалась. Покликань на звичні основи русофільського світогляду було не достатньо, щоб реагувати на виклики нової доби, а особливо націоналізму, котрий вимагав чіткої національної самоідентифікації.

Наростаюча криза русофільського руху, перш за все ідейна, проявилась у формуванні польсько-русофільського союзу перед виборами до Галицького сейму в 1908 році. Це був приклад співпраці, яка з обох боків була неприродною з точки зору їхніх засадничих ідей та принципів. Окреслене співробітництво було для русофілів скоріше винятком з правил ще й тому, що інші приклади їх співпраці з консервативними рухами в Габсбурзькій монархії відшукати не вдалося. Вони орієнтувались радше на російських слов'янофілів та ідеї неославізму. Найактивнішим прибічником цього напрямку серед русофілів був Дмитро Марков [8]. Він був виразником ідей молодшого покоління русофілів, які в кризових для середовища умовах вбачали вирішення проблем у відмові від застарілого консерватизму старшого покоління. Ці розбіжності проявились і при дискусіях щодо окресленого виборчого союзу. Найбільшу опірність цим домовленостям проявили не консерватори, які за логікою речей мали б оберегати традицію, а представники молодшого покоління, які засуджували укладену старшими лідерами руху угоду як зраду ідеї [11, с. 175].

Виборчий союз із польськими східногалицькими консерваторами, хоча й приніс русофілам результат, що значно перевищував їхні можливості без польської підтримки, спричинив подальше падіння впливу цього середовища і призвів до їх офіційного розколу на «новокурсників» і «старокурсників» (або ж «молодих» і «старих»), що оформився протягом 1909 року. Безпосереднім приводом стала промова русофільського депутата Михайла Короля в Галицькому сеймі, де він висловив власне бачення русофільської ідеї й традиції та їх перспективи, а фактично наголосив на її «малоруськості». Тобто, не підтримуючи самоозначення як «українця», Король, водночас, заявив, що він і русофіли загалом невідомо чи частиною якоїсь ширшої «руської народності» [17, с. 1341-1342].

Такі слова викликали обурення багатьох представників «молодих» на чолі з Володимиром Дудикевичем. Їх часопис «Русь» звинуватив Короля в зраді «руської» програми, підігруванні українофілам і полякам [13]. Локальні з'їзди мужів довіри РНП у прихильних Дудикевичу округах – бродівському і коломийському – одноставно висловили йому довіру і категорично засудили «Народний Совѣтъ» за лояльне ставлення до сеймової промови Короля, яка, на їхню думку, суперечить програмі РНП [5, 6].

Після проби сил у провінції «новокурсники» здійснили спробу перебрати під своє керівництво центральні політичні товариства. На з'їзді мужів довіри РНП на початку 1909 року відбувся конфлікт між, з одного боку, Дудикевичем, Дмитром Марковим і прихильниками, а з іншого –

більшістю русофільських сеймових і парламентських послів: Королем, о. Василем Давидяком, Миколою Глібовицьким та ін. Завдяки присутності незапрошених учасників Дудикевич зумів установити контроль над такими важливими інституціями як «Народний совѣт» і «Руська рада» [3, 15]. «Старокурсникам» вдалося зберегти часопис «Галичанинъ», тож для вираження позиції «новокурсників» протягом січня-серпня 1909 року функціонувала газета «Русь», а з осені того ж року розпочалось видавництво «Прикарпатской Руси».

Промова Короля висвітлила одну з головних причин розколу: пошук молодшим поколінням русофілів на чолі з Дмитром Марковим, Володимиром Дудикевичем і Маріяном Глушкевичем виходу з ідейної кризи, в яку все глибше поринало русофільство через домодерність власного світогляду. Новітня доба диктувала необхідність чіткої національної самоідентифікації, а покликання на аморфний «всеруський простір» не могли тут зарадити [1, с. 263]. З огляду на неприйнятність українського «сепаратизму», єдиним варіантом ставало чітке (у межах австрійського законодавства і складних австро-російських відносин) ототожнення себе з модерною російською нацією, її культурою і мовою.

На ідейну і світоглядну кризу накладався поколіннєвий конфлікт усередині русофільського середовища. Симптоми цього протистояння були помітні ще з перших років ХХ століття. Головною причиною незадоволення молодшого покоління русофілів було ставлення до нього чільних діячів середовища. Погляди Осипа Мончаловського й Івана Добрянського характеризувались як «высокомѣрно-пренебрежительные» і такі, що хочуть насильно й деспотично придушувати активність молоді.

Одним із головних об'єктів критики з боку молодих русофілів став консервативний характер середовища, зумовлений його ідейними основами. У досліджуваній час усе більшого поширення серед молоді, в тому числі й русофільської, набували ідеї соціалізму та лібералізму. Молодь критикувала традиційне слов'янофільство (і прихильність до нього «старих») за архаїчність і відсталість від Заходу, ідеалізацію Росії, відданість самодержавству, вірі, деспотизму, православному бюрократизму і загальнонародній темноті й нужді, Росії вкрай консервативної і сповненої духовним застоєм [14, с. 122]. Уособленням усіх вад старшого покоління для «молодих» став термін «рутенство». Під ним насамперед малось на увазі надмірне себелюбство, гордовитість, прихований «аристократизм-панство», вузькоглядність і відсталість, прислужництво, показне народолюбство і пристосуванство [14, с. 121]. Старше покоління звинувачувалось у відданості пустим традиційним формам, давно позбавленим змісту [4, с. 127].

Така оцінка старшого покоління русофільських діячів створювала нерідко суб'єктивний образ винятково їхньої вини за проблеми русофільства. Часопис «Русь» стверджував, що діяльність «старокурсників» призвела до

занепаду народної організації, падіння активності товариств [16]. Ще одним докором було ігнорування «народу». Характерний вислів депутата Василя Давидяка на з'їзді 1909 року про те, що він не буде звітувати перед невідомими людьми, складеними з «хапуги и распутій» [3] (ішлося про осіб без запрошення).

Наслідком негативних тенденцій і дискусій початку ХХ століття були міркування, висловлювані з обох боків, про необхідність розділу РНП на окремі організації. Вони підкріплювались усе більшою відчуженістю молоді, налаштованої на взяття контролю над русофільським рухом [7, арк. 10 зв.-11 зв.]. Тому події 1908–1909 років, що призвели до офіційного розколу партії і всього русофільського руху на «старих» і «молодих», були логічним наслідком кризи консервативного фундаменту русофільського світогляду та розриву значної частини молодшого покоління русофілів з традиційними консервативними засадами.

Починання «новокурсників» не мали успіху в довоєнний час. Хоча ця група стояла на супротивних консерватизму позиціях, її вивчення дає розуміння й ілюстрацію того, яким чином багатолітня консервативна традиція в кризовий момент може еволюціонувати в сторону радикалізму. Спроба прийняти чітку національну самоідентифікацію неминуче вела до утвердження поширених зразків. Злиття з течією часу в цьому випадку потребувало розриву з традиціоналізмом, особливо ґрунтованим на домодерних засадах, усталеними авторитетами. За цих умов різка радикалізація ідей і методів була найпростішим кроком [12].

Виборчий союз із польськими східногалицькими консерваторами став для консервативного русофільства «пірровою перемогою». Спричинені ним дискусії до межі загострили наростаючі вже протягом певного часу розбіжності між старшим і молодшим поколіннями всередині русофільства. Головною причиною невдоволення молоді був надмірний, з їхньої точки зору, традиціоналізм очільників РНП, що негативно впливав на політичні й загалом світоглядні перспективи партії. За таких обставин для вибуху бракувало лише іскри – і нею стала промова Михайла Короля. Його слова стали приводом до логічного підсумку процесів усередині русофільського середовища кінця ХІХ – початку ХХ століття: розколу. Після нього «молоді» обрали для себе шлях націоналізму й радикалізму.

Але для консервативних «старокурсників» це не могло бути вирішенням проблеми, а лише її загостренням. Адже їхня доля після розколу залежала від здатності знайти відповіді на виклики доби без відходження від традиційних принципів. Опинившись унаслідок розколу 1909 року перед необхідністю вирішувати життєво важливі світоглядні дилеми, консервативне крило русофільського руху зазнало на цьому шляху цілковитої невдачі. Вони так і не зуміли ідейно еволюціонувати, а тому їхні політичні впливи постійно маліли. Не вийшовши за рамки «всеруської» ідеї, «старокурсники», як і

«новокурсники», потрапили під підозри у проросійських симпатіях, що обернулось масовими арештами в часи Першої світової війни.

Література:

1. Аркуша О., Мудрий М. Русофілство в Галичині в середині XIX – на початку XX ст.: генеза, етапи розвитку, світогляд. Вісник Львівського університету. Серія історична. Вип. 34. Львів, 1999. С. 231–268.
2. Второй съезд мужей довѣрія Русско-народной партіи во Львовѣ 2 н. ст. февраля 1903. Изданіе полит. Общества «Русская Рада» во Львовѣ. Львовъ: Изъ ипографіи Ставропигійского Института подъ управленіемъ О. Данилюка, 1903. 19 с.
3. Заявленіе на «заявленіе». Галичанинь. Ч. 18. 23 січня (5 лютого).
4. Къ торжеству 10-лѣтія студенческаго о-ва «Другъ». Жывая мысль. 1905. Ч. 25. Жовтень. С. 126–145.
5. Львівська національна наукова бібліотека (далі – ЛННБУ) ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 168. Спр. 173, Резолюція з'їзду мужів довір'я «русько-народної» партії Бродівського виборчого округу від 7.XII 1908 р., 2 арк.
6. ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 168. Спр. 179, Кореспонденція про з'їзд мужів довір'я «русько-народної» партії Коломийського виборчого округу, 1908, 2 арк.
7. ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 168. Спр. 276, Глушкевич Мар'ян. Листи до Маркова Осипа Андрійовича, 1906.
8. Марковъ Д. Письма публициста. Львовъ: Типографія Ставропигійскаго Института подъ упр. Михаила Рефця, 1905. 101 с.
9. Мончаловскій О. Главныя основы русской народности. Львовъ: Типографія Ставропигійскаго Института подъ упр. Михаила Рефця, 1904. 22 с.
10. Мончаловскій О. Святая Русь. Львовъ: Изъ ипографіи Ставропигійского Института подъ управленіемъ Михаила Рефця, 1911. 110 с.
11. Орлевич І. «Отцы и дѣти»: ідеологічні розбіжності чи боротьба за домінування в Рускій народній партії? (До питання розколу в русофілській течії на початку XX століття). З історії західноукраїнських земель / [Наук. редактор і упорядник Іри-на Орлевич]: Національна академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'кевича НАН України. Львів, 2015. Вип. 10–11. С. 166–183.
12. Отъ редакціи. Русь. 1909. Ч. 1. 1 (14) січня.
13. Правда въ очи. Русь. 1909. Ч. 1. 1 (14) січня.
14. Святицкій И. Рутенство. Жывая мысль. 1905. Ч. 25. Жовтень.
15. Съездъ мужей довѣрія. Галичанинь. 1909. Ч. 17. 22 січня

(4 лютого).

16. Съѣздъ мужей довѣрія русско-народной партіи. Русь. 1909. Ч. 3. 16 (29) січня.

17. Sprawozdanie stenograficzne z rozpraw galicyjskiego Sejmu krajowego 26. posiedzenia I. Sesji IX peryodu z dnia 24. października 1908. Sprawozdania z pierwszej sesji dziewiątego peryodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem z roku 1908. T. I. Od 15. września do 5. listopada. S. 1291–1354.

**СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ПОЛІТИЧНИХ НАУК**

Бурій Д.А.
студентка 1 курсу
кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна
Науковий керівник: к. політ. н., асист. Лукач Н. М.

ПРОБЛЕМА ПОЛІТИЧНОЇ ОСВІТИ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Наразі актуальна проблема політичної освіти української молоді, оскільки особистість, яка буде сприяти формуванню нового типу громадянина повинна бути не лише гармонійно розвинутою, а особистістю, що в змозі визначати власну долю усвідомлено і самостійно. Для цього громадянин повинен мати відповідні знання, уміння, бути активним та компетентним, приймати самостійно відповідальні рішення.

Як свідчать дослідження, сучасна політична культура українців характеризується браком знань про власні права й відповідальність за їх дотримання, слабким інтересом до участі у громадських справах і розв'язанні суспільних проблем, відстороненим ставленням до ухвалення суспільних рішень.

У зв'язку з цим в останні роки перед українським суспільством особливої актуальності набуває проблема політичної освіти. В умовах політичної модернізації важливо освоювати політичний досвід демократичних держав, досліджувати особливості функціонування політичних систем, засобів впливу на них і адаптувати цей досвід у сучасне політичне життя України. Для забезпечення стійкого переходу до нового суспільного порядку, нового характеру взаємовідносин держави і громадянина необхідно, використовуючи засоби освіти, прищеплювати молодому поколінню повагу до державних символів своєї вітчизни, давати йому міцні знання з історії України, знайомити з принципами сучасного ефективного державного управління, сутністю політичної влади і політичних режимів, виборчих і партійних систем тощо.

Метою політичної освіти молоді є формування й поширення знань про те, що є

спільним для усіх членів суспільства у їх розумінні справедливості, порядку, свободи, рівності, участі тощо. Політична освіта має виконувати функцію трансляції новим поколінням оптимальних способів суспільної взаємодії, використовуючи світові здобутки та зберігаючи автентичні традиції української культури. Важливим завданням політичної освіти є підвищення громадянської компетентності і відповідальності молоді. Використовуючи різні форми політосвіти (урок, дискусія тощо), слід культивувати фундаментальні цінності й принципи демократії, мотивувати до участі у розв'язанні значущих суспільно-політичних проблем. Завдяки

засобам масової інформації молодь стає свідком дебатів з різних суспільно-політичних проблем, вироблення способів вирішення конфліктів [3].

Г. Гайс зазначає, що існує три засади, на які необхідно спиратися в політичній освіті молоді. По-перше, це заборона вимог у політичній освіті. Тобто заборона нав'язувати свою думку, оскільки в політичній освіті йдеться про формування думки, про формування волі. І ця думка не може нав'язуватися тими, хто навчає. Отже, заборона нав'язування власної думки – це важлива перша засада.

Друга засада – це принцип плюралізму. Він означає, що ті обставини, які для суспільства в політиці мають суперечливий характер, також представлялися в такому суперечливому характері і відповідно до цього обговорювалися, принаймні, в головних аспектах, адже політична освіта – це створення думки, а не слідування вказівкам. Третій принцип – самовизначена активізація. Політична освіта має лише те призначення, щоб передавати знання, прищеплюючи водночас орієнтацію на дії. Таким чином, кожна людина повинна аналізувати свої власні інтереси і шукати засоби щодо вчинення впливу у душі власних інтересів на наявну політичну ситуацію [2, с. 30].

Демократична концепція політичної освіти молоді передбачає доступність, відкритість і прозорість політичної інформації; політичний плюралізм і доктринальну неупередженість; об'єктивність висвітлення політичного процесу.

Це важливо, оскільки демократичне суспільство перебуває у невинному пошуку ефективного утримання рівноваги між дотриманням імперативів та їх конструктивною критикою й оновленням. Політична освіта, виходячи з цих принципів, має прищеплювати навички поведінки в умовах сучасної держави, дотримання її законів. Зміст занять з політичної освіти має бути побудований з урахуванням необхідності підвищення рівня відповідальності молодих громадян та їх вимогливості, очікування відповідальності від політиків. Політична активність і участь молоді у розв'язанні суспільних рішень та їх реалізації є, зрештою, очікуваним результатом політичної освіти [1, с. 22].

Виходячи із вищезазначеного, я пропоную зробити наступні кроки для впровадження політичної освіти в Україні:

- Впровадити політичну освіту в Україні в рамках розвитку неформальної освіти, залучивши до процесу молодіжні громадські організації, в тому числі і молодіжні підрозділи політичних партій;
- Передбачити проведення навчання політичної грамотності на базі закладів освіти. Політологія повинна бути введена в шкільну програму як окремий предмет, або викладатись у рамках правознавства чи історії;
- Популяризувати участь молоді у політичних процесах через моделювання виборчих процесів під час навчання та демонстрація різних

моделей політичної участі на прикладі шкільного та університетського самоврядування;

- Провести на регіональному та всеукраїнському рівні інформаційні кампанії щодо підвищення участі молоді у політичному процесі;

- Надати фінансування проектам, що імітують політичні та виборчі процеси у якості гри.

Отже, сучасна політична освіта має здійснюватися як органічне поєднання індивідуальної та групової роботи, лекційного монологу та інтерактивних методів, залучення юнацтва до участі в дослідницьких проектах, конференціях, публічному обговоренні актуальних проблем, у тому числі в пресі. Для студентської молоді потужним засобом тут може слугувати молодіжне самоврядування. Головним у ньому має бути не лише набуття навичок обирати своїх представників, а й прищеплення потреби бути представленим, культивування демократичної вартості представництва.

Крім цього, слід відзначити, що проблеми політичної освіти в Україні вимагають подальшого ґрунтовного вивчення. Зокрема особливої уваги потребує питання включення політичних знань в освітні програми, розробки дидактики політосвіти, яка б відповідала перехідному періоду суспільства, сприяла формуванню знань і громадянських навичок, які відповідають змістові сучасних процесів в Україні та світі.

Література:

- 1.Актуальні проблеми суспільно-політичних наук: збірник матеріалів наукової конференції /Упор. Яременко О.І., Лапшин С.А. Вінниця, 2018. 377 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.vspu.edu.ua/science/art/a203.pdf>
- 2.Жадан І. Політична культура та проблеми громадянської освіти в Україні / І. Жадан, С. Кисельов, О. Кисельова, С. Рябов. – К., 2004. – 321 с.
- 3.Політична освіта в Україні: проблеми та перспективи розвитку // Парламент. –2005. – № 6. – С. 27–33.

Вайда Ю.

студентка спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Науковий керівник: к.політ.н. Дорош Л.О.

Національний університет «Львівська політехніка»

«ДОСВІД ШВЕЙЦАРІЇ У ВПРОВАДЖЕННІ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ НА ДИПЛОМАТИЧНІЙ СЛУЖБІ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ»

Після підписання Угоди про асоціацію із ЄС, Україна розпочала низку реформ, серед яких важливе значення належить реформі державної служби. Розпочався процес адаптації державної служби України до європейських стандартів, головню щодо впровадження на законодавчому рівні нових для України принципів її функціонування. Одним із найбільш актуальних для України є саме принцип гендерної рівності, адже його реалізація дозволила б нашій країні почати «нову сторінку» у сфері державної служби. Для ефективного виконання поставленої мети було б доцільним проаналізувати та перейняти досвід зарубіжних країн, де реалізація цього принципу на державній службі була та є досить успішною.

В Україні рівність чоловіків та жінок задекларована на найвищому рівні. Так, у статті 24 Конституції України проголошується, що не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками статі та згідно із статтею 38 всі громадяни користуються рівним правом доступу до державної служби [2]. Після того, як Україна офіційно оголосила про свій курс на євроінтеграцію, питання гендерної рівності стало одним із пріоритетів у внутрішній політиці держави. Розпочалася адаптація інституту державної служби України до стандартів Європейського Союзу, а разом із цим збільшення ролі жінки у державній службі. Хоч і документально рівні права для чоловіків і жінок є повністю забезпеченими, на практиці ми бачимо, що все кардинально відрізняється. Такий факт нам показує статистика: « ... Із загальної кількості державних службовців в Україні – 72,8% становлять жінки, однак лише 6,6% із них перебувають на найвищих посадах державних службовців I-III категорій» [1].

Звісно, нашій країні потрібна стратегія, за допомогою якої можна буде втілити у життя принцип гендерної рівності. Найкращим варіантом буде перейняття досвіду країни, де принцип гендерної рівності на державній службі функціонує вже досить довгий період часу та є успішним. Такою країною є Швейцарія, адже в країні були запроваджено механізми сприяння гендерній рівності у всіх сферах суспільного життя, зокрема і у сфері державної служби.

Варто додати, що у Швейцарії існує інституційна інтеграція принципу гендерної рівності при формуванні кадрової політики державних установ. Її запровадження дозволило відстежувати реальну ситуацію із

кількістю жінок-працівників в установах та особливості їх роботи. В країні існує юридичне зобов'язання, яке вимагає від установ періодично затверджувати план по забезпеченню гендерної рівності. Такі плани мають подвійну мету:

- розробка плану по дотриманню принципу гендерної рівності в установі;
- контроль за виконанням поставлених завдань та цілей [5].

Відповідальними за виконання таких планів є кадрові відділи установ, які пізніше і проводять оцінку запроваджених дій. Вони контролюють більшість нових призначень та перевіряють відповідність таких дій принципу гендерної рівності [6]. Федеральне управління персоналом створює такий національний план кожні чотири роки та подає його на ухвалення уряду. По закінченню дії цього плану кожна установа, яка його затвердила, подає власні незалежні звіти із можливими рекомендаціями до наступного такого плану. Водночас, цей механізм не є ідеальним, адже для того, щоб налагодити повну комунікацію між усіма учасниками, потрібно досить багато часу.

Для України такий варіант реалізації принципу гендерної рівності можна дещо спростити. По-перше, можна ініціювати план не на кожні чотири роки, а до приладу на два роки, при цьому поступово збільшувати навантаження на установи, такий крок потрібний для кращого моніторингу ситуації у цій сфері, адже у нашій країні принцип гендерної рівності не вповні втілений. По-друге, відповідальність за впровадження та дотримання такого плану варто покласти саме на керівництво установи, а не його кадрові відділи: за такої умови керівництво матиме змогу набути безцінного досвіду та напряду бути причетним до розвитку своєї установи. Також для початку можна було б ініціювати введення такого плану у одній області, наприклад, у тій, де зараз найменша кількість жінок-держслужбовців, щоб побачити наскільки ефективним буде цей механізм саме для нашої країни.

Говорячи про державну службу в цілому, не варто забувати й про дипломатичну службу, де гендерні особливості відіграють важливу роль. Більшість й досі вважають, що дипломатія – це суто чоловіча справа, в яку не варто залучати жінок, і хоч в останні роки кількість жінок Надзвичайних і Повноважних послів України за кордоном збільшилася, однак ми не наблизилися й до середнього показника у світі. Хоч наша країна і робить вагомі кроки у впровадженні гендерної рівності на дипломатичній службі, проблема зміни бачення суспільства щодо таких питань й досі залишається на порядку денному [1].

Для того, щоб впровадити принцип гендерної рівності на дипломатичній службі України, також варто звернути увагу на досвід Швейцарії у сфері ведення дипломатичної служби. У 2003 році країна ввела

непрямі квоти для жінок-послів. Така можливість «відкрила двері» для багатьох жінок, які довгий час не могли отримати місця у дипломатичному корпусі. Хоч ця квота і не була досить великою, така ініціатива принесла значні результати: в період її реалізації кількість жінок-послів, жінок-консулів, жінок-голів дипломатичних місій зросла у декілька разів [5]. Хоч ця квота і була скасована у 2012 році, адже уряд країни вирішив, що вона вже не є доцільною, і потрібно приймати на службу не за гендером, а за особистими якостями, введення цієї квоти привело до посилення рівності між чоловіками та жінками на дипломатичній службі. Варто зазначити, що після цього рішення призначення на посади приймаються виключно за компетентністю та потенціалом дипломатичного кадру, тобто неважливо, якої статі претендент на посаду, важливим є тільки його вміння та особисті якості [3]. Отже, Швейцарія підкреслює рівність можливостей для усіх дипломатичних кадрів. Хоча квоти і були відмінені, у 2013 році кількість жінок у Федеральному департаменті закордонних справ Швейцарії перевищила кількість чоловіків [3].

Успішність вказаної практики надає змогу іншим країнам проводити свої зміни у схожому руслі. Для України введення непрямих квот для жінок-дипломатів стало б проривом у сфері гендерної політики. Проте, потрібно дещо змінити механізм цих квот, до прикладу:

1. ввести квоти тільки на певний період часу – 2 роки, такий крок потрібний для оцінки ефективності цієї системи саме для України;
2. для контролю за системою призначити незалежного експерта (такий експерт може бути членом міжнародної неурядової організації, яка вивчає гендерне питання на державній службі у всьому світі);
3. постійна підзвітність усіх органів державної служби щодо цих квот.

Вказаний механізм надасть всі можливості для ефективного функціонування цієї системи в Україні та покращення реалізації принципу гендерної рівності у нашій державі.

Отже, проаналізувавши досвід Швейцарії, ми можемо побачити переваги реалізації принципу гендерної рівності на державній службі, перейняти успішний досвід реформування державної служби. Зокрема, Україна має безліч перспектив та можливостей реалізації такого принципу на дипломатичній службі, у тому числі із залученням досвіду Швейцарії, або комбінуючи досвід декількох країн. Звичайно, щоб втілити такі реформи у життя знадобиться велика кількість часу та коштів, але результат, який зможуть принести ці зміни, вартий всіх витрачених сил. Ми можемо стверджувати, що у майбутньому одна із таких перспектив все-таки буде втілена у реальність, та стане великим кроком для України у сфері реалізації принципу гендерної рівності.

Література:

1. Гендерні особливості дипломатичної служби в Україні та світі [Електронний ресурс] / Міжнародний центр перспективних досліджень. – 2015. – Режим доступу: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/files/s_diplomatki_b.pdf.
2. Конституція України [Електронний ресурс] / Конституція України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Черкашин П. Дипломатична служба Швейцарії [Електронний ресурс] / Черкашин П. – Режим доступу: http://bhfoundation.com.ua/news_858.html.
4. Federal office of gender equality of Switzerland: official page. – 2021. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ebg.admin.ch/ebg/en/home.html>.
5. FuchsG. Gender Equality in Context Policies and Practices in Switzerland [Електронний ресурс] / Gesine Fuchs. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/330105869_Gender_Equality_in_Context_Policies_and_Practices_in_Switzerland
6. Kelso M. Gender Equality in Employment [Електронний ресурс] / Michelle Kelso, Naomi Cahn, Barbara Miller. – Режим доступу: <https://www.odageneve.ch/medias/avocats/documents/decouvrir-l-ordre/SABE/Archives/Rapport.pdf>.

Гетьманчук М.П.

*професор кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка
м. Львів, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСІВ СУСПІЛЬНО – ПОЛІТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ПОМАРАНЧЕВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ В ОЦІНКАХ З. БЖЕЗІНСЬКОГО

Відомий американський політолог З. Бжезінський запропонував своє бачення процесів політичної трансформації в колишніх посткомуністичних країнах після розпаду СРСР. Він, зокрема, виділяє три основні фази трансформації: 1) політичною метою першої фази є перетворення, а економічною – стабілізація; 2) політичною метою другої фази є рух від перетворень до стабілізації, а економічною від стабілізації до перетворень (нова Конституція, новий виборчий закон, децентралізоване місцеве самоврядування, демократична коаліція – нова політична еліта); 3) політичною метою третьої фази є закріплення перетворень, а економічною –

стабільне зростання (стабільні демократичні партії, встановлення демократичної політичної культури) [1, с. 7]. Використовуючи схему З. Бжезінського, можна зробити висновок, що згідно з його класифікацією Україна перебуває на шляху до третьої фази посткомуністичної трансформації.

Незалежна Україна, на думку американського вченого, змінила всю геополітичну карту Європи: «Її поява, зазначає З. Бжезінський, одна з трьох найважливіших геополітичних подій ХХ століття. Перша подія – розвал у 1918 р. Австро – Угорської імперії, друга – розподіл Європи у 1945 р. на два блоки. Появу незалежної України можна вважати третьою подією, оскільки вона ознаменувала кінець імперської Росії. А це більше, ніж кінець останньої імперії в Європі» [2]. Він підкреслює, що у своєму ставленні до України російському, як і будь – якому іншому імперському народові, важко відмовитися від статусу імперської держави. Для Росії втрата України стала геополітично вирішальною, оскільки це радикально обмежило її геостратегічні можливості. Навіть без прибалтійських держав і Польщі Росія, підкреслює вчений, зберігаючи контроль над Україною могла б намагатися стати лідером упевненої у своїх силах євразійської імперії [4, с. 92]. Існування незалежної України не є ні антиросійським, ні антипольським чинником, а тільки спонукає до переосмислення взаємозв'язків з Росією і Польщею, констатує З. Бжезінський. З Польщею повторне визначення взаємовідносин через примирення робить свій внесок до творення більшої Європи, а з Росією – допомагає трансформувати саму Росію, що є одним із найважливіших аспектів незалежності України – це дія і вплив, який вона робить на Росію [3, с. 15].

Американський політолог заявляє, що для нього є торжеством історичної справедливості бачити те, що сталося з Україною після Помаранчевої революції, яка на його думку, показала, що: 1) в українському народі прокинувся справжній дух свободи, результати стали вражаючими; 2) українські ЗМІ стали вільними; 3) політичні дискусії почали проводитися відкрито; 4) зовнішня політика України отримала ясну стратегічну перспективу; 5) українці побачили себе членами значно більшої європейської спільноти, як політично, так і географічно [5, с. 4]. Водночас є й привід для роздумів щодо подальшого процесу державотворення в Україні. Його практика лише підтвердила очевидний факт, що в будь – якому історичному процесі є чорні та білі смуги, неочікувані повороти та перешкоди. Сьогодні не можна повністю ігнорувати й той факт, що історії властиві непередбачуваність та невизначеність.

Саме тому українські реалії після Помаранчевої революції, на думку З. Бжезінського, викликають цілий ряд важливих запитань: 1) яке співвідношення в тому, що зараз відбувається, особливо між принципами й угодовством; 2) яке співвідношення між надією в її неясно визначені

конфігурації та реальними політичними потребами; 3) як досягнути балансу між ними? Вчений цілком справедливо зауважує, що від занадто великої дози політично компромісу може трапитися «нетравлення шлунку», а народ почне запитувати: «Чи відбувалися злочини за старої влади?... Чи була корупція, і якщо була, то хто ці корупціонери? Хто нажився на корупції і що з ними буде далі? Чи було і кумівство і хто від цього виграв? І чи слід виносити сміття з хати? Чи було зловживання службовим становищем із корисливою метою, і якщо так, то чи допускатимуть це у недолік?» [5, с. 4]. Одночасно З. Бжезінський звертає увагу на те, що у складних і важких українських реаліях слід бути дуже зважливим і обережним, щоб: по – перше, не скотитися у безплідний ідеалізм, який зможе призвести до заворушень і безладдя; по – друге, не допускати перекосу в інший бік, коли в прагненні до реалізму вдаватися до угодовства, що призведе до розчарування людей, апатії та втрати надії; по – третє, враховувати те, що недоброзичливіці України хочуть дискредитувати Помаранчеву революцію, щоб помаранчева коаліція політичних сил ніколи не відродилася.

Чимало уваги вчений приділяє взаємним обвинуваченням членів помаранчевої коаліції, які дискредитують чинне політичне керівництво України. Він наголошує, що це підриває віру народу і зводить нанівець все те, чого з такими труднощами було досягнуто. На певному етапі, підкреслює З. Бжезінський, демократичні коаліції схильні розпадатися, але це є цілком природний процес. Важливим і визначальним при цьому залишається лише одне, щоб попри певні розбіжності тактичного чи службового плану не переводити їх (обвинувачення) у площину перманентного протистояння, наростаючих протиріч і самовбивчого конфлікту. Для цього, вказує він, необхідно, щоб: 1) український народ передав керівництву держави свої очікування; 2) керівництво держави повернулося обличчям до людей, звернулося до них і сприйняло їхні сподівання; 3) керівництво держави не ігнорувало і не приховувало ці очікування, таємно підписуючи «пакти про єдність та співробітництво» з народом [5, с. 4].

Майбутній розвиток України, на погляд вченого, не повинен базуватися на угодах, укладених на перший погляд непримиримими угрупованнями за зачиненими дверима, без звернення до народу і без його участі. «Якщо люди змогли в ім'я свободи, - наголошує З. Бжезінський, - три тижні вистояти на промерзломому Майдані, то вони заслужили право висловити свою думку і брати участь у подіях. І це не потребує доказів» [5, с. 4]. Це стосувалося декларації про «Єдність та співробітництво заради майбутнього», яку підписали В. Ющенко та В. Янукович. В ній передбачалося, що обидві сторони згодні на «єдність на основі порозуміння». Однак ці два поняття, на думку вченого, не є тотожними і викликають чимало запитань: 1) чи не вийде так, що надії Майдану будуть розмиті «вимогами політичного реалізму?»; 2) чи може це бути свідченням схильності до демократії й очищення,

задекларованого проголошенням недопущення політичних репресій і тиску на політичних опонентів?; 3) чи варто розглядати запропонований документ як гарантію амністії? Від конкретних відповідей на ці запитання, заявляє З. Бжезинський, буде залежати те, як ця декларація буде сприйнята українським суспільством.

Надзвичайно важливою, з погляду вченого, є реальна ефективність програми дій українського уряду щодо вступу до Світової організації торгівлі. Якщо конфлікт між різними політичними угрупованнями в Україні перейде у фазу загострення, прогнозує він, то про цю спільну мету можуть просто забути. Однак чи буде досягнуто якогось прогресу в цьому напрямі, особливо у виконанні плану дій Україна – ЄС за перший квартал 2006 р. У цьому контексті вчений констатує, що не всі цілі цього плану досягнуто, і це незважаючи на чималі можливості України. Українці мають бути реалістами, зазначає він, адже сьогодні питання стоїть так: або Україна домагається успіху, або вона перестає існувати [6]. І це залежить від самих українців, і тільки від них, а не від іноземців. Це те, вказує вчений, на що українці мають зважитися самі, якщо вони дійсно вважають себе народом. Під час подій Помаранчевої революції українці доказали, що вони народ, нація і саме зараз повинні нагадати своєму керівництву, що тільки від них залежить доля і майбутнє держави.

Література:

1. Бжезинський З. Великі перетворення / З. Бжезинський // Політична думка. – 1994. - № 3. – С. 7 - 11.
2. Бжезинський З. Незалежна Україна змінює всю геополітичну карту Європи / З. Бжезинський // Світ про Україну. – 1993. - № 2. – 20 січня.
3. Бжезинський З. Україна – Польща: роль та місце в європейській інтеграції / З. Бжезинський // «І»: Незалежний культурологічний часопис. – Львів, 1998. - № 14. – С. 12 – 17.
4. Бжезинський З. Велика шахівниця / З. Бжезинський; пер. з англ. – Львів – Івано – Франківськ: Видавництво «Лілея-НВ», 2000. – 236 с.
5. Бжезинський З. Перехід України до державно – національної самосвідомості та Помаранчева революція / З. Бжезинський // Дзеркало тижня. – 2005. - № 40 (568). – 15 жовтня. – С. 4.
6. Бжезинський З. Україна у геостратегічному контексті / З. Бжезинський; пер. з англ. – К.: Вид. дім «Києво – Могилянська академія», 2006. – 102 с.

Дорош Л.О.
*кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

ПРОТИСТОЯННЯ ГІБРИДНИМ ВПЛИВАМ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: КЛЮЧОВІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Підтвердженням посилення уваги дослідників до аналізу успішного використання Російською Федерацією (РФ) гібридних тактик на території України під час анексії Криму та військової агресії на сході України у 2014 р. стала поява значної кількості досліджень західних науковців, які спрямовані на вивчення сутності загрози, якою сьогодні є гібридне протиборство РФ для геостратегії та внутрішньої безпеки Сполучених Штатів Америки (США) та Європейського Союзу (ЄС), а також розробки рекомендацій щодо зменшення та уникнення цих ризиків.

Варто відзначити, наприклад, дослідження латвійського науковця Яніса Бержинса, який у своїй праці «Russia's New Generation Warfare in Ukraine: Implications for Latvian Defense Policy» здійснив детальний аналіз поглядів російських дослідників на тему гібридної війни та розробив рекомендації для латвійського уряду щодо протистояння методам гібридного протиборства [2]. Група чеських науковців, проаналізувавши конфлікти у Грузії 2008 р. та Україні 2014 р., виробила низку рекомендацій щодо протистояння гібридним впливам у військовому вимірі. Так, на думку Жденека Кріза, Петера Штевкова та Зінаїди Шевчук, задля ефективного протистояння гібридним тактикам у військовій сфері необхідно вжити такі дії, як-от: посилити гнучкість та здатність вживати швидкі незалежні дії на усіх рівнях державного та місцевого управління, а також збройних сил; розвинути широкий спектр можливостей, необхідних для боротьби із гібридним протиборством, у тому числі розвивати розвідку, включно із розвідкою у кіберпросторі та використання інформаційних операцій; розбудовувати військовий потенціал, який може бути використаний в усіх типах як зовнішніх операцій, так і операцій щодо захисту власної території; посилити здатність правоохоронних органів протидіяти нерегулярним та ворожим неідентифікованим збройним формуванням у той момент, коли вони намагаються паралізувати діяльність державної та місцевої влади; створити правові основи, які передбачають можливість правоохоронних органів швидко та оперативно отримати підкріплення зі сторони військових у боротьбі із неідентифікованими збройними формуваннями тоді, коли держава формально не знаходиться у стані війни [4, с. 13-14].

Також варто особливо відзначити дослідження російської гібридної агресії проти України, яке було здійснено експертом Фонду Захисту

Демократії Пасі Ероненом. У своїй праці «Russian Hybrid Warfare: How to Confront a New Challenge to the West», дослідник стверджує, що для держав Заходу розпочалася неспокійна доба агресивного змагання із силами, які бажають переглянути існуючий сьогодні світовий порядок, а асиметричні тактики гібридного протистояння дозволили менш сильним гравцям завдати сильнішого удару, ніж дозволяють їхні реальні можливості. Водночас, на думку автора, США, держави ЄС та НАТО мають усі можливості для успішного протистояння цим викликам та повинні вживати як оборонні дії для захисту урядів, економіки та важливих об'єктів громадської інфраструктури, так і наступальні дії, спрямовані на те, щоб завдати якнайбільших збитків за порушення усталеного порядку. На думку дослідника, доступ Російської Федерації до інструментів гібридного протистояння потрібно обмежувати, що також буде мати ефективні наслідки [3, с. 15].

П.Еронен стверджує, що з практичної точки зору, а також зважаючи на кількість ресурсів, які на це необхідно витратити, неможливо протидіяти кожній дії Кремля, чия стратегія передбачає провокування Заходу на непотрібні та дорогі операції. Замість цього Захід повинен спрямувати свої дії на підрив можливостей Росії. При цьому головним завданням держав Заходу повинно бути постійне здійснення розвідувальних операцій, направлених на виявлення цілей, тактик та засобів Росії. Кремль повинен бути позбавлений доступу до своїх критично важливих інструментів. Зрештою, Захід повинен сам почати використовувати асиметричні методи та вплив задля протидії та зменшення ефективності московської стратегії та стримування російської агресії. У своїй праці, П. Еронен пропонує детальний план протидії російській гібридній війні, наведений нижче.

Рекомендовані оборонні дії США та держав ЄС:

1. Створити спеціалізовані національні та міжнародні координаційні центри захисту від гібридних тактик. Так, США та ЄС повинні організувати постійні місцеві та наднаціональні координаційні центри, інтегровані із вже існуючими установами та організаціями, такими як створені у рамках НАТО. Такі інтегровані центри повинні збирати та аналізувати інформацію про гібридну діяльність Росії, а також пропонувати захисні дії та забезпечувати гнучкість держав Заходу у протидії поточним та майбутнім загрозам.
2. Розвивати вже існуючі заходи для забезпечення енергетичної гнучкості. США та ЄС повинні використовувати ті ж самі міжвідомчі центри для систематичного пошуку слабких місць у економічній, урядовій та енергетичній інфраструктурі Заходу, та рекомендувати відповідні способи вирішення цих уразливостей.
3. Посилити кібер- та інформаційну безпеку. США та ЄС повинні посилити спільний захист проти кібернападів та інформаційного протиборства,

включно із проведенням військових та цивільних навчань, а також розвитку партнерства між державними та приватними установами.

4. Розвинути захисні можливості та альянси для протистояння економічному протиборству. США та ЄС повинні створити інструменти для захисту союзників від російського економічного та фінансового тиску та впливу.

5. Протидія ядерним загрозам. Потрібно покращити механізми застосування існуючих санкцій за незаконний обмін ядерними технологіями та матеріалами, а також спеціалістами із розробки ядерної зброї.

Рекомендовані наступальні дії США та ЄС:

1. Посилити та розширити економічні санкції та фінансові обмеження. США та ЄС повинні продовжувати здійснювати тиск на Росію щодо виводу військ із сходу України та припинення гібридних атак проти держав Європи та США, у тому числі кібер- та інформаційного протиборства.

2. Посилити антикорупційну політику. США та ЄС повинні інтенсифікувати боротьбу проти державної та недержавної російської корупції, яка руйнує довіру до урядів та призводить до політичної нестабільності, яку Російська Федерація може використовувати у гібридних тактиках.

3. Шукати можливості стратегічного інвестування у ті сфери, у яких Росія бажає здобути вплив. США, ЄС та інші союзники мають отримати ініціативу в інвестуванні у ті сектори економіки та ринки, у яких Російська Федерація в економічному та фінансовому впливі конкурує із стратегічними інтересами держав Заходу [3, с. 15-17].

Як один із методів супротиву гібридним впливам у науковій думці держав Заходу також розглядають ненасильницький громадянський спротив. На нашу думку, найбільш ґрунтовно ця ідея розвинута у праці М. Бартковського «Nonviolent Civilian Defense to Counter Russian Hybrid Warfare». Як зазначає автор, успіх або поразка гібридної підривної діяльності залежить від рівня політичної мобілізації населення як на території конфлікту, так і за його межами. Відтак, у гібридній війні перемагає той, хто зможе налаштувати місцеве населення проти свого супротивника. Іншими словами, як інспіровані ззовні повстання проти влади, так і відповідні контрзаходи національного уряду скоріше за все зазнають невдачі у разі недосягнення достатнього рівня підтримки серед народних мас та політичної організації протестного руху на окупованій або спірній території [1, с. 11].

Відтак, національний уряд повинен працювати над організацією цивільного ненасильницького супротиву місцевого населення в державі, яка розпочала гібридну війну. Ненасильницький громадянський спротив призводить до того, що будь-який напад або окупація території у довгостроковій перспективі починають вимагати занадто багато ресурсів. Ненасильницька стратегія супротиву підвищує витрати держави-нападника через зниження лояльності її військ та внутрішніх прихильників при одночасному підвищенні рівня внутрішньої злагоди, солідарності та

самоорганізації населення держави, на яку був здійснений напад. У якості успішного прикладу організації мирного супротиву, М. Бартковський приводить данську кампанію відмови співробітництва із німецькими окупантами під час Другої світової війни, а також супротив чехів та словаків проти радянського військового вторгнення у Чехословаччину у 1968 р. [1, с. 12-13].

Отож, представники наукової спільноти держав Заходу розглядають Російську Федерацію як головне джерело потенційних загроз гібридного характеру для Сполучених Штатів Америки та держав Європи. Відтак, наукові роботи західних дослідників за темою гібридних війн переважно скеровані на аналіз поточного використання Російською Федерацією гібридних методів та пошук способів протидії їм. Західні дослідники погоджуються у тому, що відповідь на загрози, які сьогодні виникли перед державами Заходу у зв'язку із діяльністю Російської Федерації, повинна бути спільною. Рекомендації, надані науковцями у публікаціях останніх років, передбачають подальший розвиток співробітництва в рамках Європейського Союзу та НАТО, що дозволило б зменшити вплив Росії на держави Заходу.

Література:

1. Bartkowski M. Nonviolent Civilian Defense to Counter Russian Hybrid Warfare [Електронний ресурс] / Maciej Bartkowski // The Johns Hopkins University Center for Advanced Governmental Studies. – 2015. – Режим доступу: http://advanced.jhu.edu/wpcontent/uploads/2015/02/GOV1501_WhitePaper_Bartkowski.pdf.
2. Berzins J. Russia's New Generation Warfare in Ukraine: Implications for Latvian Defense Policy / Janis Berzins. – Riga, 2014. – 13 p.
3. Eronen P. Russian Hybrid Warfare: How to Confront a New Challenge to the West / Pasi Eronen. – Washington: Foundation for Defence of Democracies, 2016. – 27 p.
4. Kříž Z. Hybrid Warfare: A New Phenomenon in Europe's Security Environment / Zdeněk Kříž, Peter Števkov, Zinaida Shevchuk. – Prague: Jagello 2000, 2015. – 16 p.

Дума Б. А.
Студентка 3- го курсу
кафедри політології і міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна
науковий керівник: к.політ. н., ст. викладач Рослонь Д. Т.

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ НА ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ВИБІР УКРАЇНИ

Тридцятиріччя Незалежності України змушує кожного громадянина провести саморефлексію, щодо процесів розвитку України і паралельно спонукає до пошуку відповідей на просте самоідентифікаційне питання. Саме процес самоідентифікації українців розмежувався чітко опісля Революції Гідності 2013-2014 рр. і військової агресії Російської Федерації. Оскільки, попередні спроби відірватися від поглинення України євразійськими цінностями (мається на увазі «Помаранчева Революція»), не зумовила до безкомпромісного відмежування українського населення від квазіряданських спогадів і симпатизації до «братського народу». Опісля подій 2014 року, дистанціювання українців від євразійських цінностей і зміна курсу розвитку держави була кількісно і якісно помітними. На даний час 2021 році, ми спостерігаємо схожий стан, в якому перебувала Україна в період між «Помаранчевою Революцією» і «Революцією Гідності», маємо на увазі, що владна монобільшість почала відвертатися від прямого курсу України для імплементації європейських цінностей.

Натомість, владна еліта демонструє явну симпатію країнам сходу, навіть наявні чіткі процеси налагодження двохсторонніх відносин з Російською Федерацією і Китайською Народною Республікою. Саме тому, в цей непростий і доленосний для України час вартує переконливо відстояти свою громадянську позицію, оскільки усі революції Незалежної України, були супроводжені під гаслами європейських цінностей і європейського курсу розвитку держави. Зокрема, значення програми «Східного Партнерства» у процесах громадянської участі, займає стан своєрідного «європейського посла», який спостерігає за розвитком і дотримання курсу України, і у випадку успішного дотримання застосовується підхід «більше за більше» (чим більший прогрес країни в здійсненні реформ, тим більшу підтримку ці країни-партнери отримують від Європейського союзу) [5].

Для подальшого аналізу, доцільним постає висвітлення значення дефініції «цінності». Цінності – кількісний, якісний і моральний набір поведінково-адаптаційних якостей певної групи людей, об'єднання, народностей які формуються під впливом історичних і соціокультурних явищ на певній території. Тобто, цінності є своєрідним фундаментом, завдяки якому відбувається самоідентифікація людини як громадянина чи як людини,

яка себе відносить до певної народності чи території відповідно певних вподобань, спільного історичного минулого, релігії, поведінкових норм, системою світогляду і спільними культурно-мовними ознаками. Дослідник С. Гантінгтон інтерпретує значення «цивілізаційної ідентичності» схожим чином як найвищий із декількох рівнів ідентифікації людей; вони – «найбільші “ми”, усередині яких кожен відчуває себе в культурному сенсі як удома і відрізняє себе від усіх інших “їх”» [1]. Це безпрограшна схема самоідентифікації, поділу і усвідомлення відмінності одних від інших. Самий поділ на «європейську» і «євразійську» ідентичності, дослідив і систематизував дослідник Йосиф Зісельс, звівши цінності у порівняльну таблицю 1.

Простір свободи без внутрішніх кордонів	Євразійська держава максимально централізована та ізольована від сусідів
Безпека без внутрішніх кордонів	Пошук внутрішніх та зовнішніх ворогів є безумовним атрибутом держави
Правосуддя без внутрішніх кордонів	Воля правителя вище будь-яких законів
Верховенство права, правовий простір	Корумпованість та залежність суду від верховної влади
Захист прав людини, зокрема прав дитини	Замість системи особистих прав існує ієрархія особистих привілеїв
Найвищою цінністю європейської держави є людина та її права	Найвищою цінністю євразійської держави є сама держава
Мир, безпека, сталий розвиток Землі	Євразійська держава завжди суттєво воєнізована
Суворе дотримання та розвиток міжнародного права, зокрема дотримання принципів хартії ООН	Євразійська держава немислима без відчуття якоїсь вищої мети
Всі силові структури знаходяться під суворим контролем демократичного парламенту	Гіпертрофовану важливість має таємна поліція, яка знаходиться під повним контролем авторитарної влади
Високо конкурентоспроможна соціальна ринкова економіка	Централізована олігархічна економіка
Соціальна справедливість та соціальний захист, подолання бідності.	Величезний розрив між бідними та багатими

Повна зайнятість та соціальний прогрес	
Діяльність носіїв верховної влади обмежена законом	Постать носія верховної влади сакральна. Перевибори майже неможливі
Створення оптимальних умов для максимальної самореалізації будь-якої людини, починаючи з дитинства.	Державний розвиток здібностей тільки тих дітей та людей, здібності яких корисні для підсилення авторитарної держави

Таб.1. Європейські та Євразійські цінності

Оглядаючись на сучасний стан і ціннісний базис українського суспільства Україна постає своєрідним містком між двома ідентичностями, оскільки через історичний вплив на формування і виживання української нації в буремні часи, в Україні сформувалося два типи ідентичностей. Залежно від регіону ці ідентичності «європейська» і «євразійська» проявляються різнопланово, переважно, домінантною в певному регіоні постає одна з цих систем цінностей. Посиленням чи зменшенням однієї із цих ідентичностей можуть полягати у: відмінності розвитку регіонів, багатостолітнього впливу іноземної держави на регіон, кількості освідченого населення, наявності спільного кордону з іншими державами.

Перспектива розвитку європейських цінностей в Україні наявна відповідно історичних факторів різних періодів в історії України, зокрема і новітньої історії. За час незалежності України було здійснено дві революції під гаслами європейських цінностей. Оскільки, відповідно до важкої історії, українці усвідомлюють ціну втрати незалежності України. Попри таку потужну волю громадянського суспільства, наші закордонні партнери, скептично реагували чи надавали підтримку українцям. Об'єктивних причин для такої реакції було багато, основними стали такі: асоціювання України як маріонеткової держави, яка лобіює інтереси Російської Федерації на міжнародній арені; розгубленість і наявність курсу багатовекторної політики яка дискредитувала імідж України як сильного міжнародного актора через невизначеність і гнучкість перед іншими державами; відсутність демократичних і незалежних інституцій задля забезпечення системи «стримувань і противаг»; нівелювання цінності законодавства, дотримання закону і відповідно незабезпечення «особистої відповідальності» за злочин чи правопорушення; нахабна і демонстративна корупція в усіх категоріях суспільства і структурах; відсутність незалежних ЗМІ; порушення механізму передачі влади «знизу-вгору», а саме не ефективний механізм подання скарг чи звернень до представників влади або ігнорування запитів.

Варто відзначити, що обидві революції («Помаранчева Революція» і «Революція Гідності») зумовили міжнародний політиком особисто поспілкуватися з учасниками мітингів безпосередньо під час цих подій. Саме це надихнуло і переконало в щирості євроінтеграційних процесів українських громадян. Це спонукало до утворення численної кількості дипломатичних місій, переговорних процесів, відкриття нових наглядацьких структур які своєю присутністю нагадують громадянам про нашу ціль і мотивують за неї боротися, оскільки, підписання партнерських угод не гарантує потенційного включення до міжнародних організацій. Саме тому, зауваження pana Дмитра Кулеби (голови МЗС України) і президента Володимира Зеленського про неефективність і вмирання Східного партнерства – є не доцільними [4].

Оскільки, в першу чергу вони є спосерігачами, які контролюють виконання наданою ЄС Україні «дорожньої карти» і попри це своїми освітньо-науковими і культурними програмами – Східне партнерство допомагає українцям поринути у систему європейських цінностей. Завдяки цим процесам і наявністю волонтерських, громадських і міжнародних структур популяризація європейських цінностей серед українського населення (в основному серед молоді), продовжує стрімко зростати. До прикладу, станом на 2021 рік українці більше готові долучитися до ЄС ніж до НАТО [3]. Це демонструє наскільки бажання кращого рівня життя, закріплення верховенства права і справедливого суду, незалежних ЗМІ, укріплення демократичних і моральних цінностей переважають над «оборонними» навіть в час війни.

Література:

1. Гантінгтон С. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку. – Л., 2006. – С.11.
2. Зісельс Й. Розсуди мої помисли / Йосиф Зісельс. – Київ: Дух і Літера, 2021. – 464 с.
3. Опитування МРІ в Україні свідчить про незмінну підтримку європейської інтеграції на тлі пандемії COVID-19 [Електронний ресурс] // Міжнародний республіканський інститут. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.iri.org.ua/sites/default/files/editor.pdf>.
4. Очікування України від формату "Східного партнерства" [Електронний ресурс] // Європейська правда. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.euointegration.com.ua/news/2021/11/15/7130305/>.
5. Східне партнерство [Електронний ресурс] // Міністерство закордонних справ України. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/shidne-partnerstvo>.

Завада Я.І.
асистент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

РОЗВИТОК ІРАНО - БАХРЕЙНСЬКИХ ВІДНОСИН У XXI СТОЛІТТІ

Взаємини між Бахрейном та Іраном впродовж останніх десятиліть не були стабільними. Щобільше, сунітська монархічна еліта Бахрейну завжди розглядала шіїтську верхівку Ірану як екзистенційного ворога. Іран, у свою чергу, ще до проголошення незалежності Бахрейну в 1971 р. вважав його своєю XIV провінцією.

Після ісламської революції в Ірані (1979 р.) угруповання «Ісламський фронт звільнення Бахрейну», надихнувшись іранським прикладом, намагалося влаштувати переворот і поставити на чолі острівної теократичної республіки верховного духовного лідера іракського шіїтського аятолу Х. аль-Модарессі. Хоча еліта ІРІ заперечила залученість Ірану до спроби перевороту, керівна сунітська меншість під керівництвом династії Аль Халіфа розглядала ці події як іранську спробу повалення сунітської монархії шляхом експорту ісламської революції [2, р. 47].

Варто наголосити, що 60-65% населення Бахрейну становлять шіїти, які, як і в Саудівській Аравії, зазнають утисків і дискримінації з боку влади [1, с. 95]. Монархічна сунітська династія Бахрейну залежить від еліти Саудівської Аравії, яка, у свою чергу, прагне недопустити до влади в Бахреїні шіїтської більшості.

Оцінюючи ядерну програму Ірану, влада Бахрейну зазначає, що кожна країна має право на мирне використання атомної енергії, але прагнення перетворити її на зброю є неприпустимим. Тому Бахреїн підтримує економічні санкції і тиск щодо Ірану в 2010–2016 роках з метою обмежити ядерну програму [5, р. 25]. Міністр закордонних справ Бахрейну шейх Халід бін Ахмед бен Мухаммед аль Халіф, виступаючи на Регіональному саміті з безпеки в рамках «Манама-діалогу», підтримує мирний розвиток ІЯП, але зазначив, що основні суперечності між Іраном та Заходом зумовлені небезпечним збагаченням збройного урану Тегераном [4].

У 2011 р. на тлі «арабської весни» в Тунісі, Єгипті, Йорданії, Ємені, Лівії Бахреїн охопили акції протесту шіїтської більшості. Активісти вимагали демократизації країни, звільнення політв'язнів і припинення дискримінації шіїтів в соціальній, політичній та конфесійній сферах. Щоб придушити протести і підтримати сунітську керівну династію, Саудівська Аравія та ОАЕ здійснили інтервенцію в Бахреїн [6, р. 19]. Однак іноземна військова присутність не допомогла керівному режимові. Замість придушення масових протестів, вона лише розпалила революційні настрої серед народу. За цих умов влада Бахрейну звинуватила владу Ірану в

підбурюванні громадян Королівства до повалення керівної династії та пригрозила закрити посольство Тегерану в Манамі [7].

Згодом Бахрейн приєднався до країн Перської затоки, які публічно привітали підписання СВПД, проте закликав усіх бути пильними і відслідковувати дестабілізаційний регіональний вплив Ірану [5, р. 25–26]. Це не викликає здивування, адже саме для Манамі, більше ніж для союзників по регіону, ядерна програма Тегерана та його експансивний курс регіональної політики становлять найбільшу загрозу. Варто зазначити, що Бахрейн звинувачує Ісламську Республіку Іран у втручанні у свої внутрішні справи і тому дотримується жорсткої політичної лінії щодо цієї країни. Для прикладу, у 2016 р., наслідуючи політичний курс Саудівської Аравії, Бахрейн розірвав дипломатичні взаємини з Іраном і заборонив повітряне сполучення з ним на знак протесту проти нападу на посольство КСА, спровокованого стратою шіїтського клірика шейха Н. ан-Німра. Бахрейн, намагаючись використати на свою користь загострення у стосунках Ірану та США після обрання президентом Д. Трампа, підтвердив підтримку нової стратегії Вашингтона «з метою усунути загрозу з боку Ірану, яка підриває безпеку і стабільність у регіоні» [3]. Міністр закордонних справ Бахрейну заявив послам Франції, Німеччини та Великобританії, що його країна вітає стратегію США, спрямовану на подолання недоліків ядерної угоди і припинення підривного втручання Ірану в регіоні [3].

Отже, відносини Ірану та Бахрейну є складними, а врегулювання розбіжностей між ними за відсутності дипломатичних відносин є малоімовірним, особливо якщо врахувати, що кількість суперечностей зростає. Варто зазначити, що негативний вплив на двосторонні стосунки здійснюють також сунітські держави регіону, наприклад, Саудівська Аравія, яка зацікавлена в нарощенні конфронтації Бахрейну з Іраном та ізоляції останнього.

Література:

1. Кириченко В. П. Шиитский фактор в отношениях арабских стран персидского залива и Ирана // Вестник ВолГУ. Сер. 4. История. Регионоведение. Международные отношения. 2016. Т. 21. № 4. С. 94–101.
2. Belfer M. A. Iranian Claims to Bahrain: from Rhetoric to Interference // RIPS. Revista de Investigaciones Políticas y Sociológicas. 2014. Vol. 13. № 2. P. 31–51.
3. Bahrain backs Trump's new anti-Iran strategy // Xinhuanet. 2018. URL: http://www.xinhuanet.com/english/2017-10/14/c_136678342.htm (Last accessed: 02.12.2021).
4. Fulton W. Bahrain-Iran Foreign Relations // Critical Threats. 2010. URL: <https://www.criticalthreats.org/analysis/bahrain-iran-foreign->

relations#_ednfe15cf

8900104c358999648f1c15e0c013 (Last accessed: 02.12.2021).

5. Katzman K. Bahrain: Unrest, Security, and U.S. Policy. Washington, DC: Congressional Research Service, 2018. 39 p.

6. Knights M., Levit M. The Evolution of Shi'a Insurgency in Bahrain // CTC SENTINEL. 2018. V. 11. P.18–25.

7. یكديگر سفارتخانه تعطیلی به بحرین و ایران تقابل م تهدید (Угроза между Ираном и Бахрейном закрыть посольство друг друга) // BBC News. 2011. URL: http://www.bbc.com/persian/iran/2011/04/110421_123_bahrain_embassy_confiscation.shtml (Last accessed: 02.12.2021).

Гльницька У.В.

*Доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна*

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ РЕАЛІЗАЦІЮ ПАРТНЕРСТВА З НАТО У СФЕРІ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Пріоритетним вектором інформаційної політики та практики реалізації комунікативних стратегій НАТО у постбіполярний період стало налагодження конструктивного діалогу Північноатлантичного Альянсу зі Східноєвропейськими державами та країнами колишнього соціалістичного табору. Ефективно скоординовані стратегічні комунікації та інформаційна діяльність НАТО формують обізнаність та розуміння політики Альянсу світовою та регіональною громадськістю, забезпечують його впливовість та підтримку населенням політичних цінностей, принципів діяльності та рішень керівництва щодо військових, цивільних та гібридних операцій. Стратегічні комунікації та інформаційна діяльність Північноатлантичного Альянсу спрямовані на боротьбу з дезінформацією, протидію негативним інформаційним впливам та спростування стереотипів в іміджі організації.

Україна є державою-партнером НАТО для налагодження двосторонніх контактів та комунікацій на усіх рівнях. Україна заявила про реалізацію Євroatлантичного вектору зовнішньої політики. Євroatлантична інтеграція визначена пріоритетним національним інтересом держави, фактором національної безпеки, територіальної цілісності та суверенітету. Умовою успішної реалізації євroatлантичного вектору зовнішньої політики України, конструктивного політичного діалогу України з Альянсом є скоординована, продумана система комунікацій та інформаційних взаємодій.

Політика партнерства Україна-НАТО у сфері стратегічних комунікацій та інформаційне забезпечення Євroatлантичного вектору

зовнішньої політики нашої держави спрямовані на ефективні безпекові інформаційно-комунікативні взаємодії з високим рівнем довіри громадськості до політики Альянсу. Інформаційне забезпечення Євроатлантичного вектору зовнішньої політики України передбачає налагодження конструктивного діалогу, системної інформаційної взаємодії та комунікації при реалізації євроатлантичної інтеграції України, а також підвищення рівня поінформованості українського суспільства щодо цілей, принципів й засад діяльності й функціонування НАТО.

Вагому роль у забезпеченні ефективності діалогу України з Альянсом відіграє Комісія Україна-НАТО, створена у 1997 р. на виконання положень Хартії про особливе партнерство. Парламентський вимір співробітництва та комунікацій України з Альянсом базується на співпраці Верховної Ради України з Парламентською асамблеєю НАТО. При НАТО функціонує Місія України, завданням якої є забезпечення реалізації політики комунікацій України у відносинах з організацією; проведення політичних консультацій із стратегічних напрямків двостороннього співробітництва. Місією України при НАТО, спільно з Міжнародним секретаріатом Північноатлантичного Альянсу, було розроблено Алгоритм дій для впровадження Програми партнерства Україна-НАТО зі стратегічних комунікацій.

Активну діяльність щодо інформаційного забезпечення євроатлантичного вектору реалізації зовнішньої політики України здійснює Центр інформації та документації НАТО, який почав функціонувати у Києві з 1997 року з метою поліпшення інформованості про НАТО та налагодження взаєморозуміння між Україною та Альянсом. Центр забезпечує вільний доступ до інформації про діяльність блоку, сприяє проведенню досліджень та моніторингів українських і зарубіжних мас-медіа з проблем реалізації політики Альянсу у галузі безпеки та гуманітарного співробітництва; а також фінансує здійснення наукових та освітніх проектів щодо політики та діяльності НАТО. Через Центр можна отримати доступ до документів та публікацій НАТО [6].

Прагнення України до євроатлантичної інтеграції, налагодження комунікацій та конструктивного діалогу з Альянсом, удосконалення власної інформаційної політики та інформаційного забезпечення євроатлантичної інтеграції зумовили підписання Дорожньої карти партнерства у сфері стратегічних комунікацій між секретарем Ради національної безпеки й оборони України О. Турчиновим і Генеральним секретарем НАТО Є. Столтенбергом [2]. З 2016 р. розпочала роботу Комісія з питань координації євроатлантичної інтеграції України. Для розвитку практичного співробітництва у сфері комунікацій діють чотири спільні робочі групи Україна-НАТО.

Інформування громадськості щодо реалізації Євроатлантичного вектору зовнішньої політики України та співробітництва держави з НАТО здійснюється на підставі Указу Президента України «Про Стратегію комунікації з питань євроатлантичної інтеграції України на період до 2025 року» [4].

Стратегія ухвалена з метою реалізації євроатлантичного курсу України на набуття повноправного членства в Організації Північноатлантичного договору, забезпечення його підтримки громадянами України, підвищення рівня поінформованості українського суспільства щодо принципів й засад діяльності НАТО. Результатом реалізації Стратегії має стати наближення теми євроатлантичної інтеграції України до цільових аудиторій через інтенсивну інформаційну взаємодію з питань євроатлантичної інтеграції; підвищення рівня розуміння українським суспільством стратегічного курсу Євроатлантичної інтеграції та основних реформ з цих питань; формування позитивного сприйняття українським суспільством стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Організації Північноатлантичного договору; активізація участі українського суспільства у розробленні та впровадженні реформ і заходів з питань Євроатлантичної інтеграції України [4].

Інформаційне забезпечення євроатлантичного вектору зовнішньої політики України та реалізація партнерства Україна-НАТО у сфері стратегічних комунікацій передбачає поширення інформації про усі аспекти євроатлантичної інтеграції та форми взаємодії України з Альянсом; активне висвітлення тематики євроатлантичної інтеграції; запровадження освітніх програм; надання стипендій на наукові дослідження та організацію міжнародних наукових конференцій, форумів, дискусій та інших перформансів; проведення моніторингів громадської думки та визначення інтересів й настроїв громадськості щодо реалізації євроінтеграційного вектору зовнішньої політики України; створення та поширення медіа- та рекламної продукції, що демонструє гарантування безпечного та стабільного розвитку держав-членів НАТО.

Отже, ефективно скоординовані стратегічні комунікації та інформаційно-комунікативне партнерство Україна-НАТО є пріоритетною та невід'ємною складовою реалізації Євроатлантичного вектору зовнішньої політики України.

Література:

1. Гребенюк М. В. Основи стратегічних комунікацій за стандартами НАТО: навч. посіб. / М.В. Гребенюк. – К. : НУОУ ім. Івана Черняховського, 2017. – 180 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://stratcom.nuou.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/Основи-стратегічних-комунікацій-за-стандартами-НАТО.pdf>

2. Дорожня карта Партнерства у сфері стратегічних комунікацій між Радою національної безпеки і оборони України та Міжнародним секретаріатом НАТО (2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mfa.gov.ua/mediafiles/sites/nato/files/Roadmap_Ukr.pdf

3. Євроатлантичний вимір системи стратегічних комунікацій у форматі відносин НАТО-Україна // Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах. Монографія. – К. : Вадекс, 2019. – 442 с. – С. 316-343.

4. Про Стратегію комунікації з питань євроатлантичної інтеграції України на період до 2025 року: Указ Президента України від 11.08.2021 р. № № 348/2021 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України (Дата публікації: 11.08.2021). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348/2021#Text>

5. Розвиток особливого партнерства України з НАТО [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Україна-НАТО. – Режим доступу: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ukrayina-nato/rozvitok-osoblivogo-partnerstva-ukrayini-z-nato>

6. Центр інформації та документації НАТО (2019) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Україна-НАТО. – Режим доступу: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/informacijnij-centr/centr-informaciyi-ta-dokumentaciyi-nato>

7. Цивільний вимір діяльності НАТО в Україні (2019) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Україна-НАТО. – Режим доступу: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ukrayina-nato/civilnij-vimir-diyalnosti-nato-v-ukrayini>

8. Яковенко Н.Л. Публічна дипломатія Північноатлантичного Альянсу [Електронний ресурс] / Н.Л. Яковенко, Г.А. Піскорська. 2017. – Режим доступу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3320/2999

9. NATO Strategic Communications Policy (2009) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://info.publicintelligence.net/NATO-STRATCOM-Policy.pdf>

Кокош А.Д.
доктор філософії, філософський факультет
Український вільний університет

ТОМОС – ПРОЯВ БОРОТЬБИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Надання Українській православній церкві Томосу з благословення Вселенського патріарха Варфоломія I у січні 2019 року змінило взаємини православних ієрархів. Наданий Томос став першим рішенням Вселенського патріархату у XXI столітті надати автокефалію досі не визнаній церкві і став причиною розірвання відносин між церквами грецької традиції і російською церквою.

Томос для України став черговим підтвердженням першості Вселенського патріархату у православному світі і незалежності української церкви від Москви. Рішенням Вселенського патріархату територія України вийшла з-під впливу юрисдикції російської церкви. Це означає, що російський патріархат не має підстав розцінювати Україну, як свою канонічну територію.

Автокефалія ПЦУ неабияк змусила занервувати в Москві і довела політизацію РПЦ. Заяви патріарха російського Кирила показують, що визнання ПЦУ є кроком назад від Москви. У своєму останньому інтерв'ю патріарх Кирил назвав спроби «розколоти» православну церкву України політичними кроками української влади. Вочевидь, РПЦ досі не може змиритися, що УПЦ (МП) за рішенням Вселенського патріарха більше не є окремою митрополією, а цілком належить юрисдикції ПЦУ. До того ж, УПЦ (МП), після визнання ПЦУ з боку церков грецької традиції є частково не визнаною. На практиці це виглядає так – коли синод помісної церкви ухвалює рішення про визнання ПЦУ, він автоматично визнає і повноту церковної юрисдикції української церкви на всю територію України. Визнання ПЦУ для російського православ'я є, практично дослівно, спробою цілком дистанціюватися від Москви і від російської церкви [1].

Отримання Томосу ПЦУ дало поштовх до розгортання руху за окремішність Македонській і Чорногорській православним церквам. Свою окремішність від Сербської православної церкви Чорногорія почала декламувати ще наприкінці минулого століття, щоправда без визнання з боку інших православних церков. У грудні 2018 року президент Чорногорії Міло Джуканович, лідер Демократичної партії соціалістів, наголосив на необхідності отримання автокефалії і визнання Чорногорської православної церкви. Намагаючись обмежити вплив Сербської православної церкви, у грудні 2019 року парламент, де більшість становила провладна партія, ухвалив закон Про свободу віросповідань. За законом, усі церковні об'єкти, які до 1918 року, часу приєднання Чорногорії до Сербії, належали державі,

мали бути передані у державну власність. Утім, перемога просербських політичних партій на чергових парламентських виборах змінила вектор політики, а відтак, і ставлення до сербської церкви. У грудні 2020 року новий парламент проголосував за зміни до закону, з якого вилучили пункт про церковне майно і, незважаючи на вето президента, у січні 2021 підтримав зміни ще раз. У результаті президент все ж підписав закон про зміни, що призвело до протистояння між симпатиками і противниками СПЦ [2]. Збереження впливу СПЦ стало наслідком громадського невдоволення, яке неабияк посилювалось через інтронізацію нового митрополита СПЦ в Чорногорії Йоаникія II. У вересні 2021 року напередодні візиту сербського патріарха Порфирія до Чорногорії відбулися протести. Сербський патріарх взяв участь в інтронізації нового митрополита в історичній святині Чорногорії - Цетинському монастирі, яку чорногорці розцінили як спробу підкреслити сербський вплив [3]. Дещо іншою виявилася ситуація у Північній Македонії, де православна церква оголосила про свою автокефалію ще у 1967 році. На відміну від України і Чорногорії, Македонська православна церква є найбільшою церквою у державі. Спроби Сербської церкви відновити свою митрополію у Північній Македонії у 2000-х не мали значного успіху. Відтак, слідом за Україною Північна Македонія направила до Вселенського патріарха звернення про визнання Македонської церкви.

Наслідком визнання автокефалії Української Православної Церкви (ПЦУ) стало розірвання відносин між Москвою і Константинополем. Насамперед, РПЦ назвала дії патріарха Варфоломія втручанням у справи російської церкви. Мовляв, Україна підлягає юрисдикції російського патріарха. А будь-які спроби втручання у церковне життя без погодження з патріархатом є порушенням канонів. Як наслідок, Російська православна церква не визнала автокефалії ПЦУ і оголосила про розірвання ехаристійного спілкування з Константинопольським патріархатом.

Слідом за Вселенським патріархатом, ПЦУ отримала визнання церков грецької традиції. 12 жовтня 2019 року ПЦУ отримала визнання Елладської церкви. Другий у диптиху православних церков, Александрійський патріархат, визнав автокефалію ПЦУ 8 листопада того ж року [4]. Як наслідок, заступник голови синодального відділу зовнішніх церковних зв'язків РПЦ архієпископ Леонід заявив про начебто звернення духовництва Александрійської церкви щодо свого бажання перейти до РПЦ після того, як восени 2020 року до Москви прибули три священники з Кенії. Заява РПЦ стала спробою шантажу патріарха Феодора II і черговим намаганням розділити православний світ [5]. Кіпрська церква встановила ехаристійне сопричастя з ПЦУ 24 жовтня 2020 року.

РПЦ доклала чимало зусиль щодо невизнання ПЦУ з боку інших помісних православних церков. Не обійшлося без впливу РПЦ і на рішення Антіохійського патріархату, який досі не визнав ПЦУ. З одного боку це

пояснюється ситуацією в самій Сирії, з іншого – заявою єпископа РПЦ Флавіана, який заявив, що особисто возив патріарху Йоанну Х гроші за проросійську позицію. Подібна ситуація склалася і в Єрусалимському патріархаті. РПЦ дедалі більше намагається заявити про свою присутність на Святій землі. Свідченням цього слугують не тільки групи прочан РПЦ, які відвідують святині Єрусалиму, а й власність РПЦ над кількома храмами і територіями. Скажімо, відомий зі Старого Завіту Мамврійський дуб, біля якого пророку Аврааму відбулося об'явлення Святої Трійці, знаходиться на території російського монастиря [6].

Спроби єрусалимського патріарха Феофіла III нормалізувати відносини православних церков і подолати суперечності через визнання ПЦУ на скликаній зустрічі православних предстоятелів 26 лютого 2020 року в Аммані не задовільнили РПЦ. Зустріч так і не стала відповіддю Москви на рішення церков грецьких традицій через присутність представників всього шести з п'ятнадцяти православних церков – патріархів Єрусалиму, Росії, Сербії, митрополита Чеських земель і Словаччини і єпископів Польської і Румунської церков [7].

Відтак, втручання РПЦ у справи помісних православних церков і гуртування проросійських ієрархів є виявом російської церковної нетерпимості, який загрожує ізоляції або першості РПЦ серед православних церков.

Література:

1.Інтерв'ю Святішого Патріарха Кирила Б.В. Корчевнікову до 75-річчя від дня народження [Електронний ресурс] – режим доступу до ресурсу: <http://www.patriarchia.ru/ua/db/text/5863269.html>

2.Montenegro Alters Contentious Religion Law, Satisfies Serbian Church [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://balkaninsight.com/2020/12/18/montenegro-alters-contentious-religion-law-satisfies-serbian-church/>

3.У Чорногорії поліція розігнала протест проти Сербської православної церкви [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.dw.com/uk/u-chornohorii-politsiia-rozihnala-protest-proty-serbskoi-pravoslavnoi-tserkvy/a-59090466>

4.Олександрійський патріарх Феодор II пом'янув ім'я Київського митрополита Епіфанія у Диптиху [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.pomisna.info/uk/vsi-novyny/oleksandrijskyj-patriarh-feodor-ii-pom-yanuv-im-ya-kyvi-vskogo-mytropolitya-epifaniya-u-dyptyhu/>

5.РПЦ тисне на Александрійський патріархат через визнання ПЦУ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.5.ua/svit/rpts-tysne-na-aleksandrijskyj-patriarkhat-cherez-vyznannia-ptsu-229234.html>

6.Київ і Єрусалим. Що їх об'єднує та коли патріарх Феофіл визнає ПЦУ? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/vyznannia-pcu-yerusalym-ukrayina/31015897.html>

7. Опубліковано комюніке за результатами зустрічі Предстоятелів та делегацій Помісних Православних Церков в Аммані [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://news.church.ua/2020/02/26/opublikovano-komyunike-za-rezultatami-zustrichi-predstoyateliv-ta-delegacij-pomisnix-cerkov-v-ammani/>

Корнат Л.Я.

*кандидат наук з державного управління
асистент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

"КРИМСЬКА ПЛАТФОРМА" ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕОКУПАЦІЇ КРИМУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВ КОРИННХ НАРОДІВ

Сьогоднішня ситуація щодо деокупації та реінтеграції Криму потребує від держави Україна та світового співтовариства чітких та послідовних дій. З моменту тимчасової окупації Кримського півострова та частин Луганської та Донецької областей від світової спільноти зазвичай ми чуємо про "стурбованість". Проте це не вирішує проблему. Організована у 2021 році Кримська платформа є одним з інструментів для здійснення реальних дій з деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих українських територій.

Під час дебатів на 75-й сесії Генеральної асамблеї ООН 23 вересня 2020 року Україною представлено концепцію Кримської платформи та запропоновано міжнародній спільноті приєднатися до цієї ініціативи, щоб об'єднати зусилля для деокупації Криму. Заснування «Кримської платформи» підтримав Європарламент, який закликав держави - члени ЄС надати цій ініціативі необхідну підтримку (резолюція Європарламенту від 11.02.2021 про імплементацію Угоди про асоціацію ЄС із Україною).

Указом Президента від № 117/2021 від 11.03.2021 ухвалено Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (далі — Стратегія). Серед пріоритетних напрямів Стратегії визначено, що «Україна засновує і розвиває Кримську платформу як ключовий зовнішньополітичний інструмент консолідації міжнародних зусиль, спрямованих на деокупацію та відновлення територіальної цілісності України, подолання наслідків, спричинених

тимчасовою окупацією Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, а також захисту прав та інтересів громадян України [1].

Указом Президента України «Про окремі заходи, спрямовані на деокупацію та реінтеграцію тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя» № 78/2021 від 26.02.2021 передбачено запуск Кримської платформи, заходи з розбудови розвитку кримськотатарської мови. Уряду доручено організацію та запуск «Кримської платформи». Оргкомітет саміту очолив міністр закордонних справ Д. Кулеба [2].

Серед заявлених цілей Кримської платформи – повернення питання деокупації та реінтеграції Криму до міжнародного порядку денного. Анексувавши Крим, Росія прагне нав'язати світові позицію про статус Кримського півострова як частини РФ наполягаючи, що питання Криму вирішено. «Росія намагається переконати світ, що російська окупаційна влада турбується про людей, розбудовує інфраструктуру півострова. Проте насправді в діях Москви лише одна мета — якомога швидше мілітаризувати Крим». Про це заявила перша заступниця міністра закордонних справ України Еміне Джапарова [3].

Діяльність Кримської платформи здійснюється паралельно на рівнях глав держав та урядів, міністрів закордонних справ, парламентів та міжпарламентських асамблей, громадянського суспільства та експертного середовища. Серед основних напрямів роботи цієї інституції є: невизнання будь-якої зміни міжнародно-правового статусу Криму міжнародною спільнотою; запровадження ефективних санкцій щодо держави - агресора; міжнародного гуманітарного права і захист прав людини; подолання негативних екологічних та економічних наслідків окупації тощо. На цих пріоритетних напрямках зосереджено довгострокову діяльність Кримської платформи з метою деокупації та реінтеграції Криму до України та Європи [4].

Установчий саміт Кримської платформи відбувся 23 серпня 2021 року в Києві. Це найбільша міжнародна подія в Незалежній Україні. В заході взяли участь урядові делегації 45 країн. Серед учасників - 9 президентів, 4 прем'єр-міністри, 14 голів МЗС, а також політики та дипломатичні представники. Таким чином, в саміті взяли участь усі країни ЄС і НАТО, країни G7 в повному складі та країни Нормандського формату за винятком РФ. Результатом саміту стала ухвалена всіма учасниками декларація "Кримської платформи", що окреслила основи міжнародної політики щодо Криму. Зокрема, невизнання незаконної анексії Криму Росією, зобов'язання розглянути додаткові обмежувальні санкції в разі подальшої агресії з боку РФ та об'єднання зусиль країн-учасниць для зміцнення стабільності в Чорноморському регіоні. [5].

Після успіху саміту Кримської платформи важливим є зберегти наявну солідарність і перетворити її на дієвий інструмент міжнародної взаємодії. Тобто, Кримська платформа не може стати одноразовим заходом, а повинна бути постійним майданчиком і водночас інструментом з деокупації Криму та захисту прав корінних народів України.

Питання корінних народів України в Криму тривалий час залишалися поза увагою. З перших років незалежності тривав процес нормативно-правового врегулювання статусу корінного народу України. Тимчасова анексія Криму Росією змінили ставлення держави та суспільства до питання корінних народів України в Криму, зокрема, до статусу кримських татар. Закон України Про корінні народи України (далі - Закон), прийнятий 1.07.2021, на законодавчому рівні врегульовує статус корінних народів в Україні, а також закріплює гарантії прав та свобод корінних народів. Важливим моментом Закону є чітке визначення поняття «корінний народ» та перелік етнічних груп, які підпадають під це поняття.

Під час саміту українська сторона вказала на численні утиски і порушення прав корінного народу Криму – кримських татар: «Це не просто порушення прав людини, це потенційний конфлікт на релігійному ґрунті вже в найближчі роки, якщо ситуація збереже ту саму динаміку, що й зараз (...) Росія, прийшовши у Крим, знищила релігійну свободу і почала утискати релігійні спільноти, які мають свободу і в Україні, і в сусідніх країнах регіону. Щонайменше ці три причини достатні для того, щоб розділити нашу стурбованість ситуацією із нашими партнерами у світі»[6].

На думку Еміне Джапарової, першої заступниці міністра закордонних справ України, «Кримська платформа - це політичний формат-парасолька, який вже об'єднав національні та міжнародні зусилля для просування стратегічного бачення політики щодо Криму, консолідації уваги та ресурсів світової спільноти, забезпечення синергії зусиль на міжурядовому, міжпарламентському та неурядовому рівнях. Лідерство України тут є ключовим. Цим ми робимо конкретний внесок в систему європейської безпеки та відновлення порядку» [7].

Отже, Кримська платформа вперше за багато років вивела питання Криму на найвищий міжнародний рівень та є новим інструментом формування регіональної безпеки. До процесу деокупації Криму залучені представники різних держав - Європейського Союзу, Ради Європи та НАТО. Щоб питання Криму стояло постійно на міжнародному порядку денному, створено Офіс Кримської платформи, який повинен систематично працювати із міжнародною спільнотою – країнами та міжнародними організаціями. Кримська платформа є інструментом, з допомогою якого напрацьовуватимуть та втілюватимуть конкретні кроки та механізми для відновлення територіальної цілісності України, гарантії збереження і розвитку корінного кримськотатарського народу, караїмів та кримчаків.

Література:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року "Про Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Указ Президента України № 117/2021 від 24.03.2021. База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117/2021#Text>.
2. Про окремі заходи, спрямовані на деокупацію та реінтеграцію тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Указ Президента України № 78/2021 від 28.02.2021. База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/78/2021#Text>.
3. В.Власенко Окупація Криму – це проблема міжнародної спільноти, а не лише України/ Урядовий кур'єр. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/okupaciya-krimu-ce-problema-mizhnarodnoyi-spilnoti/>.
4. Кримська платформа. Офіційна сторінка. URL: <https://crimea-platform.org/about>.
5. Д. Кулеба: Кримська платформа – це новий інструмент, який формує архітектуру регіональної і глобальної безпеки/ Офіційна сторінка Міністерства закордонних справ України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/dmitro-kuleba-krimska-platforma-ce-novij-instrument-yakij-formuye-arhitekturu-regionalnoi-i-globalnoi-bezpeki>
6. М.Ліскович Кримська платформа: підсумки та перспективи – погляд українських експертів./ Інтернет-видання Укрінформ. – 26.08.2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-crimea/3304235-krimska-platforma-pidsumki-ta-perspektivi-poglad-ukrainskih-ekspertiv.html>
7. Е. Джапарова: «Кримська платформа – це рамковий політичний формат, який вже об'єднав національні та міжнародні зусилля з деокупації Криму»/ Офіційна сторінка МЗС України. URL: <https://mfa.gov.ua/news/emine-dzhararova-krimska-platforma-ce-ramkovij-politichnij-format-yakij-vzhe-obyednav-nacionalni-ta-mizhnarodni-zusillya-z-deokupaciyi-krimu>.

ФОРМИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ ТКС 2021- 2027

На початку серпня 2020 року Кабінетом Міністрів України було затверджено оновлену Державну стратегію регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Основним завданнями нової стратегії стане прискорення економічного зростання регіонів, підвищення їх конкурентоспроможності на основі ефективного використання внутрішнього потенціалу, створення нових робочих місць, покращення зайнятості населення, створення умов для повернення на батьківщину трудових мігрантів [5]. Нова Державна стратегія регіонального розвитку, зокрема, передбачає виконання Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на період до 2027 року, яка має бути спрямована на сприяння формуванню та розвитку транскордонних кластерів в Україні [8, С. 31].

14 квітня 2021р. було затверджено Державну програму розвитку транскордонного співробітництва на 2021 – 2027 роки. Основною метою даної програми транскордонного співробітництва є «підвищення конкурентоспроможності прикордонних регіонів України шляхом активізації та розвитку транскордонного співробітництва, сприяння встановленню і поглибленню економічних, соціальних, наукових, технологічних, екологічних, культурних, туристичних та інших відносин між суб'єктами і учасниками таких відносин України і сусідніх європейських держав в умовах прикордонної співпраці» [6]. Попередньо, визначено чотири пріоритетні напрями, за якими забезпечуватиметься досягнення мети та завдань Програми:

1. реалізація в Україні Стратегії Європейського Союзу для Дунайського регіону та Дунайської транснаціональної програми; 2) реалізація проектів (програм), що фінансуються за рахунок міжнародної технічної допомоги, а також в рамках фінансового інструменту «Сусідство, розвиток і міжнародне співробітництво» (NDICI); 3) розвиток прикордонної інфраструктури гірських територій Карпат; 4) розвиток недержавних інституцій (громадських організацій) у сфері транскордонного співробітництва та об'єднань єврорегіонального співробітництва [6].

Поряд із розглянутими базовими нормативно-правовими документами, які регулюють здійснення транскордонного співробітництва України, варто зазначити також низку інших законів, важливих для цієї сфери. Це закони України «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997 р.) та «Про місцеві державні адміністрації» (1999 р.), у яких встановлені загальні

правові підстави для участі у транскордонному співробітництві місцевих територіальних громад або властей [1, С. 62-63]. Окрім цього, існують також підзаконні акти регіонального рівня – в окремих областях України місцевими державними адміністраціями розроблено спеціальні програми розвитку ТКС, затверджені відповідними нормативними актами локального характеру. Зауважимо, що терміни дії більшості нормативно-правових документів спливають в 2020 році, що зумовлює актуальність розробки та прийняття нових програм ТКС. Таким чином, процес удосконалення національної законодавчої бази транскордонного співробітництва триває – низка програмних документів буде оновлена найближчим часом, що вимагає активного залучення до цього процесу усіх зацікавлених сторін [8, С. 33-34].

Сьогодні Україна здійснює транскордонне співробітництво у восьми формах. Головною формою реалізації транскордонного співробітництва та вищою формою розвитку транскордонних регіонів в Європі, та Україні зокрема, є розвиток єврорегіонів. Відповідно до визначення Закону України «Про транскордонне співробітництво», єврорегіон – «організаційна форма транскордонного співробітництва, що здійснюється відповідно до двосторонніх або багатосторонніх угод про транскордонне співробітництво» [6]. Єврорегіони засновуються на укладенні статуту про утворення, мають керівні органи, власні ресурси, повноваження ухвалювати власні рішення та здійснюють діяльність на постійній основі. Основна мета діяльності єврорегіону – сприяння посиленню добросусідських відносин між державами, активізація транскордонного співробітництва між учасниками єврорегіону, пошук нових ефективних шляхів взаємодії для вирішення спільних проблем [4, С. 31-32]. Для України єврорегіони є також важливим інструментом для інтеграції в європейські структури через виконання ними функції доповнюваності ТКС, слугування засобом врегулювання можливих територіальних проблем у прикордонні та полігоном для апробації сумісності різних правових систем та законодавств [7].

Ще одними формами ТКС в Україні є об'єднання єврорегіонального співробітництва (ОЕС) та європейські об'єднання територіального співробітництва (ЄОТС). Згідно із Законом «Про транскордонне співробітництво», об'єднання єврорегіонального співробітництва – це «форма транскордонного співробітництва зі статусом юридичної особи відповідно до національного законодавства держави, на території якої є його місцезнаходження, метою якого є заохочення, підтримка та розвиток в інтересах населення транскордонного та міжтериторіального співробітництва між суб'єктами і учасниками таких відносин у сферах спільної компетенції та відповідно до повноважень, встановлених згідно з національним законодавством відповідної держави» [3]. До об'єднань регіонального співробітництва відносяться територіальні громади, держави-члени Ради Європи, місцеві органи виконавчої влади що діють задля задоволення потреб

та інтересів населення [4, С. 31-32].

Європейське об'єднання територіального співробітництва – це «об'єднання суб'єктів транскордонного співробітництва України та відповідних суб'єктів сусідніх держав-членів Європейського Союзу зі статусом юридичної особи відповідно до національного законодавства держави-члена Європейського Союзу, на території якої є його місцезнаходження» [3]. На відміну від ОЕС, ЄОТС діють більш локально і є інструментами не Ради Європи, а Європейського Союзу, а тому регулюються законодавством держави-члена ЄС. Учасниками ЄОТС є представники принаймні з двох держав, одна з яких є членом Європейського Союзу [4, С. 33-34].

Транскордонні кластери та транскордонні зони і парки є новітніми формами ТКС. Транскордонний кластер є добровільним об'єднанням учасників ТКС, пов'язаних спільною сферою господарської діяльності. Транскордонні парки і зони спрямовані на розвиток підприємництва, забезпечення конкурентоспроможності підприємств та залучення іноземних інвестицій. Основною рисою такої форми ТКС є наявність головного підприємства, яке об'єднує навколо себе інші суб'єкти господарської діяльності [2, С. 247; 4, С. 31].

Ще одна форма ТКС – транскордонне партнерство – є добровільним об'єднанням зусиль двох і більше територіальних громад, їх представницьких органів, громадських організацій, місцевих органів виконавчої влади, фізичних та юридичних осіб суміжних територій різних держав [4, С. 32].

Прикордонна торгівля та транскордонні проекти – форми ТКС, що реалізуються в транскордонному просторі (який є ширшим за транскордонний регіон, в якому здійснюються попередні зазначені форми). Прикордонна торгівля – це зовнішня торгівля, яка здійснюється фізичними та юридичними особами на прикордонній території задля отримання прибутку або задоволення потреб населення. Інша форма ТКС – транскордонні проекти – здійснюється у сфері інновацій і спрямована на підвищення конкурентоспроможності регіонів в інноваційній сфері. Найчастіше це комплекс дій та заходів міжрегіональної співпраці у науково-дослідних та дослідницько-конструкторських роботах [4, С. 35].

Література:

1. Артьомов І. В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: монографія / І. В. Артьомов. – Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2009. – 520 с.
2. Добрева Н. Основні напрями розвитку транскордонних кластерів в Україні / Н. Добрева // Збірник наукових праць «Ефективність державного управління». – 2013. – № 34. – С. 246-253.
3. Закон України «Про транскордонне співробітництво» від 24

черв. 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2004. – № 45. – С. 1829

4. Мельник О. Г. Форми транскордонного співробітництва в Україні: стан та перспективи розвитку / О. Г. Мельник, Р. Б. Приведа // Підприємництво та інновації. – 2020. – № 12. – С. 30-36.

5. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2016-2020 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серп. 2020 р. № 695 // Урядовий кур'єр. – 2020. – № 156.

6. Проект постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021 – 2027 роки” від 20 лип. 2020 р. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства розвитку громад та територій України. – Режим доступу: <https://www.minregion.gov.ua/base-law/gromad-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskisty/proekt-postanovy-kabinetu-ministriv-ukrayiny-pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-programy-rozvytku-transkordonnogo-spivrobitnyctva-na-2021-2027-roky/>

7. Реутов В. Є. Транскордонне співробітництво регіонів України: теоретико-практичні аспекти розвитку [Електронний ресурс] / В. Є. Реутов // Ефективна економіка. – 2011. – № 12. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=912>

8. Транскордонне співробітництво: правові основи та успішні практики: посібник / Євчак Ю. Б., Зарді А., Лазур Я. В., Очкаї Д., Санченко А. Є., Сошников А. О., Устименко В. А., Фетько Ю.І.; [за заг. ред. В. А. Устименка; ред.-упоряд. Гук А. К., Санченко А. Є.] – Київ: Юстон, 2020. – 152 с.

Лукаsevич А. В.

*студентка кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Пасічний Р. Я.

*кандидат політичних наук, доцент
кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Лавренчук М. В.

*викладачка кафедри Іноземних мов
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

COMPARISON ANALYSIS OF UKRAINIAN AND GEORGIAN CIVIL SOCIETY

For the sake of objectivity in the study of Georgian and Ukrainian civil societies, we used several indices. The activity and qualitative and quantitative indicators of civil society depend not only on the political situation, but also on the level of welfare of the population, if we can talk about the effectiveness of civil society when we have certain resources:

- 1) a sufficient number of people who have a satisfactory income and can allocate their own resources (money, time, etc.) to monitor the actions of the state;
- 2) positive economic indicators of the country;
- 3) a certain level of political and civic culture.

In order to make the results of the analysis of the civil society of Ukraine and Georgia clear, we have developed their SWOT analysis.

There are many different metrics and indices to determine the volume of these resources. In our work to characterize the economic situation of citizens of the studied countries, we chose GDP per capita.

Another important aspect for characterizing the state of civil society is the level of democracy. This indicator usually includes freedom of the press, observance and protection of human rights, government action, cooperation between government and the public. To characterize the situation in a state with democracy, we chose the Freedom House index "The state of democracy in the world."

Another index that helps to form a general idea of the development and trends of civil society in Ukraine is the CSO Sustainability Index (Index of Stability of Civil Society Organizations) [7]. This index was created with the support of USAID, FHI 360 and local public sector partners. Criteria for determining this stability include: legal environment, organizational capacity (internal capacity of organizations to achieve their goals), financial viability (diversified sources of

financial support for the public sector), civic representation campaign (ability of civil society organizations to influence public opinion and public opinion). policy), service delivery (ability of the public sector to provide goods and services), infrastructure (support services available to the public sector), public attitudes.

The strengths of Ukrainian civil society are unity, connections with the media, because it is very necessary for the public sector to know, to form public opinion, and hence one of the important tasks of civil society at the present stage - constant communication with the media [3]. Another positive is the partnership with Western partners, because sometimes under double pressure from civil society and our Western partners, the right decisions were made [4]. As for the weaknesses, they are: disunity - after the Revolution of Dignity, the state and civil society shared the contradictions about the way to achieve the "ideal state" and the weak connection of public organizations with the population. In addition to the above-mentioned disadvantages and advantages of civil society, the opportunities and threats that civil society may face in the future were also described. For example, opportunities include the fact that volunteers are becoming more qualified and trying to work civil society organizations according to "business models", which strengthens the institutional structure, and it is also extremely important that in the current political situation, when Ukraine faces many new challenges. , it is civil society itself that can be the driving force for change. Among the threats is that the number of people involved in the public sector is not growing, and according to the 2019 survey, much fewer people see the need for NGOs [3].

Regarding the state of Georgian civil society, the strengths include the fact that Georgian civil society responds to the oppression of its rights and freedoms, the significant support of Europe and the United States. and the fact that, regardless of the political situation, the government always chooses the pro-European path, although the level of government loyalty to Russia may also be high [9]. Weaknesses include the fact that the number of NGOs in Tbilisi exceeds the number of NGOs in all regions, such an imbalance has been observed throughout the modern history of Georgia since 1991, the general public is not involved in active public activities, high level of distrust in civil society organizations and civil society, harassment of independent media (2019 Rustavi - 2) [2]. As for opportunities, it is the activity of Georgian civil society in counteracting foreign interference in the information field of Georgia, which prevents the emergence of certain contradictions among the public [8]. Negatives include dependence on foreign donors (90% of all funding goes through foreign funds and grants and the presence of traditional civil society organizations (churches), through which other states (Russia) can broadcast their own ideas of development of Georgia and Georgian civil society) [6].

Comparing the features of civil society in Ukraine and Georgia, we can identify the following main common and distinctive features. One of the common criteria is the support of foreign donors [5], [6].

Other common features that we noted were more negative manifestations, such as the dependence of the development of civil society on the current term of the president, as well as in most cases the situationality of the mobilization of civil society.

Regarding the distinctive features, we have identified 2 features. First, in Ukraine and Georgia the situation is different with regard to regional civil society organizations, so in Georgia most NGOs are concentrated and work in the capital Tbilisi, and accordingly most grants and opportunities for NGOs go to the capital and not to regions that also need significant support for civil society organizations in the areas of entrepreneurship, protection of human rights (especially problematic are the protection of women's rights and sexual minorities). In Ukraine, the density of NGOs varies more from the region of the country, ie we can identify areas with less civic activity and the number of NGOs, but we can not say that it is in Kyiv that all major NGOs are concentrated, and in other regions there is almost no community service [1]. Another important factor for these two states is the role of the church as a civil society organization. Despite the relatively high level of religiosity of Ukrainians, especially in the Western regions, but its impact on the secular, private life of the faithful is not so influential, although there are some exceptions. This may also be due to the diversity of Christianity and other religions in Ukraine. In Georgia, the influence of the church is great, especially in rural areas, and often the church is one of the most influential civil society organizations.

Regarding to our work we can note some distinctive features, for example, Ukrainian civil society is more active in the number of submitted projects. As for Georgian civil society, the development of civil society in general are significantly influenced by strong government, which often becomes an obstacle.

However, it is worth noting that both Georgia and Ukraine are among the countries that most actively seek European integration and can act as regional leaders, respectively, strengthening these countries will guarantee the EU peace and security in the region and on the eastern borders of the organization.

Література:

1. Бойко Ю. А. Соціально-філософський аналіз становлення громади та громадянського суспільства як чинників духовного розвитку соціуму (на прикладі України): дис. канд. філос. наук: 130.122:316 / Бойко Юрій Анатолійович. – Київ, 2007.
2. Бочоришвили К. Звиад Коридзе: «Закрытие оппозиционного канала – прямая дорога к авторитаризму» [Електронний ресурс] / Кети Бочоришвили // Веб-сайт «Эхо Кавказа». – Дата публікації: 13 августа 2019 г. – Режим доступу: <https://www.ekhokavkaza.com/a/30107277.html>
3. Громадянське суспільство в Україні: виклики і завдання [Електронний ресурс] // Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. –

2018. – Режим доступу: <https://dif.org.ua/article/gromadyanske-suspilstvo-v-ukraini-vikliki-i-zavdannya>

4. Ірина Бекешкіна: наша перша сила у єдності, а друга – це зв'язки зі ЗМІ [Електронний ресурс] // Громадський простір (від 02.08.2019 р.). –Режим доступу: <https://www.prostir.ua/?focus=iry-na-bekeshkina-nasha-persha-syla-u-jednosti-a-druha-tse-zvyazky-zi-zmi>

5. CSO METER. Assessing the civil society environment in the Eastern Partnership country. – Kyiv, 2019. – 59 p.

6. CSO METER. Assessing the civil society environment in the Eastern Partnership country. – Tbilisi, 2019. – 66 p.

7. CSO Sustainability Index Explorer [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://csosi.org/>

8. GDP of Georgia, Armenia, Azerbaijan [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.google.com/publicdata/explore?ds=d5bncppjof8f9_&met_y=ny_gdp_pcap_cd&idim=country:GEO:ARM:AZE&hl=uk&dl=uk

9. Georgian Civil Society in Support of Georgia's NATO Membership. Statements from 4 July 2018 [Електронний ресурс] // Institute for Development of Freedom of Information. – Режим доступу: <https://idf.org/en/georgian-civil-society-in-support-of-georgia-nato-membership>

Лукач Н.М.

*Кандидат політичних наук, асистент
кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

ПОЛІТИЧНА СКЛАДОВА У ФОРМУВАННІ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Подолання енергетичного бар'єру, на сьогоднішній день, для будь-якої країни є пріоритетним завданням у досягненні економічних, екологічних, технічних та інших чинників сталого розвитку. Таким чином, це створює сподівання, а швидше навіть і впевненість у експоненціальній еволюції людства, як такого, що проживає на планеті Земля.

Об'єднання сил та ресурсів задля спільної мети – сталого розвитку, є складовою глобалізаційної політики від кінця 20-го та початку 21-го століття. Це зумовлює до інтеграції держав у спільні об'єднання. Не винятком є і Україна, народ якої виявив бажання у спільній співпраці розвиватись із країнами Заходу. Тому у 2014 році було підписано Угоду про асоціацію між

Україною та ЄС. Ця подія стала початком підписання наступних договорів, включаючи і ті, що мають на меті реформування енергетичної галузі.

Відповідно до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства (ЕС) 24.09.2010 р., членом якого Україна стала з 01.02.2011 р., і Закону України від 15.12.2010 р. №2787-VI Про ратифікацію Протоколу про приєднання України до Договору про Енергетичне Співтовариство та ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Україна гармонізує національне законодавство з нормами законодавства ЄС у сфері енергетики, зокрема, положення Директив Третього Енергетичного пакету: Директиви 2009/72/ЄС про спільні правила внутрішнього ринку електричної енергії, Регламенту (ЄС) 714/2009 про умови доступу до мережі транскордонного обміну електроенергією, Директиви 2005/89/ЄС про заходи для забезпечення безпеки інвестування до системи електропостачання та інфраструктури.[1]

Щодо протидії змін клімату, Україна у 2015 році підписала Паризьку кліматичну угоду, метою якої є регулювання заходів зі зменшення викидів діоксиду вуглецю з 2020р. Угода передбачає, що зобов'язання зі скорочення шкідливих викидів в атмосферу беруть на себе всі держави, незалежно від ступеня їх економічного розвитку.

З 1 липня 2019 року в Україні запроваджено нову модель оптового ринку електричної енергії. Енергетичний сектор України зазнав значного правового реформування та став на шлях лібералізації згідно технічних, ринкових, законодавчих вимог та засад, що існують та є реалізованими у країнах ЄС. Метою нового ринку електричної енергії є впровадження механізму конкуренції, вільного вибору контрагентів та забезпечення права споживача вільно обирати постачальника електроенергії. Закон передбачає різні механізми продажу/покупки електричної енергії на декількох ринках..

У теперішньому часі на території України є дві не паралельні між собою системи передачі електричної енергії – Об'єднана Енергетична Система (ОЕС) України та Острів Бурштинської ТЕС. Перша система працює синхронно з Росією, Білоруссю та Молдовою (наслідок історичних подій), а острів БуТЕС – з європейською енергосистемою. Обидві системи передачі належать ДП «НЕК «Укренерго», що має функції оператора системи передачі (ОСП). У 2023 році планується синхронізація ОЕС України із енергетичною системою континентальної Європи. Такий крок є надзвичайно великою подією у геополітичній складовій стратегії нашої держави, так як фактично Україна стане незалежною відносно імпорту-експорту електроенергії від Росії та Білорусі. Цей аспект послабить позиції та «імперіалістичну» політику Російської Федерації на території пост-радянських держав, а особливо в Україні. Важливо зазначити, що перехід від паралельної роботи однієї енергосистеми до іншої – є складний у реалізації, як дипломатично так і

технічно; тому вимагає довгі роки підготовки у всіх дотичних галузях, починаючи від правової частини, закінчуючи оновленням технічного обладнання[2].

З огляду на все вище написане, Україна зробила ставку на розвиток альтернативних джерел енергії, як інноваційних та розумних технологій. 2017 року Кабінетом Міністрів України було схвалено «Енергетичну стратегію України на період до 2035р.», де в пріоритетах першого, другого та третього етапу фігурують пункти, щодо розвитку та інтенсивного інвестування ВДЕ.

У 2008 році, а в подальшому і 2015 році Верховною Радою України були прийняті закони, які впроваджували економічний механізм, що спрямований на заохочення генерації електроенергії відновлювальною енергетикою, а саме йде мова про «зелений» тариф. На сьогоднішній день, такий крок призвів до неймовірно-великих внутрішніх та зовнішніх інвестицій у ВДЕ на території України. Для прикладу, лише у 2019 році в будівництво нових потужностей «зелених» було інвестовано 3,7 млрд євро. Актуальна інформація про встановлені потужності на сьогодні та за минулі роки можна знайти на сайті «НЕК «Укренерго», де бачимо на рис. 1, що альтернативна енергетика має тенденцію до розвитку та перспективу у майбутніх інвестиціях[3].

Отже, Україна впевнено йде на шлях сталого розвитку та заявляє себе на світовій арені, як держава, що готова нести відповідальність перед наступними поколіннями за кліматичне становище на планеті. Крім цього, держава має вагомий потенціал для розвитку енергетичного сектору, зокрема і через побудову нових потужностей альтернативних джерел електроенергії. Та нажаль, такі стратегічні цілі мають чимало перепон та негативних ефектів, які будуть описані у розділах цієї роботи. На противагу критиці, будуть представлені можливі варіації подолання таких бар'єрів, для гармонізації переваг та недоліків, а також мінімізації негативних наслідків у майбутньому.

Література:

1. Маркевич К. Тенденції та пріоритетні напрями розвитку вітчизняного газовидобутку. [Електронний ресурс] // Центр Разумкова. – Режим доступу: http://www.uceps.org/ukr/article.php?news_id=1264.

2. Проблеми та перспективи розвитку ринку нафтопродуктів у контексті забезпечення енергетичної безпеки. . [Електронний ресурс] // НІСД. – Режим доступу:<http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/nafta-89ffa.pdf>

3. Проект Закону про ринок електричної енергії України. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58829.

Матвієнків С.М.,
кандидат політичних наук
доцент кафедри політичних інститутів та процесів
Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаніка
м. Івано-Франківськ, Україна

ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ УГОРСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ

Одним із механізмів участі національних меншин у суспільно-політичному житті та розвитку своєї культури, мови, самобутності є забезпечення та сприяння діяльності громадських організацій у формуванні та реалізації етнополітики не тільки на державному, а й на регіональному рівні. Це можна прослідкувати на прикладі Івано-Франківської області, особливістю етнічного складу населення якої є багатонаціональність і багатокультурність.

У національному складі населення області за переписом 2001 року переважали українці, яких нараховувалося 1371,2 тис. осіб або 97,5 % від загальної кількості населення (1409,8 тис.). Тут також проживають представники понад 90 національностей і народностей: росіяни - 24,9 тис. (їх кількість порівняно з переписом 1989 року зменшилась на 56,3 % і зараз складає менше 1% від загальної кількості росіян, які проживають на території України), поляки - 1,9 тис., білоруси - 1,5 тис., молдовани - 557, євреї - 362, вірмени – 282, німці - 221, угорці - 124, та ін. [1].

Однією з не менш активних, але чисельно меншою на Прикарпатті є угорська спільнота - більше сотні осіб. Це люди різних поколінь і різних соціальних верств. Вони старанно бережуть свої традиції, мову, не подібну на інші та одну з найскладніших у світі. Важливою є тісна співпраця між Україною та Угорщиною в культурологічному та соціально-економічному напрямку, зокрема, подальша активізації діяльності безпосередньо на Івано-Франківщині.

У 1997 році Матей Густав заснував Івано-Франківське обласне угорське національно-культурне товариство «Балатон». Організація об'єднала 15-20 місцевих угорців, більшість - народжені вже в Україні. У 2006 році балатонівці відкрили першу в місті школу угорської мови для дітей. У 2014 році відродження угорської громади та школи в Івано-Франківську продовжила етнічна угорка Мирослава Нагорняк. Так, у рамках проведення тижня Угорщини у грудні 2014 року в Івано-Франківську відбулося відкриття нової «Недільної школи» з вивчення угорської мови, яка діє при Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаніка. Головною метою створення «Недільної школи» з вивчення угорської мови є задоволення освітніх потреб, повноцінного культурного розвитку, підтримка

національних традицій угорців, які проживають на Прикарпатті. Навчання в «Недільній школі» об'єднує різновікові категорії та здійснюється за навчальним планом, узгодженим з Посольством Угорщини в Україні. Угорську мову викладають студенти, які закінчили угорську національну школу і здобувають вищу освіту в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. Зараз у школі діють три групи: діти віком від 6 до 12 років, від 12 до 18 і для дорослих. На щотижневі заняття приходить більше півсотні людей. «Скажу відверто, проблеми з якими стикається громада, сьогодні мають матеріальний характер. Усе робимо власним коштом, – говорить Мирослава Нагорняк. – Є різні програми, які фінансує Угорщина, але всі вони орієнтовані на Закарпатську область. Тому робимо те, що можемо, власними силами намагаємося зберегти культуру, традиції, кухню, мову» [2].

Також у квітні 2014 року в Івано-Франківську відкрили Почесне консульство Угорщини. Його очолив почесний консул Угорщини в місті Івано-Франківську та області Василь Вишиванюк. Ініціатором виступила угорська сторона з метою розширення бізнесу і співпраці між країнами, оскільки Угорщина підтримує територіальну єдність і суверенітет України. Завданням номер один для консульства є надання гуманітарної допомоги. За час роботи установи тисячі українських дітей (сиріт, соціально незахищених, дітей бійців АТО та ін.) відправили на відпочинок до Угорщини, також роздають гуманітарну допомогу. Разом з громадою консульство працює над впорядкуванням могил угорських солдат [3].

У 2015 році в Івано-Франківську була зареєстрована громадська організація «Угорський культурно-освітній центр», основною метою роботи якої є впровадження просвітницької, наукової, культурної діяльності, що спрямована на поширення та ознайомлення населення краю з культурною спадщиною, традиціями, історією угорського народу та його зв'язків з українським народом.

Спільнота угорців на Івано-Франківщині приділяє багато уваги для реалізації культурно-освітніх програм та ефективних навчальних проєктів, спілкування, зустрічей для українців етнічного угорського походження. Угорський культурно-освітній центр підтримує та популяризує історію угорців, які проживали на Прикарпатті. Також ГО організує виставки, відпочинок дітей в Угорщині, участь у культурних заходах і фестивалях області й міста та пошукові роботи з перепоховання угорських воїнів, які загинули в Першій і Другій світових війнах, та багато іншого. Керівницею угорського культурно-освітнього центру в області обрали Мирославу Нагорняк. Висвітлюють свою діяльність у соцмережах, зокрема, мають сторінку у Фейсбуку Magyar Kulturális Oktatási Központ Угорський культурно-освітній центр, де угорською мовою розповідають про події, проєкти, новини з життя угорської меншини на Прикарпатті [4].

Найактивнішими серед національних меншин Прикарпаття у громадському житті є поляки, угорці та євреї. Решта велика частина етнічних спільнот регіону сьогодні поки що не скористалася своїм правом і не створила громадські об'єднання, можливо через малочисельність або через відсутність об'єктивної потреби у такій самоорганізації. Зокрема, на стан створення і діяльність громадських об'єднань національних меншин впливає передусім фінансова підтримка з боку держав, які є їхніми історичними батьківщинами, держав, на території яких вони постійно проживають, членські внески, спонсорська допомога, а також фінансування проектів та програм національно-культурного відродження міжнародними фондами, акредитованими в Україні [5, с.45].

Таким чином, громадські організації етнічних меншин стають сьогодні важливою складовою українського громадянського суспільства, інтенсивно збагачують його новими формами громадських організацій і новими напрямками діяльності. Їхня поява і розвиток цілком виправдані поліетнічним складом України. Одним із механізмів участі національних меншин в політичному житті країни свого проживання є забезпечення та сприяння діяльності громадських організацій у формуванні та реалізації етнополітики не тільки на державному, а й на регіональному рівні. Так, питаннями національних меншин сьогодні в Івано-Франківській ОДА займається Управління культури, національностей та релігій.

Громадські організації національних меншин на сучасному етапі виступають переважно засобом збереження своєї самобутності та ідентифікації та тісно співпрацюють з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, постійно зростає кількість їх культурологічних заходів. Більшість товариств характеризується наявністю потенціалу для відродження історії, мови, збереження самобутньої культури, а також досить високим ступенем взаєморозуміння.

Загалом, Прикарпаття не належить до потенційно конфліктних регіонів України й максимально наближене до середньостатистичної області країни. Цьому сприяють також і формування та активна діяльність громадських організацій національних меншин, які служать основою для міжетнічної злагоди, міжкультурної взаємодії та співпраці, сприяють консолідації держави та розбудові громадянського суспільства.

Література:

1. Про національний склад населення Івано-Франківської області.
Режим доступу: <http://www.if.gov.ua/news/5880> (дата звернення: 07.07.2021)
2. В Івано-Франківську відкрили "Неділну школу" з вивчення угорської мови. Режим доступу: https://kurs.if.ua/news/v_ivanofrankivsku_vidkryly_nedilnu_shkolu_z_vyvchennya_ugorskoj_movy_10849.html/

3. Василь Вишиванюк очолив Почесне консульство Угорщини в Івано-Франківську. Режим доступу: https://kurs.if.ua/news/vasyl_vyshyvanjuk_ocholyv_pochesne_konsulstvo_ugorshc_hyny_v_ivanofrankivsku_10804.html

4. Івано-Франківську відкрили угорський культурно-освітній центр. Режим доступу: <https://mi100.info/2020/01/24/v-ivano-frankivsku-vidkryly-ugorskyj-kulturno-osvitnij-tsentr>

5. Ковач Л. Етнічні спільноти Донбасу у суспільно-політичному просторі регіону/ Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. 2013 / 5 (67). с. 33-45

Орлов С. Ю.

студент 4-го курсу

Національного університету «Львівська Політехніка»

м. Львів, Україна

Науковий керівник: канд.політ.наук Лемко Ю.Р.

ПОЛІТИКА ЛИТВИ У БОРОТЬБІ ІЗ «ГОСТРОЮ СИЛОЮ»: ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Після підтвердження Литвою встановлення у країні саме ««тайванського» представництва» у серпні 2021-го року, ця держава стала в центрі європейсько-китайських відносин і однією з головних мішеней китайської «гострої сили» [3], з метою недопущення розповсюдження зміни поглядів щодо Китайської народної республіки серед європейської громадськості. Також, паралельно до цього, слід зазначити, що регіон Балтії, порівняно із західноєвропейськими державами, є у більшій географічній близькості до російського інформаційного-ціннісного простору, а отже й більш схильний до маніпулятивних засобів, котрі виходять із Російської Федерації. Таким чином, така позиція Литовської Республіки на міжнародній арені дозволяє нам стверджувати, що ця держава піддається достатньо жвавому наступу так званої «гострої сили».

Сам ж термін «гостра сила» був виведений у 2017-му році американськими науковцями Крістофером Волкером та Джесікою Людвіг у джерельному звіті під назвою «From soft power to sharp power: Rising authoritarian influence in the democratic world», де сам термін «гостра сила» (sharp power) визначався як сила, яка «колить, проникає політичні та інформаційні простори у країнах-цілях»[10]. Пізніше, саму думку щодо гострої сили та її інструментарію доповнили ряд учених, серед яких можна назвати Дж. Ная-молодшого, П. Б'юкенена, Дж. Чепмена, М. Копійку, В. Бебика, Н. Маліукевичуса та інших, перший з яких доповнив визначення «гострої сили» як таку, що передбачає «спроби однієї країни маніпулювати та

управляти інформацією у мас-медіа», а також у освітній сфері, щоб «розділити громадську думку або відвернути увагу від негативної інформації про себе»[7]. Тому, оскільки сам термін є порівняно новий, у вченій спільноті досі є дискурс щодо подання чіткого визначення цьому феномену. Проте вже можливо виділити основні характерні риси «гострої сили», серед котрих: проникання держави, що проводить цю політику, у інформаційне, наукове, освітнє, культурне та кібер- середовище; спроби маніпуляції інформацією задля, здебільшого, розділення громадськості; проведення кампаній з дезінформації (з ціллю підриву довіри до державних інституцій та управління, зокрема до рішень, що вони приймають).

Литовська стратегія національної безпеки чітко зазначає, що «інформаційна, кібер- та громадська безпека є безпосередніми частинами національної безпеки»[5]. Також і визначається таке поняття як «інформаційна загроза» (під цим розуміються «розпалювання війни та розпалювання ненависті; спроби спотворення історії та інша необґрунтована та оманлива інформація, спрямована проти інтересів національної безпеки Литовської Республіки, що призводить до недовіри та невдоволення Литовською державою та до її інститутам, демократії, національній обороні»[5]).

Важливим у цьому плані є також і Закон «Про надання інформації громадськості», а точніше ряд поправок, котрі були введені у 2010-х роках. У ньому зазначаються категорії «дезінформації» та «пропаганди», а також закріплені заборони публікації матеріалів, дезінформації та інформації, котра «є наклепницькою та образливою для особи або принижує її честь та гідність» (стаття 19, пункт 2) [8].

Порівняно із іншими балтійськими країнами, Литва не має великого відсотку російськомовного населення, що б дозволяло активізовуватись Росії задля дестабілізації ситуації у державі [13], як, до прикладу, у інших країнах Балтії – Латвії та Естонії – де їх частка сягає близько чверті населення (У Литві частка росіян/російськомовних складає 5,9%, згідно з останнім переписом, проведеному у 2011-му році[9]).

Незважаючи на це, нарративи, котрі б підривали довіру громадськості до литовських інституцій, все ж намагаються проникнути у інформаційне середовище країни. Це вдається їм з декотрим перемінним успіхом, у зв'язку з непопулярністю медіаресурсів, що вводять у свій дискурс нарративи такого стибу, а також прямому вказуванні на ресурси такого стибу. Попри те, що російські медіа намагались закріпитись з 2016-го року у інфопросторі Литви через онлайн-портал «sputniknews.lt», департамент державної безпеки Литовської Республіки визначив їх, як таких, що напряду пов'язані з пропагандою російських нарративів [2].

Цікавим є те, що Литва не практикує категорії «блокування» такого роду дезінформаційних сайтів. Список заблокованих або відфільтрованих

литовських сайтів станом на 2018 рік становить близько 220 таких [12] і це здебільшого такі, що порушують авторське право та сайти з «іграми-автоматами». Натомість, вони збільшують ініціативи щодо підвищення рівня обізнаності громадян. Так, в освітній галузі введені положення щодо покращення рівня інформаційної обізнаності громадянина, а також існує декілька ініціатив такого характеру для дорослого населення, як-от «Фестиваль критичного мислення», або ж окремі панелі на фестивалях науки та мистецтва [6]. Також слід зазначити й те, що у Литві широко проводяться й загальноєвропейські проекти на кшталт EastStratCom, SOMA, DigComp, а також вводиться уся нормативно-правова база ЄС щодо інформаційної безпеки та протидії дезінформації.

Доцільно й зазначити литовський механізм скринінгу інвестицій у галузі, що вважаються важливими для національної безпеки. У додатку №4 Закону ЛР «Про захист об'єктів, що мають значення для національної безпеки» зазначаються усі галузі, котрі є критичними для національної безпеки Литви, поміж котрих є також і сфера ІТ [4]. Так, Діджитал-сфера є захищена від зовнішнього втручання і частково економічного узалежнення держави від іноземних акторів, особливо від КНР [3], яка активно у своєму інструментарії «гострої сили» застосовує так звану «чекову дипломатію».

Отже, підсумовуючи усе вищезазначене, можна дійти висновку щодо факту того, що боротьба із «гострою силою», яка вважається такою, що «проникає» у культурне, освітнє, інформаційне та, частково, кібер-середовища, проводиться доволі ефективно, зважаючи на розмір та загальноекономічні потуги Литви. Пріоритетними задачами у боротьбі із такого роду потугами є проекти категорії покращення інформаційної та кібер-грамотності населення, збільшення рівня довіри до державних інституцій та державних ЗМІ, а також захист інвестицій у галузі, що важливі для національної безпеки Литви.

Література:

1. Baltic news agency targeted by cyber attack [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.independent.ie/world-news/baltic-news-agency-targeted-by-cyber-attack-35349010.html>.

2. GRĖSMIŪNACIONALINIAMS AUGUMUI VERTINIMAS [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://kam.lt/download/57113/akatskt_final_beta.pdf.

3. How little Lithuania dragged the EU into its showdown with China [Електронний ресурс] // POLITICO. – Режим доступу до ресурсу: www.politico.eu/article/lithuania-china-showdown-eu-impact/.

4. Law on the Protection of Objects of Importance to Ensuring National Security [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://investmentpolicy.unctad.org/investment-laws/laws/246/lithuania-law-on-the-protection-of-objects-of-importance-to-ensuring-national-security->.

5. Mokslo ir meno festivalis „RESTART“ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://kulturosuoostas.lt/renginiai-vedi-mokslo-festivalis-restart-perkrovimas/>.
6. Nye Jr. J. How Sharp Power Threatens Soft Power [Електронний ресурс] / Joseph S. Nye Jr. // Foreign Affairs. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2018-01-24/how-sharp-power-threatens-soft-power>.
7. Republic of Lithuania Law on the Provision of Information to the Public [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2865241206f511e687e0fbad81d55a7c?jfwid=1clewosx33>
8. Results of 2011 Lithuanian Census Published [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.truelithuania.com/results-of-2011-lithuanian-census-published-1677>.
9. Sharp Power: rising authoritarian influence // Notional Endowment for democracy. – 2017
10. Tackling Disinformation - Experience From Denmark, Latvia, Lithuania [Електронний ресурс] // Baltic Centre for Media Excellence. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=MkdXAQfkmFs>.
11. The State of Internet censorship in Lithuania (Beginning of 2018 Edition) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://giedrius.blog/2018/03/24/the-state-of-internet-censorship-in-lithuania-beginning-of-2018-edition/>.
12. Why Isn't Latvia the Next Crimea? Fading Russian Influence in the Baltics [Електронний ресурс] // Foreign Policy Research Institute. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://www.youtube.com/watch?v=W_58GDmR664&t=1s.

Панова Д.В.

*студентка 3 курсу кафедри політології та міжнародних відносин
Науковий керівник: к.філ.н., доцент Волинець О.О.
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

ПЕРСПЕКТИВИ І ЗАГРОЗИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

Питання зеленої енергетики стоїть на порядку денному вже з початку 21 століття у багатьох країнах світу. Його актуальність можна пояснити такими факторами як глобальне потепління, вичерпність викопних ресурсів, забруднення атмосфери та гідросфери відходами використання традиційних джерел енергії тощо. Все більше провідних країн звертають увагу на

доцільність впровадження зеленої енергетики не тільки поряд з традиційними джерелами, а й в окремих випадках в якості альтернативи. Для України перехід на відновлювані джерела енергії не є однозначним. Він може як знаменувати нову еру енергетичної незалежності, так і стати найбільшим прорахунком політичної еліти.

Для початку варто зрозуміти що таке «зелена» енергетика. Це сукупність джерел відновлюваної енергії, які включають сонячну, вітрову, біоенергетику, гідроенергетику, геотермальну та енергію довілля. Такий тип енергії вважається екологічно чистим, який не шкодить навколишньому середовищу [2]. Підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році та Паризькі угоди у 2015 році, Україна підтвердила свою зацікавленість у екологізації енергетичного сектора та створення умов для інтеграції енергетичної системи відповідно до стандартів Європейського Союзу. Також у 2017 році в Україні було прийнято «Енергетичну стратегію України», згідно з якою до 2035 року планується збільшити долю відновлювальної енергетики у своєму енергобалансі до 25% [7].

Проте не можна оцінювати перехід на відновлювальні джерела енергії суто з позитивної точки зору. Цей процес несе за собою низку переваг, поряд з якими існують недоліки та загрози. Для того, щоб зробити правильні висновки варто проаналізувати ці аспекти. Таким чином, серед перспектив розвитку зеленої енергетики в Україні можна виділити наступні: по-перше, такі зміни стануть рушієм енергетичної незалежності країни. Імпорт енергетичних ресурсів до України, як показує практика, часто стає інструментом тиску. Вперше Росія застосувала газ як важіль впливу на Україну у 1993 році. Для погашення газового боргу перед Росією, українська сторона погодилась на підписання угоди про передачу частини кораблів чорноморського флоту, а згодом, у 1994 році була підписана угода про постачання газу на 20 років. Перша та друга газові війни, Харківські угоди – всюди енергоносії відігравав роль інструменту тиску на політику країни [5].

По-друге, «зелена» енергетика – це популярна бізнес-сфера та сфера інвестицій. Стимулюючи розвиток ВДЕ до української економіки можна залучити нових інвесторів, що, в свою чергу, матиме два позитивні наслідки. Перший – значні фінансові прибутки та покращення стану економіки країни, а другий – це покращення позицій у світових рейтингах. Так, станом на 2020 рік у рейтингу Doing Business Україна займає 64 місце, а у рейтингу кращих країн для ведення бізнесу за версією Forbes – 77 [1].

То-третє, виконання зобов'язань, які взяла на себе Україна, підписавши Паризьку кліматичну угоду та інші документи Європейського Союзу, позитивно відзначиться на динаміці взаємовідносин і посиленні довіри. Приєднання та виконання Україною домовленостей з ЄС декларує нашу країну як надійного партнера та лобіста європейських ліберальних та демократичних цінностей в регіоні.

І останнє, але не менш важливе за попередні аргументи, це захист екології України. Перехід на відновлювальні джерела енергії допомагає зменшити обсяг викидів вуглекислого газу, що утворюється при виробленні енергії з традиційних джерел і сприяє утворенню парникового ефекту, що призводить до глобального потепління. Перші кроки в напрямку контролю за кількістю викидів парникових газів у довкілля вже відбуваються. З 1 січня 2021 року діє Закон України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів». Відповідно до нього визначені урядом великі і середні промислові підприємства зобов'язані готувати плани з моніторингу викидів парникових газів та щорічно звітувати про викиди [6].

Названі позитиви, що стануть реальність у випадку повномасштабного впровадження зеленої енергетики в Україні видаються справді важливими і ефективним рішенням окремих існуючих проблем. Але також існує думка, що перехід на відновлювальні джерела енергії не тільки не вирішить наявних проблем, а й створить нові більш критичні та руйнівні з точки зору наслідків.

Найвагомішим мінусом впровадження зеленої енергетики як альтернативи традиційним джерелам є її нестабільність. Вона закладається в тому, що природні явища, з яких отримується енергія, не можна контролювати. Наприклад, у хмарні дні сонячні станції не є ефективними. Рівень їхньої енергії знижується практично до нуля. У такому випадку виникає потреба перекривати цю нестачу енергією з інших потужностей. Схоже може статись також з вітровою енергією [3].

Стримуючим фактором у цій сфері також виступають суперечності між державою та приватними компаніями щодо «зеленого» тарифу. Зелений тариф – це економічний механізм, сутність якого полягає у тому, що генеруючи електроенергію за допомогою ВДЕ, власники електростанцій можуть продавати надлишок виробленої енергії державі. В Україні «зелений» тариф був прийнятий в 2009 році і діє до 2030 р. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії» «зелений» тариф прив'язано до курсу євро до 2030 року, що дозволяє нівелювати ризики інфляції. Також скасовано вимогу щодо «місцевої складової» та запроваджено надбавку до тарифу за використання українського обладнання. Такі дії і нормативне закріплення посприяли активній зацікавленості як національних, так і закордонних інвесторів.

Але така приваблива схема для підприємців з часом показала свою недоцільність у довгостроковій перспективі. Зростання частки «зеленої» енергетики при збереженні чинної вартості «зеленого» тарифу створює дисбаланс на енергетичному ринку. Таким чином держава не має достатньо коштів, щоб повністю оплатити свої зобов'язання перед інвесторами та підприємцями, яким належать електростанції, тому уряд запропонував

знизити «зелений» тариф. Це, в свою чергу, призвело до того, що інвестори втратили бажання вкладати гроші в подальше розширення мережі «зелених» електростанцій [4].

Окрім цього, невирішеною проблемою постає запровадження диверсифікованих підходів до регулювання відносин між державою та інвесторами чи підприємцями. Адже поряд із великими виробниками, яким пропонують аукціони та договори, існує також певна кількість менших виробництв, таких як фермерства, господарства, заводи чи навіть індивідуальні електростанції. Механізми врегулюванні відносин на різних рівнях співпраці та створення ефективних моделей стали на порядок денний сьогодення [1].

З огляду на все вище вказане можна зробити висновок, що Україна зробила значний поступ у сфері «зеленої» енергетики за останні роки. Енергонезалежність, покращення іміджу держави в інвестиційній сфері та стимулювання економіки як наслідки впровадження джерел відновлюваної енергії виглядають досить привабливо й амбіційно. Разом з іншими європейськими країнами, Україна стала на шлях відновлюваних джерел енергії, який неодмінно позитивно впливає на загальний економічний стан країни, має потенціал для розширення та залучання більшої кількості інвесторів. Але для того, щоб майбутня співпраця була ефективною і вигідною для обох сторін, уряд має ґрунтовно підійти до вирішення проблеми адаптації «зеленого» тарифу або, за невиправдання його ефективності, до пошуку нових моделей співробітництва між державою та власниками електростанцій.

Вироблення політики щодо управління сферою зеленої енергетики в Україні та її балансу з традиційними джерелами енергії, відмова від використання яких зараз видається неможливою, мають сформувати цілісну базу для вирішення наявних непорозумінь та їх попередження в майбутньому. Превентивна діяльність та механізми швидкого реагування на кризові ситуації мають забезпечити економіку України та не допустити згубний вплив на загальноенергетичну систему.

Література:

1. Зелена енергетика в Україні. Що відбувається? РБК-Україна. – Режим доступу: <https://greenenergy.rbc.ua>
2. Зелена енергетика: плюси та мінуси. Galinfo: Агенція інформації та аналітики. – Режим доступу: https://galinfo.com.ua/news/zelena_energetyka_plyusy_ta_minusy_344614.html
3. Зелена енергетика: плюси, мінуси та перспективи розвитку. Agroexpert. – Режим доступу: <https://agroexpert.ua/15112-2/>
4. Зелений тариф: яка модель може бути прийнятною для всіх. Економічна правда. – Режим доступу:

<https://www.epravda.com.ua/publications/2021/10/12/678651/>

5. Незалежній Україні 25: чверть століття газової залежності?
Радіо Свобода. – Режим доступу:
<https://www.radiosvoboda.org/a/27923519.html>

6. Облік викидів парникових газів у 2021 році: Міндовкілля підготувало роз'яснення для операторів установок. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України: офіційний портал. – Режим доступу:
<https://mepr.gov.ua/news/36634.html>

7. Розвиток зеленої енергетики в Україні. Екологія промислового краю. – Режим доступу: <https://ecoindustry.pro/avtorski-statti/rozvytok-zelenoyi-energetyky-v-ukrayini>

Полуліх Т.Ю.

Студентка 4 курсу

*кафедри політології та міжнародних відносин, суспільних
Національного університету «Львівська політехніка»*

м. Львів, Україна

Найковий керівник – к.політ.н., асист., Лукач Н.М.

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ МОНАКО У XXI СТОЛІТТІ

Зовнішня політика це одна з найважливіших функцій держави, яка визначає її сутність, адже функціонування і розвиток будь-якої держави як суб'єкта міжнародного права і міжнародних відносин не може відбуватися без зовнішніх зв'язків з іншими суб'єктами міжнародного права. Це об'єктивна необхідність існуючого суспільного розвитку.

З точки зору зовнішньої політики, Монако - це маленька держава, яка не претендує на порушення результатів великих міжнародних дебатів. Однак його амбіції не зменшуються завдяки постійно поновлюваній рішучості подавати приклад у дорогах для нього областях та нести загальнолюдське послання. Сьогодні Монако є конституційною монархією під захистом Франції. 17 грудня 1962 р. країна прийняла нову конституцію, яка підтвердила широкі повноваження монарха. Законодавча влада належить князю та обраній Національній раді, а виконавча — Державній раді. У цьому випадку державний міністр (прем'єр-міністр) повинен бути громадянином Франції. Парламент не має повноважень переглядати діяльність уряду та вживати законодавчих заходів. Взагалі, Монако – єдина країна в Європі, де виконавча влада належить монарху: призначений ним уряд відповідає перед ним, а не перед парламентом.

У 2002 році в Договір 1918 року між Монако і Францією були внесені зміни, і була укладена нова Угода про дружбу і співробітництво. У

2005 році він був затверджений обома сторонами і набув чинності. Умови договору дозволяють Франції мати посольство в Монако замість генерального консульства. Монако має право призначати послів інших країн. Франція визнає, що дочка принца та інші члени сім'ї мають право успадкувати престол [1].

Основним механізмом здійснення зовнішньої політики Монако є Міністерство закордонних справ та взаємодії, яке очолюється міністром закордонних справ та взаємодії.

Існують також і структури які здійснюють дану роботу, до них входять:

1. Департамент міжнародних відносин, його основні завдання :
 - Вивчення міжнародних угод, договорів, конвенцій як двостороннього так і багатостороннього типу, у яких Монако претендує на звання учасника чи уже ним є;
 - Участь у моніторингу та підготовці держави у закордонній діяльності;
 - Підготовка до зустрічей міжнародного характеру ;
 - Може виконувати обов'язки депозитарію інтернаціональних договорів (державна або міжнародна організація, що узяли на себе зобов'язання зберігати документи про ратифікацію чи текст міжнародної угоди)
2. Департамент міжнародної співпраці, з його діяльністю:
 - Брати участь у підготовці та моніторингу політики князівства щодо міжнародного співробітництва, усіх її аспектів та, зокрема, відбору проєктів, визначення способів їх реалізації та їх правової, технічної та фінансової бази;
 - Розгортання та моніторинг заходів та дій, ухвалених як частина екстреної гуманітарної допомоги;
 - Відносини з монегаськими та іноземними неурядовими організаціями, які працюють за кордоном у сфері допомоги розвитку;
 - Вся інша робота, пов'язана з міжнародним співробітництвом, яка може бути йому доручена
3. Представницькі установи та посольства Королівства Монако за кордоном та у міжнародних організаціях.

Монако має десять посольств за кордоном, а також 126 консульств. Представництва Монако в Україні немає. Інтереси Князівства представляє Посольство Республіки Франція в Україні. Інтереси нашої держави до Монако представляє посольство України у Франції.

Україна та Князівство Монако 26 липня 2007 р. підписали «Угоду про встановлення дипломатичних відносин між Україною та Князівством Монако».

Першим українським послом за сумісництвом у Князівстві Монако (2008-2010) був посол України у Французькій Республіці Костянтин Тимошенко. 9 листопада 2009 року було підписано меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва у боротьбі з відмиванням грошей та фінансуваням тероризму. Відповідно до угод Україна підтримала обрання Монако членом Виконавчої ради ЮНЕСКО на 2009-2013 роки.

4. Департамент дипломатичних і консульських відносин, що має до компетенції:

- Моніторинг законодавства та нормативних актів, що стосуються дипломатичних та консульських справ;
- Вивчення процедур акредитації послів та призначення іноземних консулів у Князівстві Монако та відносини з цими особами;
- Розгляд усіх справ щодо послів і консулів князівства за кордоном та відносин з цими особами;
- Моніторинг угод про штаб-квартиру з міжнародними організаціями, які мають місцезнаходження в Монако, та відносини з цими організаціями;
- Протокольні місії, які конкретно не покладені на компетентні відділи Княжого палацу або канцелярії державного міністра;
- Допомога та підтримка за кордоном для громадян Монегаки та підприємств, заснованих у Князівстві Монако;
- Вся інша робота, пов'язана з дипломатичними чи консульськими питаннями, яка може бути йому доручена [2].

Міжнародний статус Монако по суті визначається договором, укладеним 17 липня 1918 р. між Францією та Монако [3].

Цим договором Князівство Монако та уряд Французької Республіки ставляться в рівні умови і це є основним положенням. Потім у договорі зазначається, що інтереси двох країн пов'язані необхідністю географічного розташування князівства. Франція гарантує цілісність монегаської території «так, ніби це частина Франції». Згідно з договором, Франція зобов'язується захищати Монако. [3]

Говорячи про механізми та методи реалізації зовнішньої політики Монако, виділяємо наступні: здійснення регулярного обміну інформацією; обмін візитами на різних рівнях; підготовка та укладення двосторонніх і багатосторонніх договорів і угод з широкого спектру питань, включаючи договори і угоди конфіденційного і секретного характеру; сприяння розвитку можливостей внутрішньо-і зовнішньополітичної діяльності одних держав і блокування аналогічних можливостей інших; можливість підготовки і здійснення часткової або повної блокади; підготовка до війни і забезпечення сприятливої для ведення військових дій зовнішньополітичної обстановки і т.д. [4]

Органи і відповідальні особи, що несуть дипломатичну службу, користуються в країні перебування загальновизнаними правами і дипломатичними привілеями (імунітет і недоторканність дипломатичного персоналу і приміщень, право шифрованого переписування і дипломатичного закритого зв'язку, право підйому прапора держави, митні привілеї та ін.).

Монако має десять посольств за кордоном, а також 126 консульств. У столиці Монако- Монако розташовано три посольства, а також 69 консульств у Монако (2021р.) [5].

Таким чином, своєрідна залежність Монако від Франції спонукає створювати власні механізми зовнішньої політики, котрі на практиці задовольняли б Францію та мали успіх на міжнародній арені, роблячи політику Монако активною та дієвою, зважаючи на особливості свого розташування та географічного положення. В свою чергу, головною силою, що детермінує механізми зовнішньої політики держави, є національний або державний інтерес. Реалізація національних інтересів можлива тільки через ефективну зовнішню політику, яка базується насамперед на механізмах зовнішньої політики - основному інструменті реалізації зовнішньополітичних рішень, і успіх зовнішньої політики залежить у величезному ступені від нього. Фактично зовнішня політика різних держав виробляється в рамках подібних механізмів.

Література:

1. Labande, L.-H. Histoire de la principauté de Monaco. – Paris, 1934. – 513 p.
2. Сайт уряду Монако [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.monaco.gouv.mc/>
3. France and Monaco Treaty establishing the relations of France with the Principality of Monaco (with exchange of letters). Signed at Paris on 17 July 1918 [Електронний ресурс]. / Authentic text: French. Filed and recorded at the request of France on 11 September 1975. – Режим доступу: https://web.archive.org/web/20110519065147/http://untreaty.un.org/unts/1_60000/27/26/00053293.pdf.
4. Rapport de politique extérieure 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/%D0%9D%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%80/Downloads/RAPPORT%20POLITIQUE%20EXT%C3%89RIEURE%202020%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%9D%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%80/Downloads/RAPPORT%20POLITIQUE%20EXT%C3%89RIEURE%202020%20(1).pdf)
5. Monaco - Embassies & Consulates. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.embassypages.com/monaco>

Садовська А.Р.
Студентка 4-го курсу
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна
Науковий керівник : канд.. політ. наук Лемко Ю. Р.

НЕЛЕГАЛЬНІ МІГРАНТИ НА КОРДОНІ ПОЛЬЩІ ТА БІЛОРУСІЇ: ПРОБЛЕМА ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Досліджуючи проблему нелегальних мігрантів, особливу увагу слід звернути на сьогоднішню ситуацію, що склалася на кордоні Польщі і Білорусії. На даний час Європа потерпає від напливу біженців. Тисячі людей виїжджають з країн Африки та Близького Сходу у пошуках кращого життя, зокрема це такі держави як Ірак, Єгипет, Туніс, Афганістан, Сирія. До головних причин такої ситуації ми можемо віднести відсутність можливостей для працевлаштування на батьківщині, отримання гідної освіти; природні катаклізми, що загрожують здоров'ю та життю, а іноді – висока ймовірність опинитися в епіцентрі воєнних дій [2].

Констатуючи факти, зазначимо, що 8 листопада до кордону Польщі прийшла [колона із тисяч мігрантів](#). Її супроводжували силовики з Білорусії, які зігнали людей у ліс, коли ті дійшли до білоруського прикордонного переходу «Брузги» [1]. Мігранти намагалися штурмом прорвати кордон, але польські силовики та військові цього не допустили. Польща посилала кордон військами, [залучивши](#), згодом, до цього, навіть солдатів з Великої Британії. Білорусь, у свою чергу, [підсилилася](#) російськими ядерними бомбардувальниками. Наступного дня, ЗМІ повідомили, що білоруські прикордонники перекинули сотні мігрантів до кордону з Литвою. Держава на один місяць запровадила на кордоні надзвичайний стан. Також 9 листопада дві великі групи мігрантів таки [прорвали польський кордон](#). На кордоні Польщі утворився багатотисячний стихійний табір біженців. У відповідь на заклики європейської спільноти вирішити цю ситуацію, самопроголошений президент Білорусії Олександр Лукашенко, [пригрозив перекрити транзит газу](#) трубопроводом «Ямал – Європа», якщо Євросоюз вирішить все ж закрити кордон. 18 листопада в Ірак повернулись близько 400 мігрантів, за якими у Мінськ прилетів літак «Іракських авіаліній».

Протягом кризи кілька мігрантів на кордоні померли. Через випадковий постріл також загинув і польський військовий [4].

Європейські держави заявляють про навмисну організацію кризи на кордоні з мігрантами, як наслідок реакції Мінська на санкції та жорстку критику білоруської влади. Проте Білорусь такі звинувачення відкидає та вважає, що в кризі винен ЄС. У четвер 18 листопада пресекретарка Олександра Лукашенка Наталія Ейсмонт повідомила, що у недавній розмові він запропонував канцлерці Німеччини Ангелі Меркель прийняти 2 тисячі

біженців, які перебувають на кордоні (за словами Ейсмонт, всього у Білорусі зараз перебуває 7 тисяч мігрантів). Проте міністр внутрішніх справ Німеччини заявив про відмову у даному проханні: «Ми не піддамося на цей тиск і не скажемо, що готові прийняти біженців у європейських країнах, тому що це означатиме реалізацію головної цілі цієї віроломної стратегії, - сказав Зеєхофер після переговорів зі своїм польським колегою Маріушем Камінським. - Йдеться про незаконну та віроломну міграцію, яку Білорусь організовує з деякою допомогою Росії. Поляки не лише захищають свої інтереси. Вони також діють в інтересах всього Європейського союзу» [6].

18 листопада у вечері британський міністр оборони Бен Уоллес заявив про те, що Велика Британія відправляє на кордон Польщі та Білорусі 150 військових інженерів, які допоможуть польській владі зміцнити прикордонну інфраструктуру: «Ми збираємось відправити туди Королівських інженерів - це частина армії, що займається будівництвом парканів, доріг та іншої інфраструктури. Ми використовуємо цей військовий підрозділ для допомоги Польщі та, потенційно, країнам Балтії у захисті їхніх кордонів». [6]

Отже, підсумовуючи вище сказане ми бачимо що криза на польсько-білоруському кордоні змушує Європу шукати різні шляхи вирішення проблеми незаконної міграції в держави Заходу. Багато популістів вважають що найпростішим способом вирішення даної проблеми є закриття кордонів та депортація. Проте існує інша протилежна думка, що свідчить про обмеження прав самих європейців.

Оскільки найбільш відомим способом боротьби для Євросоюзу є санкції, то в даному випадку мова буде йти про п'ятий пакет обмежувальних санкцій проти Білорусії. Дані заходи будуть спрямовані проти осіб та компаній відповідальних за перенаправлення мігрантів з країн Близького Сходу, Африки й Азії до ЄС через територію Білорусі.

До числа пропозицій щодо подолання міграційної кризи загалом фахівці відносять також зосередження ресурсів ЄС на тому, щоб, закриваючи шляхи нелегальної міграції, створити ефективні механізми швидкого опрацювання заяв прохачів притулку та розселення й інтеграції мігрантів у суспільствах. При цьому Європа повинна працювати з тими державами, звідки втікають люди, щоб допомагати вирішувати джерела проблем і причини міграцій. Згідно з пропозиціями, фінанси можуть бути перенаправлені на допомогу біженцям у Європі, щоб повернутися та влаштуватися на батьківщині [4].

Проте вчені наголошують, що глобальна міграція як і міжнародні торгівля, завжди були невід'ємними явищами людської історії, і, попри можливі негативні наслідки масової та нелегальної міграції, багато країн отримують користь від притоку людських ресурсів.

Література:

1. Біженці в Європі: стан проблеми, загрози, шляхи вирішення [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу : <http://migraciya.com.ua/news/HofTopic/ua-refugees-in-europe-state-of-problem-threats-solutions>
2. Мігранти на кордоні Білорусії та Польщі [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу : <https://www.bbc.com/ukrainian/news-59208687>
3. Нелегальні мігранти між Білоруссю та Польщею [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу : https://zaxid.net/nelegalni_migranti_pochali_zalishati_kordon_mizh_bilorusyju_ta_polshheyu_n1530462
4. Нелегали з боку Білорусі [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу : <https://www.slovoidilo.ua/2021/11/07/novyna/svit/nehelaly-boku-bilorusi-atakuvaly-polskij-kordon>
5. Росіяни серед нелегальних мігрантів Білорусі [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу : <https://www.bbc.com/ukrainian/news-59343690>
6. Табір мігрантів на кордоні Білорусі та Польщі [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-lytva-bilorus-nelegalni-migranty-rosijany/31392050.html>

Строгуш Н. М.

Студентка 4-го курсу

*кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»*

м. Львів, Україна

Науковий керівник: к. політ. н., асист. Лукач Н. М.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА РУМУНІЇ

Румунія, яка є країною-членом ЄС і НАТО, проводить власну зовнішню політику щодо сусідніх країн на основі збереження та зміцнення власного впливу в контексті безпеки трансатлантичного регіону, а також проводячи вплив на країни пострадянського простору. Сучасні напрямки зовнішньої політики Румунії сформувались після Румунської революції, коли було обрано Захід як основний вектор. Засади зовнішньої політики Румунії були закладені ще у 1989 році, але у процесі історичного розвитку, вони піддавались трансформаціям у відповідності до стану та напрямів діяльності країни.

У Конституції зазначались особливості діяльності Румунії на міжнародній арені, а також основні принципи зовнішньої політики.

В Ст. 10, 11 і 20 регламентуються рамки, принципи і обов'язки, які Румунія бере на себе у питанні відносин на міжнародному рівні.

Так, у ст. 10 закріплено, що Румунія має здійснювати розвиток відносини з усіма країнами на мирній основі, базуючись у відповідності до принципів міжнародного права.

У ст. 11 зазначено те, що Румунська держава зобов'язана сумлінно виконувати зобов'язання, що були визначені договорами, учасником яких є остання. Ще було прописано, що договори, що були ратифіковані парламентом, виступають складовою частиною національного законодавства.

Ст. 20 здійснює регулювання питань міжнародних договорів, а також прав людини. Тут було приділено увагу і етнічним румунам, що проживають за кордоном.

Ст.7 Конституції було проголошено наступне: «Держава підтримує зміцнення зв'язку з румунами за межами кордонів держави і діє задля збереження, розвитку і задоволення їх етнічної, культурної, лінгвістичної і релігійної ідентичності, поважаючи законодавство держави, громадянами якої вони є» [1].

Основними цілями зовнішньої політики Румунії є:

- розвиток двосторонніх і багатосторонніх відносин, котрі мали слугувати інтересам румунського суспільства, безпеки держави, включаючи в себе гарантування недоторканності кордонів Румунії та її територіальної цілісності відповідно до фундаментальних принципів відносин між державами;

- переоцінка відносин з державами, які колись вважалися традиційними партнерами Румунії, і встановлення відносин співробітництва з ними ;

- інтеграція Румунії в європейські та євроатлантичні структури;

- покращення іміджу Румунії на міжнародній арені, враховуючи шкоди, що були завдані державі режимом Чаушеску у 1980-х рр. [1].

До основних принципів зовнішньої політики Румунії можна віднести:

1. уникання ізоляції, оскільки це шкодить безпеці і іміджу країни;
2. захист територіальної цілісності Румунської держави;

Румунія є учасником більшості міждержавних регіональних організацій і програм вже починаючи з другої половини 90-х років. Найважливіші з них - це Центральноевропейська ініціатива, Чорноморське економічне співробітництво, Пакт стабільності для Південно-Східної Європи (у 2008 році трансформований в Раду регіонального співробітництва), Центральноевропейський договір про вільний обмін, Співпраця Балкан і Південно-Східної Європи, Процес співпраці в Південно-Східній Європі, Багатонаціональні миротворчі сили Південно-Східної Європи (бригада цих сил виконує миротворчу місію в Афганістані), Чорноморський форум діалогу

і партнерства [2, с.87].

Одним із напрямків зовнішньої політики Румунії у 2019-2020 рр. залишається ЄС. Основними особливостями зовнішньої політики Румунії стосовно Європейського Союзу є:

1. Закріплення позиції Румунії в ЄС, поглиблення процесу інтеграції та чітке окреслення внеску у міцний міжнародний профіль Союзу.

2. Консолідація ролі, інтересів та переваг Румунії стосовно амбіційної та прагматичної політики сусідства.

3. Звернення до переваг стратегічного партнерства та пріоритетних двосторонніх відносин.

4. Сприяння стратегічному підходу в комунікаційній, громадській та культурній дипломатії.

Важливим для Румунії є головування в ЄС. 1 січня 2019 року Румунія аж на півроку очолила Раду Європейського Союзу. Головування Румунії в ЄС можна назвати успішним, оскільки було прийнято понад 90 законів.

Якщо говорити про ще один напрямок зовнішньої політики Румунії, а саме НАТО, то необхідно зазначити, що взаємодія НАТО і Румунії характеризується участю останньої в євроатлантичній системі безпеки. Більш того, Румунія вважається однією з найбільш «пронатовських» країн Східної Європи, що підтверджується як деклараціями, так і реальними діями. Країна приймає участь в місіях під проводом НАТО в Афганістані, Іраку та Косово. У Румунії також розміщені кілька військово-повітряних і одна військово-морська база, а також на одній з баз в Девеселу в 2016 році був введений в дію перший в Східній Європі комплекс протиракетної оборони США. У 2020 році планувалось виділити 2% ВВП на оборону. НАТО в Румунії оцінюється як гарант національної безпеки [1]. Отже, Румунія підтримує тісні двосторонні відносини зі своїми сусідами по регіону. Для цього, на сучасному етапі Румунія прагне використовувати минулий досвід задля того аби зайняти кращі позиції на міжнародному рівні. Тому Румунія періодично бере участь у всіх видах регіонального співробітництва. Найчастіше це здійснюється у формі транскордонної кооперації єврорегіонів, покликане не тільки стимулювати економічне зростання і життєвий рівень співтовариств, розташованих в периферійних зонах держав, а й перетворитися в інструмент захисту та розвитку національних меншин по обидві боки кордону. Також, для зовнішньої політики Румунії в розглянутий період були характерні посилення орієнтації на США, зростання амбіцій у Чорноморському регіоні і на молдавському напрямку.

Література:

1. 26. Nlihor C. România. Căderea comunismului și nașterea democrației. 1989–2000. București: Editura Universității din București, 2006.

2. Везуіна М.О. Зовнішня політика Румунії в баченні Клауса Йоханніса. «Синергічна політика: національна, європейська та євроатлантична. Молодий вчений. 2015. № 19 (99). С. 531-535.
3. Офіційний сайт Президента Румунії. [Електронний ресурс] // Навчальні матеріали онлайн – Режим доступу до ресурсу: www.presidency.ro.
4. Румунія. Енциклопедія кругосвет. [Електронний ресурс] // Навчальні матеріали онлайн – Режим доступу до ресурсу: https://www.krugosvet.ru/enc/strany_mira/RUMINIYA.html
5. Constituția României. [Електронний ресурс] // Навчальні матеріали онлайн – Режим доступу до ресурсу: <http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=339>

Телюк Н.

*Студентка 4 курсу, кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна
Науковий керівник- к.політ.н., асист. Лукач Н.М.*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МАРОККО З КРАЇНАМИ СВІТУ

У політичному житті Марокко спостерігаються, з одного боку, розвиток демократичних процесів досить жорстким контролем з боку держави, з іншого - обмеження демократії заради внутрішнього спокою і стабільності, а також гарантій економічного розвитку. [1] Найважливішим чинником суспільно-політичного розвитку Королівства є внутрішньополітична стабільність, що забезпечує сприятливий інвестиційний клімат для іноземного капіталу, а також створення певних умов для здійснення багатовекторної зовнішньої політики. Сьогодні Марокко є найбільш стабільною країною Магриба. Як здається, процес зміцнення позицій правлячого режиму країни триватиме.

Зовнішня політика Марокко загалом має досить мирний конструктивний характер. Політика Королівства спрямована на розвиток політичних, економічних та культурних зв'язків з іншими країнами. Разом з тим, вона має свої пріоритетні напрямки, які необхідно враховувати насамперед при оцінці сучасної зовнішньополітичної стратегії марокканського керівництва.

У міжарабській політиці Марокко проводить дуже суперечливий курс. Подвійна позиція марокканського керівництва порядку актуальних регіональних і міжнародних проблем, досить жорстка позиція щодо західно-сахарського конфлікту призводять до напружених відносин з деякими

арабськими державами, перш за все, з Алжиром.[2]

У процесі розвитку зовнішньополітичних зв'язків Марокко, як і інші країни, зустрічається з певними проблемами та викликами. Прийняття нової «африканської» зовнішньої політики викликає багато питань з приводу того, чим викликана така зміна політичного курсу. Одні експерти вважають, що це захист своєї присутності в Західній Сахарі, а інші - отримання економічних і торгових вигод для свого державного сектора і приватних компаній.[5]

Іноземні відносини мали значний вплив на економічний та соціальний розвиток Марокко. Доказом цього іноземного впливу є багато науково -дослідних проєктів, кредитів, інвестицій та угод щодо вільної торгівлі. Угоди щодо вільної торгівлі включають зону вільної торгівлі з Європейським союзом, арабську зону вільної торгівлі з Єгиптом, Йорданією та Тунісом, а також Договір про вільну торгівлю між США та Марокко. [5]

У відносинах з Росією у Марокко є як досягнення насамперед у торговельно-економічній сфері, так і певні труднощі. [2]Посилення інтеграційних тенденцій у Магрибі та відповідної насиченості локальних зв'язків може вплинути на двосторонні мароккано-російські відносини, а зростаюча зацікавленість західних держав - Франції, Іспанії, США в активізації відносин з північноафриканськими країнами, включаючи Марокко, посилює конкуренцію провідних світових.

Між Марокко та Російською Федерацією вже налагоджені тісні торговельні зв'язки (експорт до Росії – 1,8% експорту Марокко, та імпорт із Росії – 4% всього імпорту Марокко198). Плідна діяльність Російсько-марокканської ділової ради (зустріч проходять з 2004 р.) та Міжурядової російсько-марокканської комісії з економічного та науково-технічного співробітництва, що вказує на

Широку кооперацію підприємницьких кіл двох стран.199 Ув'язнені 2011-2012 гг. міжурядові угоди про співробітництво у військовій та військово-технічній галузях є ключовими для розвитку партнерських відносин між державами. Для Королівства Марокко це ще один спосіб зміцнити свої позиції у підтримці стабільності в регіоні. Для Росії це один з інструментів розширення впливу в Північній Африці. Ці угоди наголошують на солідарності Марокко та РФ у прагненні розвивати двосторонню співпрацю у військовій сфері та разом протидіяти такому виклику транснаціональної безпеки, як тероризм.

Також Марокко активно співпрацює з USAID для сприяння реалізації ключових цілей в таких областях, як управління, економічне зростання, макроекономічна стабільність і освіта. Також метою їх співпраці є розширення можливостей для ведення бізнесу та отримання коштів для існування шляхом підвищення рівня професійної підготовки та кваліфікації робочої сили, створення сприятливих умов для ведення бізнесу з метою збільшення інвестицій, а також розвитку підприємництва та інновацій.

Співпраця в сфері освіти передбачає поліпшення результатів навчання, навичок учнів і педагогів шляхом підвищення ефективності системи освіти Марокко, зміцнення потенціалу Міністерства освіти і інших суб'єктів для проведення реформ в сфері освіти, а також розширення доступу до якісних освітніх послуг.

У країні є умови для розвитку свого енергетичного сектора, проте, цей процес потребує інвестицій. Іноземні інвестиції в Африці у 2020 році значно скоротилися майже у всіх секторах. Винятком була відновлювана енергетика - обсяг міжнародних угод щодо фінансування проектів виріс на 28% до \$ 11 млрд в порівнянні з \$ 9,1 млрд в 2019 році. Найбільшим інвестором в Африці, який згоден вкладати кошти у цю сферу, є Франція. Ця країна є одним з найбільших партнерів Марокко і тому Франція могла б надати королівству потрібні кошти.

Серед основних проблем, з якими стикається Африка, - високий рівень безробіття і труднощі, пов'язані зі створенням робочих місць, через швидко зростаюче населення. Ця проблема є причиною соціальних проблем, сприяє зростанню нелегальної імміграції, де Марокко є транзитним пунктом в Європу. Таким чином, виникає занепокоєння з приводу того, чи справді Марокко може сприяти вирішенню соціальних та економічних проблем Африки, якщо королівство також страждає від цих проблем.[6]

Ще одна проблема, яка може загостритися – мігранти. Марокко багато років тісно співпрацювало з європейськими урядами, особливо з іспанським, щоб перешкодити нелегальним мігрантам перетнути Гібралтарську протоку і потрапити до Європи.[6] Влада Іспанії та ЄС неодноразово висловлювали свою вдячність марокканській владі за цю співпрацю, без якої Іспанії довелося б мати справу з набагато більшою кількістю мігрантів, ніж зараз. Внаслідок цієї співпраці багатьох африканців, які намагалися мігрувати в Європу через територію Марокко, зупинили на кордоні та перешкоджали їх подальшій міграції.

Після визнання США марокканського суверенітету над Західною Сахарою, Марокко зайняло більш жорстку позицію з цього питання і загостило відносини з іншими країнами, особливо з Європейським союзом. Це стало причиною зростаючої напруженості у відносинах з іншими європейськими державами, зокрема з Німеччиною та Іспанією з березня 2021 року. [2.]Ці розбіжності призвели спочатку до розриву співпраці між марокканським урядом і посольством Німеччини в Рабаті, а потім до відкликання марокканського посла в Берлін для консультацій. У випадку з Іспанією поштовхом послужила таємна госпіталізація лідера Народного фронту (Полісаріо) Брахіма Галі в лікарню в міста Логроньо в квітні для лікування від COVID-19. Це викликало різку реакцію Марокко, яке залишило кордон з іспанським містом Сеута без контролю, тим самим сприяючи в'їзду від 12 000 до 14 000 мігрантів в місто в період з 17 по 20 травня. [2]

Використання нелегальних мігрантів в якості інструменту тиску викликало обурення в Європейському Союзі. Таким чином ми можемо бачити, що Марокко, має намір розірвати двосторонні угоди з ЄС. Така ситуація є досить загрозливою для країни, адже ЄС є провідним торговим партнером Марокко, а Марокко є найбільшим торговим партнером ЄС серед південних країн (Алжир, Єгипет, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Лівія, Марокко, Сирія та Туніс). [4]ЄС також є найбільшим іноземним інвестором у Марокко, на нього припадає більше половини запасів ПШ в країні.

Нормалізація стосунків з європейськими державами допоможе королівству отримати необхідну підтримку та інвестиції для подальшого розвитку. Проте, сьогодні ситуація досить напружена. Допомога країнам ЄС у вирішенні проблеми мігрантів могла б значно покращити становище.

Незважаючи на перспективність Африки для Марокко з точки зору її економічних і геополітичних можливостей, переорієнтація своєї зовнішньої політики в цей регіон має багато ризиків.[4] Як вже було зазначено раніше, Африка постійно змінюється, а більшість країн не відрізняються стабільністю, тому марокканські політики повинні брати до уваги ці фактори і ризики, що лежать в їх основі.

Слід зазначити, що Марокко - не єдина країна, зацікавлена у співпраці з африканськими державами, великі світові держави також прагнуть встановити і збільшити свою присутність на континенті. Тому Марокко може зіткнутися з серйозними суперечностями, через конфлікт інтересів, з такими країнами, як Китай, Туреччина, Іран і Індія.[2] Цей конфлікт інтересів може поширитися навіть на традиційних союзників Марокко, особливо на Францію, яка також активно інвестує в Африку. Сьогодні Марокко також є учасником декількох досить серйозних конфліктів, які зосереджені навколо проблеми Західної сахари. Ця суперечка стала причиною розриву відносин Марокко та Алжиру, що, як наслідок спричинило занепад САМ. Це ж питання часто викликало конфлікти між Марокко та ЄС.[3] Питання Західної Сахари і досі є досить болучим, тому стосунки Марокко з сусідніми країнами будуть прямо залежати від подальших дій щодо вирішення цього конфлікту.[6]

Література:

1. Бестужева С. В. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / С. В. Бестужева. – Харків : ХНЕУ, 2009. – 384 с.
2. Зудина Л. П. Тунис — Европейский Союз: новые горизонты. - Страны Ближнего Востока (актуальные проблемы современности и истории). — М., 1998.
3. Информационный портал о Марокко. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.maroc-insight.com>.
4. Ковтунов А. Г. Проблемы интеграции стран Магриба (80-е – сер.90- х годов). Диссертация на соискание ученой степени кандидата

исторических наук. М., 1997.С.221-225.

5. European Union, Trade with Morocco [Електронний ресурс] // Announcement: server inaccessibility - European Commission. – Режим доступу: https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_morocco_en.pdf.

Тишкун Ю. Я.

к. політ. н., доц.,

*доц. кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»*

м. Львів, Україна

ПРЕТЕНЗІЇ КИТАЮ НА ГЛОБАЛЬНУ ГЕГЕМОНІЮ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Ключова політична проблема людства в 2020-х рр. – уникнення глобальної війни наддержав КНР і США, яка загрожує зникненням людства внаслідок ядерної війни. Вона може початись коло Тайваню – союзника Америки, але не зводиться виключно до питання суверенітету над цим островом. Навпаки, конфлікт Китаю і Америки – системний, а підсумок його втілить одну з історичних альтернатив розвитку людства. Історичний, цивілізаційний характер цього конфлікту зумовлюється тим, що дві супердержави пропонують людству альтернативні способи вирішення глобальних проблем – екологічних, соціальних, зокрема економічних, технологічних тощо. Своєю чергою, вибір цих альтернатив зумовлюється тим, яка держава – США і КНР виграє глобальне змагання. Зокрема, це стосується політичних альтернатив: тоталітаризм чи демократія, захист цифрових прав на приватність чи всеохопне електронне стеження; альтернативна партійна система чи неальтернативна; державний капіталізм чи вільний ринок; «Пояс і шлях» чи Спільнота демократій; ШОС чи НАТО, традиціоналізм чи новаторство тощо.

Втім, стверджувати що така цивілізаційна альтернатива – між Заходом і Сходом, Китаєм і США виключно сучасна некоректно. Навпаки, соціальні теоретики та історики Заходу неодноразово стверджували протилежне. – Що саме Схід в особі Китаю – «велика цивілізація», «економічно автономний світ-імперія» [2, с. 24, 70] до початку Нового часу був глобальним (принаймні євразійським) лідером та(або) гегемоном, чи, принаймні, наближався до цього статусу.

Зокрема, бачили перевагу Сходу над Заходом і конкретно Китаю над останнім М. Поло і Вольтер, який у «Essai surs les Moeurs» (1756) багато уваги «приділяв багато уваги неєвропейцям» і «вихваляв Китай» [6, с. 18-19].

Згодом, учень А. Тойнбі – історик У. МакНіл, називав 1000-1500 рр.

н. е. «Ерою китайської [глобальної] переваги», спричиненої ринковими інноваціям в Китаї близько 1000 р. н. е., на які реагувала «вся ойкуменічна світова система» – Євразія від Китаю до берегів Атлантики та Індійського океану включно [6, с. 26, 32]. Його позицію підтримав історик і теоретик глобальної політики Дж. Модельскі [6, с. 125]. Аналогічно, американський антрополог Дж. Даймонд відзначав, що до 1450 р. Китай був технологічно найрозвиненішою країною Євразії [4, Гл. 13]. За італійським істориком економіки Дж. Аррігі Китай був «осередком найрозвиненішої [давню] сформованої територіалістської імперії [на Землі]», яка ніколи не потрапляла в геополітичну пастку «імперського перенапруження», і користувалася «технологічною перевагою» не лише у мирному виробництві, але і у війсьній могутності на морі і на суші [1, с. 24, 76-77, 78]. Звідки логічно випливала ідея англо-німецького соціолога А. Франка «Гундера» про «РеОрієнт» – «китаєцентричну» схему історії людства, згідно якої «Схід, а точніше Китай, завжди був і знову буде центром світу» [1, с. 24, 76-77, 78].

При цьому такі західні дослідники, як: В. Макніл, Дж. Даймонд, Дж. Аррігі, П. Кеннеді, Дж. Абу-Лугод, особливо акцентують на періоді панування династії Мін, за якої Китай користувався «технологічною перевагою не лише у мирному виробництві, але і у війсьній могутності на морі і на суші, зокрема, мав найбільший і найпотужніший на планеті флот, очолений адміралом Чен Хе (Чженг Хе, Жен Хе), який повністю контролював Індійський океан якраз перед подорожами Х. Колумба і В. да Гама [1, с. 24, 76-77, 78].

Втім, про те, що Китай наближався до цього статусу глобального лідера, але не став ним поступившись гегемонією Заходу, стверджували Дж. Аррігі, П. Кеннеді, Дж. Абу-Лугод [1, с. 77-78].

З огляду на це, чимало дослідників історії Китаю та глобальної історії загалом задають протилежне питання – чому ця країна, будучи глобальним лідером, з часом втратила цей статус і поступилась гегемонією Заходу, щоби́льше, з 1850 р. втратила «дійсну автономію» від його «космополітичної» цивілізації [6, с. 26] і, навіть, перетворитись у його «напівколонію», «регіон активної експлуатації» і «ринок збуту» США після II світової війни [2, с. 42, 52]. Своєю чергою, повернути свою реальну незалежність і міжнародні позиції Китай зміг лише з кінцем XX – початком XXI ст.

Розглядаючи цю проблему, вже згадані В. Макніл, Дж. Даймонд, Дж. Аррігі, П. Кеннеді, Дж. Абу-Лугод акцентували на одному й тому ж періоді – згаданому вище правлінні Династії Мін. В цей період – після 1434 р. уряд китайської імперії заборонив своїм підданам будувати великі океанські судна, які могли змагатись у бою із кораблями європейських держав, які завдяки цьому змогли здобути глобальну гегемонію спершу на морях, а потім – і на суші. Причина такої китайської відмови від військового і торгового флоту,

і від оборони власного морського узбережжя від іноземних піратів не одна, а, щонайменше, декілька. Адже в цей період в Китаї співпали декілька процесів, явищ і подій, які коштували йому гегемонії. По-перше, відмова від експансії для уникнення «геополітичного перенапруження» імперії і її зосередження на внутрішньому розвитку країни. По-друге, необхідність концентрувати ресурси, забрані з флоту, на розвитку сухопутної армії, в умовах збереження зовнішньої сухопутної загрози від залишків монгольської імперії та імперії Тимура. По-третє, припинення інноваційного, технологічного розвитку Китаю – зупинка виробництва і кораблів, і механічних годинників – продуктів, у яких ця країна була глобальним лідером. По-четверте, закриття Китаю від іноземної торгівлі. По-п'яте, стабілізація китайської культури і соціальної структури на декілька сотень років підряд – аж до падіння монархії Китаї на початку ХХ ст.

Серед причин такої всебічної зупинки розвитку Китаю – називають комплекс причин, зокрема: централізацію політичної влади і управління в країні, через що «в умовах єдиновладдя рішення одного деспота могло заморозити цілий напрямок технології» [4]; домінування над суспільством конфуціанської імперської бюрократії, не зацікавленої в будь-яких змінах, які могли би підірвати керовану ними політичну систему [2, с. 78]; панування конфуціанства, як релігії, яка успішно стабілізували цю систему протягом сотень років.

Своєю чергою ми вважаємо, що дія останніх кількох чинників на китайське суспільство не припинилась і тепер – в комуністичному Китаї з високотехнологічною ринковою економікою і модерним урбанізованим суспільством. Тому ніхто не може гарантувати того, що їх дія в якийсь момент не спричинить зупинки розвитку сучасного Китаю і відновлення його відставання від інших цивілізацій і, через це, його відмови від гегемонії, яку він вже здобуде або до здобуття якої він буде близький.

Тому можна сформулювати припущення щодо того, що не зважаючи на те, як вирішиться доля Тайваню в короткостроковій перспективі (життя одного покоління – до 30 р.) чи китайсько-американського протистояння за гегемонію – в середньостроковій перспективі (2-4 покоління, 60-120 р.), в довгостроковій перспективі, більшій за століття і життя кількох поколінь всередині Китаю може вчергове повторитись згадана соціальна закономірність. – Після початкового тривалого і масштабного соціального, зокрема економічного та науково-технічного успіху, який виділить Китай на фоні інших країн та цивілізацій, його тисячолітні культура і соціальна структура можуть поступово сповільнити зростання його якісних і кількісних показників у довгостроковій перспективі, що проявлятиметься у формі непомітного сучасникам тренду на зупинку чи спад певних показників розвитку країни, і, врешті-решт, набуде форми відомої з історії Сходу стагнації.

З огляду на це у протистоянні з Китаєм поразка Заходу чи іншої сучасної цивілізації, яка протягом історії відзначалась динамічною культурою та соціальною структурою, може бути лише короткостроковою та тимчасовою. Зумовленою не конкретною перемогою Китаю над його противниками, а виключно внутрішнім розпадом і деградацією суспільства відповідної цивілізації, зникненням її культури внаслідок завоювання останньої, асиміляції кимось та(або) демографічного спаду, чи беручи до уваги новітні умови – якоюсь глобальною катастрофою, яка може серйозно вразити противників Китаю в довгостроковій перспективі, наприклад, пандемії, війни з використанням зброї масового знищення, ядерною катастрофою на зразок чорнобильської, глобальних змін клімату тощо.

Література:

1. Арриги Дж. Долгий двадцатый век: Деньги, власть и истоки нашего времени / Арриги Дж. – М.: Территория будущего, 2006. – 472 с.
2. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире Валлерстайн И. – СПб.: Университетская книга, 2001. – 416 с.
3. Валлерстайн И. После либерализма. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 256 с.
4. Даймонд Дж. Ружья, микробы и сталь: история человеческих сообществ / Даймонд Дж. – М.: АСТ, 2016. – 720 с.
5. Коротаев А. В. Периодизация истории Мир-Системы и математические макромоделли социально-исторических процессов. История и Математика. Проблемы периодизации исторических макропроцессов / Ред. Л. Е. Гринин, А. В. Коротаев, С. Ю. Малков. – М.: КомКнига/URSS, 2006. – С. 116-167.
6. Макнил В. Меняющийся образ всемирной истории / Макнил В. // Время Мира. 2001. – Вып. 2. – С. 16-38.
7. Модельски Д. Эволюция глобальной политики (II) / Модельски Д. // Полис. – 2005. – №4. – С. 124-142.

СПЕЦИФІКА, ПАРАМЕТРИ І НАСЛІДКИ ПРОТИСТАВЛЕННЯ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ ТА МУЛЬТИКУЛЬТУРНОСТІ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Велика Британія, як і будь-яка інша країна Європи, характеризується плюралізмом культур і груп населення, тому неодмінно потребує відповідного управління соціальним та культурним розмаїттям, котре може здійснюватися у форматі асиміляціонізму, інтеграціонізму, мультикультуралізму чи космополітизму. Попри те, що Велика Британія у різні часові періоди свого історичного і політичного розвитку практикувала різні підходи до управління розмаїттям, для неї в останні десятиліття властиве номінальне переважання політики мультикультуралізму, а на практиці – синтез асиміляціонізму, інтеграціонізму та мультикультуралізму. Разом з цим і як наслідок цього, у Великій Британії доволі відчутними і не завжди окресленими є специфіка, параметри та наслідки протиставлення мультикультуралізму і мультикультурності, що власне і є предметом нашого оглядового дослідження.

Проблема зумовлена тим, що ідентифікація і підтримка культур різних меншин у Великій Британії та загалом обов'язково передбачає приписування їм істотних ознак, наповнюючи їх штучною «аурою необхідності», котра запобігає їхньому визнанню, інтеграції та поступу [1]. Адже будь-яка культура є динамічною, а тому виключає будь-які теорії чи політику, які спираються на її жорсткі пояснення, внаслідок чого процеси інтеграції і конструювання ідентичності, в тому числі у Великій Британії, неодмінно потребують есенціалізму/природності, а не штучності, статичності або ж фіксованості [1]. Відтак спрацьовує висновок, що політика мультикультуралізму у Великій Британії повинна бути поліцентричною, адже саме поліцентризм може задовольнити і тих, хто хоче привілеювати окремі аспекти своєї ідентичності, і тих, хто хоче прийняти космополітичніші та плавніші форми ідентичності. А це ж може допомогти окремим людям, громадам і загалом державі вести переговори між різними інтересами й ідентичностями, зокрема у культурній, суспільно-політичній і соціально-економічній сферах життя Великої Британії. В такому контексті можливим постає комбінуватиме мультикультуралізму як політики і «вниз», і «вгору».

Про це вказує детальний розгляд історії та чинного стану розвитку культурного розмаїття і політики мультикультуралізму у Великій Британії, оскільки він засвідчує, що в цій країні існували й існують дуже суперечливі думки з приводу розмаїття [10]. Так, одні дослідники констатують

«суперрозмаїття» у Великій Британії і вказують, що воно зумовлене фракціоналізацією відмінностей, адже величезна різноманітність груп меншин ускладнює їхнє гіпотетичне об'єднання. Натомість інші вчені зазначають, що це контрастує з постійним інтересом до груп меншин, їхніх претензій та їхнього політичного агентства. А саме тому різні суперечки та непорозуміння у контексті мультикультуралізму існують між різними феноменами і їхніми параметрами, зокрема між так званою «мультикультурою», яка надає перевагу практикам змішування та гібридності у контексті культурного розмаїття, та перспективою, котра розглядає і сприймає претензії різних груп, спрямовані на збереження відмінностей і розмаїття.

Пояснення полягає у тому, що сутність і феномен «мультикультури» стосуються ситуацій повсякденного культурного розмаїття в умовах своєрідної товарищескості, а тому вони фіксують моменти контактів, змішування, культурного обміну і взаємодії та типово не реалізуються чи не підтримуються як програми соціальних і політичних змін, що підлягають впровадженню інститутами держави й влади [4, с. 4]. Натомість перспектива на збереження культурних відмінностей і розмаїття спрямована головню на публічну (державу) сферу і збереження позитивних аспектів відмінностей, а не на їхнє обмеження [8]. Але в сучасних умовах і ризиках Великої Британії це типово виявляється не можливим унаслідок пристальної уваги не до всіх, а лише до деяких груп етнічних, релігійних або расових меншин, через що наявні у ній відмінності дуже часто заперечують ідею єдиної політики мультикультуралізму і кидають виклик універсалістському типу соціальної та культурної толерантності [10]. Навіть попри те, що британський мультикультуралізм часто розуміється як конструкція розумного поєднання й обговорення – як «мультикультури» (наприклад, у контексті іммігрантів з Карибського басейна), так і явища культурного розмаїття (наприклад, стосовно релігійних груп та іммігрантів з Азії). Як наслідок, мультикультуралізм у Великій Британії свого часу політизувався і мобілізувався надмірно, що, приміром, найбільше виявилось під час і після «Брекзиту» – виходу Великої Британії з Європейського Союзу.

Свідченням цьому є і той факт, що в межах політики мультикультуралізму у Великій Британії завжди існували внутрішні розбіжності, зокрема дві широкі версії вимог представників різних груп меншин – у формі вимог рівної гідності або рівної поваги [8; 13]. «Рівна гідність» вимагала і досі вимагає скасування дискримінаційних законів і включення усіх осіб та їхніх груп до горизонту загальних прав людини та громадянина. Натомість «рівна повага» засвідчує, що маркери ідентичності постають цінністю, яку вони представляють своїм носіям, і що через ці відмінності законодавство та політика мають по-різному реагувати на особливості розмаїття [10].

Саме тому дебати про культурне розмаїття і політику

мультикультуралізму в його рамках у Великій Британії традиційно двояко протиставляють два різновиди претензій (на «мультикультуру» та соціальне розмаїття) і два різновиди відмінностей (стосовно рівності гідності та рівності поваги). А це є відображенням теоретизованого саме на прикладі Великої Британії протиставлення мультикультуралізму «мультикультурі» чи мультикультурності, припускаючи їхню непримиренність та антагонізм. Інакше кажучи, подальші роздуми та дії щодо синтезу різних аспектів мультикультурності, стосовно яких сьогодні є протистояння та застереження різних теоретиків і політиків, спричинять подальші інтенсивні конфлікти й непорозуміння у Великій Британії [9].

Водночас мультикультуралізм у Великій Британії і досі виходить із зауваження його теоретиків, що соціальну та культурну інтеграцію треба розуміти «не як процес згладжування асиміляції, а як рівні можливості, які супроводжуються культурним розмаїттям» [6, с. 267]. Тому горизонт та ідеал британського мультикультуралізму полягає у пристосуванні, оскільки він передбачає рівність тоді, коли участь у перевагах рівного громадянства не вимагає від іммігрантів чи їхніх нащадків відмови від своїх культурних, релігійних і будь-яких інших цінностей. У цьому виявляється суперечність мультикультуралізму ідеї однорідної «білої» і протестантської національності у Великій Британії як «минулого фермента британства» [3]. Це ж слугує базою протиставлення деяких політиків та громадськості офіційному дискурсу «святкування розмаїття», адже прихильники британської однорідності раніше чинили і досі чинять опір політиці мультикультуралізму, зокрема щодо релігійних відмінностей і соціально-економічного розвитку на тлі самооцінок представників різних груп [11; 12, с. 122–171].

Саме тому політика мультикультуралізму у Великій Британії неоднозначна, бо прогрес в одній сфері соціального і культурного розмаїття може збігатися з регресом в іншій. Посилюється це через повсюдне комбінування та об'єднання глобальних тривог з національними проблемами, в тім числі на підставі врахування досвіду інших країн, для яких властивий мультикультуралізм. Виявом цього слугує той факт, що національні дискурси і дебати про мультикультуралізм у Британії вже давно стали заручниками тези про «зіткнення цивілізацій», а проблеми безпеки поєднуються з питаннями культурного плюралізму [10]. А в цьому – найбільша відмінність між мультикультурністю і мультикультуралізмом. Адже перша передбачає перебудову стандартів прийняття більшістю різних аспектів ідентичності меншин у культуру цієї більшості. А другий стосується переоцінки відмінностей як позитивного факту замість небажаної помилки. Тому у Великій Британії відчутний виклик розрізнення між «мультикультурою» (мультикультурністю) та мультикультуралізмом як двома парадигмами, які протистоять одна одній, а не дозволяють створити змістовні відносини й забезпечити комбінування мультикультуралізму як політики і «зверху», і

«знизу».

У підсумку це означає, що якщо криза мультикультуралізму у Великій Британії дійсна й опосередкована, а про неї щонайменше говорять останні два десятиліття, то вона є посередником «расового британства», вираженого через реанімований та постколоніальний британський універсалізм [5]. Схожа логіка властива й для інших країн Європи, де існував або досі існує мультикультуралізм, бо він значно відступив від «сутності Європи» і «вимагає жертви у формі свобод, які колись вважали правами» [2, с. 11]. Все це означає, що у Великій Британії відмова чи спроба відмови від політики мультикультуралізму є тривожним варіантом відкидання самого факту мультикультури чи мультикультурності, а не комплексів і компонентів управління культурним розмаїттям саме у межах мультикультурної політики. А тому увага на засадах основних цінностей в інтеграційних дискурсах у цій державі не передбачає повної відмови від політики мультикультуралізму, а її оновлення [7]. Інакше кажучи, в тих умовах, у яких перебуває британське та будь-яке європейське суспільство, криза мультикультуралізму є швидше симптоматичною, а не причинно-наслідковою. Хоча візуально вона виявляється у трансформаціях – зміні парадигми від мультикультуралізму до соціальної згуртованості або від оспівування відмінностей до утвердження спільних цінностей чи, інакше кажучи, від мультикультуралізму до інтегративної мультикультурності.

Література:

1. Ashcroft R., Bevir M. Multiculturalism in contemporary Britain: policy, law and theory // *Critical Review of International Social and Political Philosophy*. 2018. Vol. 21. No. 1. P. 1–21.
2. Caldwell C. *Reflections on the Revolution in Europe: Immigration, Islam and the West*. London: Penguin, 2009. 384 p.
3. Colley L. *Britons: Forging the Nation, 1707–1837*. New Haven: Yale University Press, 2009. 442 p.
4. Gilroy P. *The status of difference: from epidermalisation to nano-politics*. Goldsmiths' College, 1995.
5. Goldberg D. *The Threat of Race. Reflections on Racial Neoliberalism*. Oxford: John Wiley & Sons, 2011. 408 p.
6. Jenkins R. *Racial Equality in Britain* // Jenkins R. *Essays and Speeches*. London: Collins, 1967.
7. Lentin A., Titley G. The crisis of multiculturalism in Europe: Mediated minarets intolerable subjects // *European Journal of Cultural Studies*. 2012. Vol. 15. No. 2. P. 123–138.
8. Modood T. *Multiculturalism: A civic idea*. Cambridge: Polity, 2007. 193 p.
9. Modood T., Dobbernack J. *A left communitarianism? What*

about multiculturalism? // Soundings. 2011. No. 48. P. 54–64.

10. Modood T., Dobbernack J., Meer N. Great Britain. University of Bristol, 2012. 27 p.

11. Parekh B. The Future of Multi-Ethnic Britain: Report of the Commission on the Future of Multi-Ethnic Britain. London: Profile Books, 2000. 417 p.

12. Saggat S. Race and Politics in Britain. Hemel Hempstead: Harvester-Wheatsheaf, 1992. 236 p.

13. Taylor C. Multiculturalism and the politics of recognition // Guttman A. Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition. Princeton: Princeton University Press, 1994. P. 25–73.

Чех Б.

*студентка кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»*

м. Львів, Україна

Науковий керівник – к.політ.н., Р. Я. Пасічний

ОКУПАЦІЯ КРИМУ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ УКРАЇНИ

20 лютого 2014 року Російська Федерація здійснила злочин проти України, порушила її територіальну цілісність, втрутилася у внутрішню політику суверенної країни. Ці безпрецедентні дії зруйнували, установлену після закінчення Другої світової війни, систему світової безпеки. Загроза міжнародному співтовариству, спричинена протиправними діями ядерної держави, вимагає вчасної реакції та успішних дій для відновлення міжнародної правової системи, повернення чужих територій та мирного співіснування на міжнародній арені. Для застосування ефективних механізмів боротьби, необхідно однозначно сприймати та трактувати події і їх наслідки.

Коли розпався СРСР, Росія – як правонаступниця Радянського Союзу, не відмовилася від радянських планів на світове панування. Однією з умов успіху є відновлення контролю над країнами колишніми членами Союзу. Російська Федерація ніколи не полишала своїх планів повноправно володіти Кримом. Починаючи з 1991 року, коли Україна відновила Незалежність, Росія не припиняла впливати на життя у Криму, направляла на півострів свої кошти, чинила вплив через Чорноморський флот, що базувався на півострові, тиснула на українську владу, вимагаючи вигідніших для себе рішень, транслювала проросійські погляди та пропаганду на населення і самої Росії, і Криму.

Для досягнення своїх цілей, Російській Федерації було необхідно отримати визнання та підтримку жителів Криму, жителів України, населення

Росії, міжнародної спільноти. Для РФ важливо, щоб її дії визнали легітимними та змирилися з новим статус-кво. Для цього роками перед окупацією проводилася потужна інформаційна кампанія, з метою підміни понять та показу усєї ситуації з вигідної сторони. Зважаючи на це, навіть зараз, після семи років активного конфлікту, безлічі доказів російських злочинів, залишається проблема у єдиному та правильному трактуванні подій у Криму.

У політичному дискурсі Крим називають і окупованим, і анексованим, проте, ці поняття не є однаковими та взаємозамінними. Згідно з Академічним тлумачним словником анексія – це насильне приєднання, загарбання якоюсь державою іншої країни або частини її території [1]. Академічний тлумачний словник пояснює термін окупація – як тимчасове захоплення частини або всієї території однієї держави збройними силами іншої держави [4]. Відповідно до міжнародного права, анексія є одним з видів агресії та тягне за собою міжнародну правову відповідальність.

У Російській Федерації події у Криму називають "поверненням" півострова або "воз'єднанням" Криму з Росією. Також стверджують, що 97% населення Криму проголосувала за його приєднання до РФ. Натомість в Україні дії Росії називають окупацією та силовим захопленням суверенних територій, а референдум та його результати – незаконними, проведеними з численними порушеннями та під тиском російських силових структур [2].

Згідно з позицією Росії у її діях немає жодного злочину, адже на референдумі 16 березня 2014 року громадяни Криму проголосували за приєднання Криму до РФ. Вже 17 березня була проголошена незалежна Республіка Крим, що 18 березня підписала з Росією договір про включення у склад РФ. Територія законодавством РФ розглядається як невіддільна частина Росії. З погляду РФ ці події – це воз'єднання Криму з Росією та є повністю легітимним волевиявленням населення, виконаним без порушень міжнародних прав [3].

Натомість Генеральна Асамблея ООН 27 березня 2014 року прийняла Резолюцію щодо територіальної цілісності України. У ній також було наголошено на ряді міжнародних правових документів, що порушила своїми діями РФ. У цій Резолюції Генеральна Асамблея ООН засудила проведення референдуму у Криму, назвавши його незаконним та закликала інші держави не визнавати його рішення щодо зміни статусу Автономної Республіки Крим. Також визнали цей «референдум» нелегітимним Парламентська асамблея ОБСЄ, ПАРЄ, Венеційська комісія [7].

Відповідно до українського законодавства та згідно з нормами міжнародного права Крим є окупований, а Російська Федерація – держава-окупант [5]. Таке позначення, відповідно до міжнародного права, накладає на Росію ряд зобов'язань. Одним із найважливіших актів міжнародного права, що регулює поведження з населенням окупованої території є Конвенція про

захист цивільного населення під час війни, яка була підписаною 12.08.1949 року в місті Женева (четверта Женевська конвенція). Наприклад, забороняється примусове переселення осіб з окупованої території, служба населення у збройних силах держави-окупанта, гарантується захист майна, свобода віросповідання та інше.

У політичному дискурсі також зустрічають такі позначення РФ, як держави-агресора, держави-окупанта, держави-порушниці міжнародного права. Всі терміни є вірними, зустрічають в офіційних документах та можуть вживатися.

Правильно буде називати Крим окупованим або тимчасово окупованим. Згідно з міжнародним правом окупація є тимчасовим, проміжним явищем, тому і таке, і таке позначення не буде помилкою. Також додавання «тимчасово» до позначення окупації додатково позначає, що Україна не змиралася зі злочином та продовжуватиме боротьбу за свою територію.

Анексія, що здійснюється силовим методом є окремим видом міжнародного злочину агресії. Доволі часто цей термін трактують, як позначення території, яку насильницько відняли від однієї країни та приєднали до іншої. При цьому, країна щодо якої вчинили злочин, змиралася з новим статус-кво та припинила боротьбу за території. Зараз точаться дебати щодо прийняття на міжнародному рівні норми покарання за анексію та детальніший опис злочину, проте, уже переважає думка, що вчинений злочин анексії не означає зміни суверенітету щодо анексованої території. Попри це, для унеможливлення різного трактування, більш прийнятно користуватися терміном «протиправна анексія» [6].

Також щодо ситуації у Криму коректно вживати термін «спроба анексії». Можна використовувати позначення «Росія тимчасово окупувала та спробувала анексувати Крим і Севастополь». В окремих випадках пропонують послуговуватися нейтральним висловом «РФ встановила контроль над Кримським півостровом», зокрема людям, що працюють на окупованих територіях та можуть переслідуватися окупаційною владою за вживання терміну «окупація».

Правильне вживання термінів є важливим для уникнення неправильного трактування подій, що відбуваються у Криму. Отже, рекомендується називати Крим «окупованим» чи «тимчасово окупованим». Також коректно вживати термін «спроба анексії» та «Росія тимчасово окупувала та спробувала анексувати Крим і Севастополь». Для осіб, що здійснюють діяльність на окупованих територіях та можуть зазнати переслідувань з боку окупаційної влади, пропонується до вживання позначення «РФ встановила контроль над Кримським півостровом», що визнається нейтральним.

Єдність у термінології зменшує можливість для Російської Федерації

перекручувати сприйняття подій на свою користь. Також забезпечує краще розуміння подій та наслідків журналістами, політиками та іншими особами, що впливають на громадську думку, є представниками України на світовій арені та доносять інформацію про стан справ до міжнародної спільноти, спільними зусиллями з якою ми пришвидшуємо відновлення справедливості та покарання винних.

Література:

1. Анексія [Електронний ресурс] // Академічний тлумачний словник (1970—1980) – Режим доступу до ресурсу: <http://sum.in.ua/s/aneksija>.
2. General Assembly. Resolution adopted by the General Assembly on 27 March 2014 68/262. Territorial integrity of Ukraine / General Assembly. // United Nations. – 2014.
3. Голубева А. Крим: що пишуть про анексію в російських та українських підручниках історії [Електронний ресурс] / А. Голубева, Г. Черноус, Г. Ерман // BBC. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.bbc.com/ukrainian/features-47580913>.
4. Договор между Российской Федерацией и Республикой Крым о принятии в Российскую Федерацию Республики Крым и образовании в составе Российской Федерации новых субъектов [Електронний ресурс] // Президент России. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kremlin.ru/events/president/news/20605>.
5. Окупація [Електронний ресурс] // Академічний тлумачний словник (1970—1980) – Режим доступу до ресурсу: <http://sum.in.ua/s/okupacija>.
6. Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення дати початку тимчасової окупації [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685-19#Text>.
7. Сидоренко С. Між анексією та окупацією: як правильно називати український Крим [Електронний ресурс] / С. Сидоренко // Європейська правда. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2021/03/16/7120937>

Яблонська М.

*студентка кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»*

м. Львів, Україна

Науковий керівник – к.політ.н., доц. Л. О. Дорош

ІНТЕРЕСИ «НЕАРКТИЧНИХ» ДЕРЖАВ В АРКТИЦІ

Арктика – північна полярна область Землі із площею 20 млн.км² та населенням близько 4 млн. Вісім арктичних країн (Канада, Данія, Фінляндія, Ісландія, Норвегія, РФ, Швеція та США) мають суверенні права на свої території в регіоні відповідно до норм міжнародного права. Проте зміни клімату, які роблять регіон відкритішим для судноплавства та видобування ресурсів, збільшують інтерес до Арктики у неарктичних держав, серед яких варто виділити спостерігачів в Арктичній раді – КНР, Індію, Японію, ФРН та інших.

Інтерес КНР, що називає себе «майже арктичною державою» [4], до Арктики зростав впродовж останнього десятиліття у межах її «наукової дипломатії»: полярні регіони були включені до ХХ-ого п'ятирічного плану Китаю (2011 р.) й «Арктичної політики Китаю» (2018 р.), цей регіон залучено до «Полярного шовкового шляху» – частини китайської ініціативи «Один пояс, один шлях». КНР наголошує, що її економіка, сільське господарство, рибна промисловість та морські перевезення напряму залежать від стану довкілля та воєнної безпеки в Арктиці. Готовність КНР захищати свої інтереси в Арктиці військовими засобами розглядається у міжнародній площині як загроза, що є рівнозначною мілітаризації регіону Росією, що об'єднує інтереси Китаю та РФ, а США, у свою чергу, розглядають ці країни як загрози американським інтересам та миру в регіоні [1; 3].

Індійські інтереси в регіоні мають комерційні, стратегічні, наукові та екологічні вектори. У 2007 р. Індія спрямувала свою першу наукову експедицію в регіон саме з екологічними та дослідницькими цілями. У 2021 р. Індія оприлюднила проект «Арктичної політики», що розвивається в руслі її «наукової» дипломатії. Документ акцентує на розширенні досліджень, «сталому туризмі» та видобутку нафти та газу. Запропонований маршрут з Ченнаї (Індія) до Владивостока (РФ) демонструє бажання цієї країни бути залученою до справ Арктики для захисту від КНР та обмеження її присутності в регіоні. Індія планує зробити це за допомогою зближення з РФ та іншими арктичними державами (Індійсько-норвезьке бачення 2030) [3].

Зі схожих політичних та економічних причин на Арктику звертають увагу й Японія, Республіка Корея та Сингапур, що бажають закріпити інтереси за допомогою залучення в експлуатацію Північного морського шляху, розвитку відносин з арктичними країнами Заходу та отримання вигоди від майбутніх видобувань арктичних ресурсів [1].

Формують свою позицію в Арктиці і європейські держави – ФРН, Франція, Італія, Велика Британія. Німеччина, наприклад, у 2019 р. сформувала «Арктичну стратегію», яка звертає увагу на потенціал ресурсів регіону для економік ФРН та Європи, важливість Арктики як безконфліктного регіону, виступаючи також однією з вагомих держав, що бореться з глобальним потеплінням та виступає за зелені технології, експорт яких важливий для німецьких компаній [1].

Варто зазначити, що попри те, що в Антарктиді діє українська дослідницька база ім. Вернадського, Україна не веде діяльності в Арктиці, а українська присутність сьогодні обмежується шахтарями на о. Шпіцберген. Перспективною у цьому контексті розглядають співпрацю України з Канадою, яка має мережу дослідницьких станцій в Арктиці, проте не має бази в Антарктиді. Зараз в Україні відсутня цілісна державна політика стосовно цього регіону, проте реалізуються спільні проекти з арктичними країнами у двохсторонньому форматі. Залучення держави в кооперацію з арктичними державами як учасника міжурядових та неурядових організацій або ж за окремими напрямками співпраці дозволить Україні приєднатися до групи держав, які мають присутність в Арктиці, що є важливим, адже регіон Арктики часто розглядається як місце зіткнення інтересів Заходу, РФ та КНР [2].

Отже, інтереси неарктичних держав в Арктиці є схожими – дослідження у сфері змін клімату та можливостей видобутку ресурсів, підтримання чи зміцнення політичного та економічного впливу у регіоні та світі, просування своїх технологій. Проявом збільшеної зацікавленості є формування нових «арктичних політик» у державах світу, що є прикладом, якому повинна слідувати й Україна.

Література:

1. Гладун Е. Неарктические государства выходят в Арктику [Електронний ресурс] / Елена Гладун // GoArctic. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://goarctic.ru/work/nearkticheskie-gosudarstva-vykhodyat-v-arktiku/>.
2. Горобец А. Україна іде в Арктику [Електронний ресурс] / Александр Горобец // LB.ua. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://lb.ua/world/2019/12/17/445014_ukraina_idet_arktiku.html.
3. Amaresh P. Arctic Governance: The next geopolitical competition in International relations [Електронний ресурс] / Preethi Amaresh // Diplomatist. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://diplomatist.com/2020/05/19/arctic-governance-the-next-geopolitical-competition-in-international-relations/>.
4. China's Arctic Policy // The State Council Information Office of the PRC. – 2018.

**СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК**

Kit D.V.
the 3rd year student, group IR-36
Lviv Polytechnic University
scientific supervisor
lecturer at the department of foreign languages
Lviv Polytechnic National University
Lavrenchuk M.V
Lviv, Ukraine

THEORIES AND METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Foreign languages are an integral component in specialists' training in any occupation. Also, it's a significant part of modern society which provides a considerable privilege in the global community. Apparently, using rational methods of teaching requires a healthy nonstandard approach of a teacher.

The main goal of education is a communication aspect that might develop a cultural and cross-cultural method of "cultural dialog" conception in political literacy purpose, and studying languages is a communication method of intercourse connection among students. Nowadays, institutions of higher education make use of this method, many companies want native or fluent speakers, so they always talk about you need to be one of them. The benefits here of obviously working for a company are that you just turn up and start working; you don't have to worry about anything else.

Depending on whether or not you study, you might be aware of obstacles beginner learners may encounter. Also, when it comes to you, know accents, things and different dialects.

I would like to say upfront, I assume, the essential quality for a great language teacher is the ability to motivate people overwhelmingly, that's the most important thing because when the person's motivated, he will put in the time and if he is inspired he will pay attention to the language. One of three keys to learning was your attitude, your willingness to put in the time or the time you spend, and your ability to notice, but the ability to detect is almost something that comes naturally. So if you're motivated enough, you'll start to see things, therefore, that's the most essential element.

It is a good idea to provide versus article between Ells, who is very well known in the ELT (extract, load, transform), and another gentleman,

whose name is Brownfield. So the main point is that traditionally languages are taught with a syllabus, grammar that the teacher has to cover in this order and is how you teach it, and then you test students on.

Brownfield teaches us that emphasis should staggeringly be on accuracy in the first year, whereas the focus is overwhelmingly on fluency by the fifth year. Ellis instead had a different perspective, and he says grammar shouldn't be introduced in the beginning, there's no natural order for learning grammar a second of all. If you submit grammar too early, the students are not ready for it, what is absolutely true. Then he says, therefore, we should have a whole bunch of activities and tasks in the classroom and then gradually focus more and more on accuracy, which is a general concept I agree with.

However, getting back then, Ellis, in his article, presents some information from an exciting survey that he made of teachers and the gist of it is that lip service is paid to the idea of calling it a communicative approach or a content-based approach to language learning. In contrast, the majority of teachers feel that we should concentrate on grammar. They give reasons such as either they say it is necessary despite all the language acquisition research by Stephen Krashen and others. People don't believe the study, and they think the students expected it, which may be accurate, but isn't always true. There's a tremendous dichotomy between some sense of an appreciation of the fact that language learning generally is a gradual process of absorbing a language through lots of activities, and it might be primarily listening to it. Teachers still want to teach grammar for some reason, I presume that's because the grammar part is something concrete, but for me, this fact is not reasonable at all. On my example of French learning, I've started with French reading on my iPad, reading newspapers in French. For me to make sense of your own use and it comes with audio and text. I'm looking up every second word more than every second word, but I am being exposed to the language and its exciting content, and I start my morning routine by listening to one of the French podcasts. In a short time, I noticed I started to understand some constructions and words I have not known before.

The longer you teach – the more you will figure out what works for you. You could make a plan; create a formula for successful learning. We may go deeply into psychology researching about learning foreign languages, continuing during the long term. Thus it remains the case, effective, full-fledged ownership in a foreign language is not so much a

problem of the method and methodology of teaching as the problem of the excellent use of psychological mechanisms for the appropriation of speech and grammatical-syntactic experience, adequate assignment, and interpretation of linguistic means of a given foreign language for the purpose of their further use in communicative activities [1].

Complete knowledge of a foreign language includes the development of mental representations of the surrounding world employing this language. In other words, ownership of foreign language at the proper use of linguistic experience is not only methodological but also a psychological problem. People do not have enough possibility to practice with native speakers in their places; thus, it comes to light some lack of speaking inurement, and then again teachers might fix it with an interactive method of learning. This method contains communicative-cognitive tasks by means of foreign language communication [2]. Primarily this is typical of high school, where students have a sufficient level of educational experience, which allows them to perform creative activities at the appropriate level inherent in the natural socio-communicative conditions of foreign language communication.

In the practice of teaching foreign languages, interactive learning can be associated with the development of critical thinking as a constructive intellectual activity of students during the organization and implementation of speech interaction. Interactive learning is one of the modern areas of active socio-psychological learning. The student engages with the teacher or classmates, takes an active part in the cognitive function, performs creative, search, problem tasks in pairs or groups. In high school, a source of activity serves the motives and needs of students, including future professionals; educational the environment in which the student is; teacher's personality; the level of education of classmates as partners in communication; means of activity; forms of speech and social interactions used in learning [3]. So, interactive learning is characterized by the diverse exchange of the student with the learning environment, often due to his future professional intentions.

Considering that the teacher's learning process is carried out, that is, from his professional skills depends on the effectiveness of the use of interactive technologies. Every teacher builds their own model of educational activities involving a variety of tools. The main one is the textbook, and it directs the academic work of students and the organized movement of the teacher. Technologies of interactive learning of foreign

language communication, as I noted, and others reflect the practice of implementation in the educational process communicative-activity approach to learning and serve as its defining characteristic. They are designed to make students' activities as productive as possible by increasing the level of their cognitive activity following the learning objectives within the areas, topics, and situations of communication. With the help of appropriate language and speech, a material was selected, taking into account the communicative needs. The wide use of interactive learning technologies in the content of school textbooks from foreign languages to some extent serves as an indicator of their effectiveness [4].

It is impossible to imagine a modern textbook, especially for high school students, in which the author would not offer interactive mastering technologists' content. In this context, some textbooks and manuals are mentioned, the authors of which, following the recommendations on the feasibility of using methods and means of implementing a communicative-activity approach to learning foreign languages, offered in their works interactive activities: role-playing games, pair/group work, project activities, learning and speaking situations, etc. Each method is suitable in its own way, and gives its result. In my opinion, the most effective are brainstorming and role-playing games because they allow you to get students to the greatest extent and activate their ingenuity and communication skills [5].

In my opinion, the best teacher is someone who could go out and find me material graded, because this is used just a little too tricky matter. I still do them because I pick up information every time nonetheless. However, it's no longer fresh so I would like to have it new and yet fascinating. Then, the best teacher is someone who can motivate you, as I told you before, who encourages you to do a lot of stuff on your own. I do not suppose it's necessary to have activities where we force people to use the language or have a syllabus or a curriculum of grammar points that have to be ticked off. For me, a language teacher is a guide, a cheerleader, and if this guy also is a native speaker and can provide that native interaction, that's so much better, admit it. If not, there are other ways of getting that, and in any case, in my view, a large part of the initial period is getting the language.

The effectiveness of communicatively oriented teaching of English in higher education depends on the desire and ability of teachers to use positive experiences domestic and foreign scientists and practitioners,

understanding the need to abandon authoritarian and scholastic methods.

References:

1. Freinet C. Ideas for transforming the education system. – France, 2018.
Retrieved from: <https://www.amisdefreinet.org/celestins-ideas-for-transforming-the-education-system/>.
2. Krashen S. Theory of second language acquisition. – Los Angeles, 1998.
Retrieved from: <https://www.sk.com.br/sk-krash-english.html>.
3. Moeller A. and Catalano T. Foreign Language teaching and learning. – Lincoln, 2015. – p. 328-331.
4. Stemmer B. and Rodden F. Functional brain imaging of language processes. – Canada, 2015. – p. 142-160.
5. Sturkina Y. Approaches to the study of foreign languages: Diachronic aspect. – Poltava, 2017. Retrieved from: <http://ukped.com/skarbnichka/780-.html>.

Lavrenchuk M.V.

*lecturer at the department of foreign languages
Lviv Polytechnic National University
Lviv, Ukraine*

COGNITIVE COMPONENT OF ENGLISH FAIRY TALES AS A MULTIMODAL TEXT

Semantic organization of English fairy tales is studied from several points of views. Modern language theory deals with a new approach to the semantic organization of English fairy tales – the conceptual analysis of fairy tale texts done within cognitive linguistics. Cognitive linguistics is one of the main trends of modern functional paradigm which establishes connection between language units and mental essences defined by them.

Semantics in cognitive linguistics is investigated by the method of the conceptual analysis. It is considered to be the search of common concepts which form one and the same sign and represent this sign as a marker of a certain cognitive structure. Both the words, sentences and the texts belonging to a certain genre, including the fairy tale genre can be represented by this sign [1].

Structural organization of fairy tale narration is represented by two basic models: 1) horizontal (linear) model of the display of chain microstructures and 2) vertical generation model of eventual text orientation. These models of textual concepts suggested in text linguistics are crossed to a certain degree with models

applied in cognitive linguistics. The model of vertical generation of eventual text orientation as one of the varieties of the structured semantic capsules including nucleus and periphery zones of textual semantics coincides with the model of prototypic categories applied in cognitive linguistics. Starting a remote text differently manifested by the surface language means is in fact a central conceptual scheme of the prototypic category. This scheme is subjected to transformations (generalization and specification) in real fairy tale texts. The task of revealing the central scheme structure is solved in text linguistics by means of horizontal model of chain microstructures (the generation of narrative series) and conceptual model as a structured multitude of semantic indications. These indications can be displayed in the form of functions of the fairy tale characters predetermined by their existence in “possible worlds”. All above-mentioned postulates of the text linguistics become more concrete being comprehended in terms of propositional frame and net models, developed in cognitive linguistics.

The system of a language is instantiated in the form of text. There is a relation of mutual dependence: while a text ‘is an instance of an underlying system, and has no meaningful existence except as such, language as system can only be observed through text; it is a virtual thing; it is not the sum of all possible texts but a theoretical entity to which we can assign certain properties and which we can invest with considerable explanatory power.

Language can be viewed from two semantic perspectives:

- generically as semiotic system; representing the full meaning potential available to speakers, the full set of semantic options available to a speaker, what he or she can mean in contrast to what he or she can’t mean;

- specifically as a text; representing a socially constructed instance of the system. This simply means that the text is the result of the meanings that were actually selected, it is the output of the semiotic system.

Multimodality is built on a ‘functional theory of meaning’, an idea of meaning as social action realized through people’s situated modal choices and the way they combine and organize these resources into multimodal ensembles” [2,p.13]. It distinguishes between three different but interconnected categories of meaning choices (also called meta-functions) that are simultaneously made when people communicate:

- choices related to how people realise content meanings (known as Ideational meaning), that is, the resources people choose to represent the world and their experience of it, for example, what is depicted about processes, relations, events, participants, and circumstances;

- choices related to how people articulate interpersonal meanings, that is, the resources that people choose to represent the social relations between themselves and those they are communicating with – either directly via interaction or via a text or artefact. For example, the visual or spatial depiction of elements as near and far, direct or oblique, are resources used to orient viewers or inter-actors to

a text or one another;

- choices concerned with textual or organizational meaning, for example, the choice of resources such as space, layout, pace and rhythm for realizing the cohesion, composition, and structure of a text or interaction.

Halliday proposes that language is 'a system of meaning potential'. Seen to operate on the levels of the content and expression plane, meaning potential is conceived as a network of options where meaning is made through paradigmatic selections from the available system networks. "Language is an abstraction until it is materialized or expressed through either speech or writing, the process in the form of a text. The visual image is similarly a tool for meaning construction" [3, p.230]. That is, the pictorial semiotic resource is also seen as a conceptual abstraction with systems of meaning constituting the meaning potential.

Under the influence of anthropocentrism, "non-traditional approaches to the description of individual language systems, language levels and their units were formed". The inclusion of the so-called human factor into the scope of the linguistic research put forward the functional approach to language.

It is the study of language in action, in its functions. Because of this, the object of linguistics is not a language, but speech, recognition of speech and language as an ontologically unified phenomenon. Orientation to the speech, particularly to the statement, discourse, forces us to reconsider the theory of hierarchical organization of language, reordering its units not by place in the general hierarchical system, but using their internal functions. However, the main thing in modern functionalism is the principal setting for the study and description of language from the semantic functions to the means of their realization in language. In this respect, functionalism takes into account the different approaches to language, depending on the role, in which the user of the language distinguishes grammar, speaker and listener in the speech act.

Fairy text is a peculiar kind of communication because along with communicative-informational function it has communicative-aesthetic function. As a result of the embodiment of the writer's thoughts, the fairy text appears to the reader as "a subjectively painted result of the artistic image of the reflection of the objective world"[4, p.205].

Subjectivization, which is the co-creation of the author and the reader, leads to the overlap of the characteristics of the particular addressee of the message in the process of perception.

References:

1. Golban P. The vector of methodology in fiction studies [Electronic resource] / Petru Golban // Researchgate, December 18, 2014. Retrieved from: <https://www.researchgate.net/publication/242222545>.
2. Kress G. The Routledge Handbook of Discourse Analysis /

Gunther Kress. – London: Routledge, 2011. – 670 p.

3. Halliday M.A.K., Hasan R. Language, Context and text: aspects of language in a social-semiotic perspective / M.A.K. Halliday, R. Hasan – Oxford University Press, 2003. – 49 p.

4. Halliday M.A.K. Language as social semiotic: the social interpretation of language and meaning / Michael Alexander Kirkwood Halliday. – London: Edward Arnold, 1978. – 256 p.

Pass Julia
the 4th year student, group IR-43
Lviv Polytechnic National University
Lviv, Ukraine

THE METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES DURING DISTANCE LEARNING

Students all over the world join distance learning at universities. Covid-19 has forced the introduction of this way of studying to the public educational institutions since 2020. Such a quick change had a significant effect on the educational system, specially teachers and students. However, everyone is or is not enjoying this way of studying and teaching today.

Distance learning has changed teaching methods in general and significantly influenced foreign language learning.

A foreign language is a particular discipline, and students need much time and power to study and fulfill one of the languages. Universities have special programs for teaching foreign languages, but the movement from full-time training to distance learning has broken those ones [1].

There is no secret that education was losing the trust of students and their parents. Instead, those seeking education preferred courses, webinars, or self-education with the help of mobile/online applications [3, p. 13]. Foreign language learning was considered to be one of the first non-public courses and applications. The benefits of such a way of learning languages are:

1. Non-public courses update the curriculum constantly, as they are not tied to any state institutions;
2. There are small groups of students. Each student has more attention from teacher;
3. The mobile/online apps allow the students to create flexible schedule;
4. The mobile/online applications mostly are free;
5. Non-public courses and applications attract students by interactive ways of studying (using videos, quizzes, tests).

According to those points, public education had to change the methods of teaching foreign languages even earlier than distance learning was introduced [2, p. 499]. The introduction of distance learning in universities speeded the updating of the teaching programs and methods.

The studying in universities is conducted using the following TOP-3 service platforms of online meetings:

1. Zoom. Advantages are:

- Understandable interface.

- A lot of features (video recording, simultaneous interpreting, reactions).

Disadvantages are:

- The limits of the free version: 100 participants max, duration – 40 minutes.

- Security problem Zoom Meetings. Unknown users can visit the meeting via open invitations that violate the right to confidentiality. And technically there is no opportunity to find out who such users are.

2. Google Meet. Advantages are:

- There is no need to download apps to use this platform.

- Understandable interface.

- No time limits.

Disadvantages are:

- Limiter options (you cannot record the meeting without paid memberships or cooperation with Google).

- Security problem like Zoom has.

3. Microsoft Teams. Advantages are:

- High-security compliance. The users can join the meeting if only they are members of the team (invitation sent via email).

- Many features.

Disadvantages are:

- Non Understandable interface

- Annoying apps notification (on an install app on the phone or desktop).

All the online platforms allow sharing the screen of the meeting participants [4, p. 54]. That is why we have new interactive way of studying:

1. Preparing the presentations.

At the university, we have homework like preparing a presentation about the studied topic. Such a way of studying is exciting and has benefits like:

- Interactive way of presenting a huge size of information. Also students try to ask the group some open questions and discuss.

- The visuality helps easier, and quickly percept sand understands the information in foreign language.

- Students learn to present their research and own opinion in a foreign language.

2. Video watching.

Sometimes in foreign language studying, students need to get access to native speakers. However, not every university has an opportunity to invite such

teachers. Distance learning allowed us to watch videos with native speakers from TED, for example.

3. Access to non-government educational materials.

Sometimes the students and teachers can allow themselves to close an old book with language rules. Instead, they open articles, blogs and books via the Internet. They have an opportunity to start the lesson by reading some Cambridge materials [5].

4. Lesson recording.

It is a great opportunity to repeat one topic twice and even come back to the lesson before a foreign language exam.

The methods of teaching foreign languages at universities have been modified for the last two years. However, there are still some old and novel problems.

1. Sometimes it is difficult to learn new language while distance learning because:

- The word pronunciation can be wrong.
- It is hard to understand the unknown language instantly.
- A lot depends on the Internet connection.

2. There are problems with student motivation. The interesting fact is that students who were studying in full-time and distance learning ways are deeper demotivated than the students who began studying from distance learning.

To conclude, I want to say that the methods of studying foreign languages have changed completely. Public education is coming to become equal to the non-public ones (courses, training, etc.).

Also, the universities have a good choice of technical platforms for language teaching (Zoom, Google Meet, Microsoft Teams). And of course, the main benefit is the interactive studying introduction.

There are still problems in foreign languages during distance learning, but there are ways of handling them.

References:

1. As distance education comes of age, the challenge is keeping the students' [Electronic resource] / Carr, S // Chronicle of Higher Education, 2000. Retrieved from: <https://www.chronicle.com/article/As-Distance-Education-Comes-of-14334>.

2. Blake R. Bimodal CMC: The glue of language learning at a distance. CALICO Journal, 2005. – 22(3). – p. 497–511.

3. Foreign Languages and Distance Education: The Next Best Thing to Being There. ERIC Digest. [Electronic resource] / Clifford, Ray // ERIC Clearinghouse on Languages and Linguistics Washington DC, December, 1990. Retrieved from: <https://www.ericdigests.org/pre-9218/distance.htm>

4. Perraton H. Overcoming the distance in community education.

Teaching at a Distance. N-N Journal, 1980. – p. 54-61.

5. Adult student persistence in online education: Developing a model to understand the factors that affect adult student persistence in a course. [Electronic resource] / McGivney, R.J. // Open Access Dissertations, 2009. Retrieved from: http://scholarworks.umass.edu/open_access_dissertations/17

**СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

ФРІЛАНС В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Нещодавно весь світ сколихнула пандемія, яка трансформувала підходи до розвитку інформаційного суспільства. Світова криза 2020 року не оминула жодну країну. Мільйони людей втратили роботу, тисячі підприємств зачинились. Краху зазнав не один бізнес-проект. Суспільство змінилось, і ніколи вже не буде минулим. Однак, є одна річ, на яку пандемія повпливала позитивно – фріланс. В той час, як офлайн бізнес зазнавав краху, фріланс як форма самозайнятості набула нечуваної популярності.

Варто розглянути поняття «фріланс» [1] і самозайнятість, а також відмінність між ними. І хоча чіткого визначення поняття «фрілансу» немає, прийнято вважати, що фріланс – це робота з використанням передових інноваційно-комунікаційних технологій, яка базується на знаннях. Самозайнятість – це вид професійної діяльності, в якому немає керівників та підлеглих, сталого графіку. Головна відмінність у тому, що фрілансери – це професіонали своєї справи, які регулярно надають кваліфікаційні послуги і які володіють значним «капіталом» у вигляді знань, навичок, що були накопичені шляхом отримання освіти. Найголовнішим є те, що винагороду фрілансери отримують не від організації, на котрій вони працюють, а конкретно від замовників. Разом із трансформацією інформаційного суспільства, розвивається і фріланс. Зараз існує феномен «кросзайнятість», тобто коли людина одночасно працює на декілька організацій, при чому профілі цих організацій можуть бути абсолютно різні (наприклад заклад освіти і консалтингова фірма). Таким чином, виділено такі критерії, за якими можна розділити фріланс і самозайнятість (див. табл. 1)

Таблиця 1. Критерії відмінності фрілансу від самозайнятості

<i>Критерій</i>	<i>Самозайнятість</i>	<i>Фріланс</i>
Вид економічної діяльності	Низькокваліфікований вид	Кваліфікована інтелектуальна праця
Рівень доходу	Низький	Середній та високий

Варто зазначити основні особливості фрілансу та вимоги від фрілансера:

- полізайнятість, проектний режим роботи і короткострокові трудові відносини вимагають від фрілансера навичок тайм-менеджменту;
- найчастіше неформальний характер договору між роботодавцем та виконавцем передбачають вміння «страхувати» свою роботу – вимога передоплати або встановлення паролів на чорнові версії;
- випадковість появи нової роботи вимагає вміння поєднувати роботу і особисте життя так, щоб ніяка сторона не постраждала;
- фріланс формує віртуальні ринки праці, тому вміння презентувати та прорекламувати себе та свої послуги – першочергове вміння в цій сфері;
- самостійність в організації праці – працівник сам обирає проект, час, спосіб на місце його реалізації.

Статистика користувачів фріланс-біржі Kwork за 2020 рік [2] демонструє, що фріланс стає все більш популярним.

Рис. 1. Статистика користувачів фріланс-біржі Kwork за 2020 рік

Найголовніший принцип фрілансу – свобода. Фрілансером може стати людина будь-якого віку – студент, людина старшого віку чи пенсіонер. Для цієї форми зайнятості не потрібно додаткових пристроїв – достатньо мати комп’ютер, ноутбук чи смартфон. Ще одною з найважливіших причин є великий вибір проектів і наявність самого вибору. Не менш вагомим є той факт, що фрілансер сам обирає й місце реалізації свого проекту – можна працювати в кафе, вдома чи на відпочинку, головне, аби робота була виконана вчасно та якісно. Свобода в діях та виборі – це те, що сучасне інформаційне суспільство цінує найбільше.

Фріланс у сучасному розумінні – це вже не про форму зайнятості, а

швидше про стиль життя [3]. Реалізація себе, конкурентність на ринку та свобода у виборі та способі реалізації – все це про стиль життя в новому інформаційному суспільстві. І річ не про заробітну плату, бо вона у фрілансерів не є високою. Річ у комфортному робочому місці, зручній комунікації між замовником та виконавцем і можливості спробувати себе у багатьох різних сферах.

Література:

1. Gu G., Zhu F. Trust and disintermediation: Evidence from an online freelance marketplace. *Management Science*, 67(2), 2021, pp. 794-807.
2. Офіційний сайт фріланс-біржі Kwork. <https://kwork.com/>
3. Садова С., Гриньків І., Федущко С. Дослідження сучасних веб-сервісів для тайм-менеджменту студентів ВНЗ. *Інформація, комунікація, суспільство 2018 : матеріали 7-ої Міжнародної наукової конференції ІКС-2018*, 2018. с. 69–70.

МАТЕРІАЛИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ КРУГЛОГО СТОЛУ: «РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР ІНІЦІАТИВИ ЄС СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО: ВИКЛИКИ, ДОСЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

**Матеріали круглого столу опубліковано в рамках реалізації проєкту
ERASMUS+ J.MONNET MODULE
«Ініціатива ЄС Східне партнерство: можливості для України»
№ 619891-EPP-1-2020-UA-EPPJMO-MODULE**

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

2022

114

СТАНОВЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Двосторонні відносини між Польщею та Україною повністю відображають геополітичні труднощі, взаємопов'язаність суспільств та культурний контекст минулого століття в історії Східної Європи. Ці відносини розвиваються під впливом міркувань безпеки та взаємного прагнення більш тісному співробітництву і навіть союзництву.

Польща першою визнала незалежність України у 1991 році. Обидві країни бачать одна в одній стратегічних партнерів. І це уявлення зберігається протягом майже тридцяти років, коли відбулися радикальні зміни у міжнародних відносинах та внутрішньополітичні трансформації в обох державах. Стан відносин між ними залишається одним із визначальних факторів регіональної стабільності.

У Польщі та Україні вони поділяють спільне бачення проблем безпеки у Східній Європі. Вони підтримують одне одного з низки питань і розглядають одне одного як стратегічних партнерів[1].

У 1992 року Польща та Україна підписали Угоду про добросусідство, дружбу та співпрацю. Через два роки було підписано Декларацію принципів відносин, в якій наголошувалося на стратегічній важливості країн одна для одної. Двосторонні відносини були зосереджені переважно на економічних, торгових та історичних питаннях. Україна займалася реформами та розвитком держави, а Польща готувала порядок денний для вступу до НАТО та ЄС. Польща відіграла важливу роль у подіях помаранчевої революції 2004 року в Україні.

Польща продовжувала підтримувати Україну навіть тоді, коли за президента Януковича Київ повернув свою політику щодо Росії. Варшава активно лобіювала проект Східного партнерства ЄС та, зокрема, Угоду про асоціацію між ЄС та Україною[3].

«Стратегічне партнерство» - це період впровадження політики найбільшого сприяння в економічному співробітництві, надання допомоги щодо вступу до Європейського Союзу та НАТО, активізація взаємодії в усіх сферах життя на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях. Саме у цей час Польща вирішила підтримати Україну в прагненні інтегруватися в європейські організації, насамперед, до НАТО та Європейського Союзу. Крім того, цілеспрямований розвиток українсько-польського політичного співробітництва дозволив українській державі заручитися підтримкою Польщі у налагодженні діалогу з США та провідними державами Європи, закріпити вагому роль України в європейській політиці безпеки. Під час офіційного візиту Президента України Леоніда Кучми до м.

Варшави у червні 1996 р. укладено Спільну Декларацію Президента України та Президента Республіки Польща. Саме Президент України Леонід Кучма та Президент Республіки Польща Александер Квасневський визначили нові перспективи у відносинах між двома державами, виступаючи за рівноправні стосунки між обома народами, усвідомлюючи свою відповідальність за зміцнення безпеки та стабілізацію політичної ситуації в Центрально-східноєвропейському регіоні і на всьому європейському континенті. Спільну Декларацію Президента України та Президента Республіки Польща було конкретизовано у Меморандумі стратегічного партнерства між Польщею та Україною, а згодом було підписано спільну заяву глав обох держав «До розуміння та єднання», спрямовану на усунення негативних стереотипів в українсько-польських стосунках. Саме у цей час Польща вирішила підтримати Україну в прагненні інтегруватися в європейські організації, насамперед до НАТО та Європейського Союзу. Крім того, цілеспрямований розвиток українсько-польського політичного співробітництва дозволив нашій державі заручитися підтримкою Польщі у налагодженні діалогу з США та провідними державами Європи, закріпити вагому роль України в європейській політиці безпеки.

«Пріоритетне стратегічне партнерство» (початок 1999 р. — 2005 р.), період вступу Польщі, Чехії, Угорщини до НАТО, по суті Польщі відведено роль промоутера України, провідника в інтеграції до міжнародних структур. На думку політолога З. Бжезинського, Україна як центральноєвропейська держава пов'язана чисельними інтеграційними зв'язками з Європою та відіграє особливу роль у довготривалому процесі формування нових стосунків з Росією. Вона зобов'язана підтримувати дружні стосунки з Росією як конструктивний партнер. З цього погляду важко переоцінити роль України у відбудові стабільної та великої Європи. Варто зауважити, що Європейський Союз має певний обов'язок перед Україною з огляду на її історичний внесок у забезпечення стабільності європейських країн.

Сила стратегічного партнерства між Польщею та Україною походить із загального розуміння викликів безпеки у Східній Європі. Незважаючи на те, що Польща та Україна перебувають у різних стратегічних умовах — Польща, на відміну від України — член ЄС та НАТО — вони обидві сприймають агресію Росії як серйозну загрозу.

Питання безпеки посідає значне місце у структурі двосторонніх відносин. Обидві сторони розуміли важливість надійного, стабільного та передбачуваного співробітництва.

Польща послідовно займала позицію, згідно з якою двері НАТО мають бути відчинені для України. Водночас Польща залишається одним із ключових постачальників військової допомоги Україні, беручи участь у спільних військових навчаннях[4].

Польща є другим за величиною торговим партнером України, а

Україна посідає чотирнадцяте місце серед найбільших торгових партнерів Польщі. Потенціал двосторонньої торгівлі залишається величезним і може бути основою для поглиблення взаємозалежності.

Польща стала одним із основних напрямків для українських робітників-мігрантів, польська економіка вииграє від припливу української робочої сили, а українці, у свою чергу, можуть отримувати вищу заробітну плату в Польщі. Загальна сума грошей, які відправляються робітниками з Польщі в Україну, оцінюється в 2,5 мільярда доларів щорічно[2].

Польща та Україна мають близькі позиції з питань енергетичної безпеки у Європі. Диверсифікація постачання природного газу, забезпечення транзиту російського газу через Україну, відкриття європейського ринку зрідженого природного газу зі США - все це на користь обом країнам.

І Польща, і Україна прагнуть заявити про себе на міжнародній арені як держави середнього розміру, які прагнуть претендувати на регіональне лідерство в окремих одиницях.

Політичний діалог держав знаходиться на хорошому рівні – президенти Польщі та України регулярно зустрічаються для обговорення спільних політичних зв'язків.

Складові національної могутності Польщі та України можуть доповнювати одна одну. Це, наприклад, природні ресурси та науковий потенціал України, а також економічні досягнення Польщі у галузі реформ та розвитку ринкової економіки[5].

Таким чином, можна сказати, що у відносинах між Україною та Польщею є динамічний та конструктивний шлях розвитку та співробітництва. Польща та Україна мають багато спільного з потенціалом впливати на регіональні політичні процеси та формувати новий порядок безпеки.

Література:

1. Дергачов О. Міжнародне становище України // О. Дергачов . - Політична думка. - № 2. – 2000. – С. 98-99.
2. Кононенко С. Теоретичні аспекти стратегічного партнерства // С. Кононенко / Дослідження світової політики. Збірник наукових праць. – № 8. –1999. – С. 11-26.
3. Місце України в НАТО. – К.: Центр „Демократичні ініціативи”, 2006. – 252 с.
4. Сучасна українська геополітика [Текст] : навч. посібник для студ. гуманіт. спец. вищих навч. закл. / В. В. Мадіссон, В. А. Шахов. - К. : Либідь, 2003. - 174 с.
5. Павленко С. М. Відносини України і Польщі в контексті європейської інтеграції / С. М. Павленко // Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє. Частина друга. Збірник наукових праць. К.: Видавництво Українського фітосоціологічного центру. – 2002. – 101 с.

«СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО»: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ МОЛОДІ

Як відомо, ініціатива Європейського Союзу «Східне партнерство» є політикою ЄС, що має на меті зміцнення партнерських відносин із східними сусідами ЄС. Одним з пріоритетних завдань цієї ініціативи, окрім залучення громадянського суспільства, розширення можливостей у сфері торгівлі та інших, є підтримка молоді [3].

В центрі уваги Європейського Союзу у його співпраці зі східними державами-партнерами завжди було питання покращення перспектив для молоді. Ініціатива «Східне партнерство» спільно з Україною має на меті створювати різноманітні можливості для молоді у сфері навчання, роботи, реалізації їхнього потенціалу, а також, що вкрай важливо – повноцінної участі в житті суспільства. На період 2017-2020 рр. для підтримки молоді в регіоні Східного партнерства Європейським Союзом було виділено 330 мільйонів євро [2].

Зокрема, в галузі освіти та стажувань молоді пріоритетними завданнями європейської політики є підвищення зайнятості серед молоді, а також активізація підприємницької діяльності. Дослідження досвіду та певних особливостей ведення бізнесу у державах ініціативи «Східне партнерство» та передача цих знань молоді через академічне середовище забезпечує свого роду синергізм між освітою, наукою та бізнесом через призму різноманітних інтеграційних процесів [1].

З огляду на це варто згадати про Молодіжне вікно Східного партнерства, що є частиною ширшої ініціативи EU4Youth, яка надає свою підтримку країнам Східного партнерства у заохоченні активної участі молоді як в економіці, так і у суспільстві. Молодіжне вікно Східного партнерства надає таку пропозицію, як можливість фінансування проектів у рамках програми Erasmus+, у яких беруть участь учасники та організації з таких держав, як Україна, Молдова, Вірменія, Білорусь, Грузія та Азербайджан [4].

Проекти Східного партнерства, що займаються розвитком потенціалу у сфері молоді поставили перед собою широкомасштабні цілі, серед яких:

- удосконалення керівництва;
- управління;
- інноваційна здатність та інтернаціоналізація молодіжних організацій у країнах-партнерах ініціативи;
- сприяння новим формам навчання та новим підходам до роботи з молоддю.

До таких видів діяльності, що підтримуються проектами з розвитку

потенціалу молоді, належать:

- діалог, що стосується питань реформ;
- активна співпраця;
- створення мережі корисних зв'язків та контактів;
- проведення різноманітних конференцій, зустрічей, семінарів, великих молодіжних заходів, кампаній, що мають на меті інформаційну просвіту тощо;
- розвиток різноманітних методів, матеріалів та інструментів для роботи з молоддю;
- створення програм роботи з молоддю у всіх можливих галузях;
- проведення заходів з мобільності, таких як Програма обміну для молоді, Мобільність молодих працівників між країнами-членами Східного партнерства чи Європейська волонтерська служба [4].

Варто додати, що також, в додаток до спеціалізованої програми «Молодіжне партнерство», спеціалісти по роботі з молоддю, молодіжні організації, а також, безпосередньо, і сама молодь, зберігають право на участь у заходах програми Erasmus+, що відбуваються децентралізовано, тобто впроваджуються національними агентствами, розташованими в країнах-членах програми [4].

Завдяки участі в міжнародних освітніх проектах для молоді, фінансованих за рахунок коштів Європейського Союзу, організації з країн Східного партнерства мають можливість збільшити свій адміністративний та організаційний потенціал і стати важливими партнерами в освітніх проектах ЄС. Варто продовжувати цей розвиток у рамках майбутніх програм ЄС, таких як Європейський корпус солідарності або наступник програми Erasmus+ на 2021-2027 роки [5].

Отже, співпраця з країнами Східного партнерства у сфері молодіжної політики є важливим елементом як європейської політики сусідства Східного партнерства, так і програми Erasmus+, яка дозволяє молодим людям та людям, які працюють з молоддю, набувати та підвищувати свої компетенції. Такий досвід є дуже актуальним для України, як молоді держави з великою чисельністю активної молоді, що прагне до змін.

Література:

1. Гросул В. А. Підтримка молодіжного підприємництва в країнах Східного партнерства [Електронний ресурс] / В. А. Гросул, О. А. Круглова, С. О. Зубков // Центр НІТ ХДУХТ. – 2021. – Режим доступу: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/467.pdf>.
2. ЄС та Україна: партнерство заради молоді [Електронний ресурс] // EU Neighbours. – 2020. – Режим доступу: <https://euneighbourseast.eu/uk/news-and-stories/publications/yes-ta-ukrayina->

partnerstvo-zarady-molodi/.

3. Ініціатива ЄС "Східне партнерство" [Електронний ресурс] // Center for adaptation of the civil service. – 2021. – Режим доступу: <http://www.center.gov.ua/en/press-center/blog/item/3440-%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%86%D1%96%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0-%D1%94%D1%81-%D1%81%D1%85%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE>.

4. Можливості у сфері молоді Країни Східного партнерства [Електронний ресурс] // European Commission. – 2021. – Режим доступу: file:///C:/Users/38098/Downloads/Youth%20for%20EaP%20countries%202017_uk.pdf.

5. Молодежна політика в країнах Восточного партнерства [Електронний ресурс] // Міністерство іноземних справ Республіки Польща. – 2018. – Режим доступу: https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-3870/Overview%20of%20Youth%20Policy%20in%20EaP%20Countries_RUS.pdf ?.

Герич А. В.

Студентка 3- го курсу

кафедри політології та міжнародних відносин

Національного університету «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

Науковий керівник: к.політ. н, ст. викладач Рослонь Д.Т.

«АСОЦІЙОВАНЕ ТРІО»: УКРАЇНА, МОЛДОВА, ГРУЗІЯ ТА ЇХ ШЛЯХИ ЗБЛИЖЕННЯ З ЄС

«Асоційоване тріо» - тристоронній формат посиленої співпраці між трьома державами: Україна, Молдова, Грузія щодо інтеграції до ЄС. Воно було створено 17 травня 2021 року в Києві шляхом підписання меморандуму між міністрами закордонних справ даних держав. Новостворений формат передбачає посилену координацію міністерств закордонних справ у сфері європейської інтеграції.[2]

«Асоційоване тріо» передбачає більш поглиблену співпрацю трьох основних держав договору з ЄС відповідно до умов підписаного меморандуму, але при цьому співпраця з ЄС у рамках Східного партнерства не припиняється. Отже, можна поставити питання, який формат співпраці буде ефективнішим для України на шляху до інтеграції? Орієнтуючись саме на мету поглиблення процесу їхньої європейської інтеграції, а також забезпечення подальшого стратегічного розвитку «Східного партнерства»,

Учасники домовилися спільно та у діалозі з інституціями ЄС та державами-членами ЄС просувати такі цілі:

- поширення порядку денного діалогу між Європейською Комісією та “Асоційованим Тріо” на нові тематичні сфери посиленої співпраці, на додаток до питань, охоплених ПВЗВТ, зокрема транспорт, енергетику, цифрову трансформацію, зелену економіку, юстицію і внутрішні справи, стратегічні комунікації, охорону здоров’я;

- вихід за рамки ПВЗВТ і розробка додаткових інструментів сприяння та прискорення інтеграції "Асоційованого Тріо" у Внутрішній ринок ЄС;

- посилення безпекової та оборонної співпраці з ЄС із особливим наголосом на протидії гібридним загрозам, зміцненні кіберстійкості, розбудові платформ для співпраці з Координаційною групою ЄС із протидії гібридним загрозам і Агентством ЄС із кібербезпеки, участі у місіях та операціях СПБО, а також участі в проєктах Постійного структурованого співробітництва ЄС (PESCO);

- сприяння подальшому залученню “Асоційованого Тріо” до рамкових програм та агенцій ЄС;

- сприяння мобілізації вагової допомоги ЄС на підтримку комплексних реформ «Асоційованого Тріо» та забезпечення їхнього доступу до альтернативних фондів і ресурсів у розпорядженні ЄС, зокрема для реалізації проєктів, які становлять спільний інтерес;

- координація зусиль у рамках «Східного партнерства», заснованих на європейських прагненнях та спільних потребах «Асоційованого Тріо».[2]

«Асоційоване Тріо підкреслює особливу роль і статус, які три асоційовані партнери мають у відносинах з ЄС», — заявив Дмитро Кулеба.[1] Спостерігаючи за даною ситуацією, яка склалася серед країн-учасниць Східного партнерства об’єднання України, Молдови та Грузії не дивує, оскільки ці країни розділяють спільні цілі співпраці з ЄС. Створення даного тристороннього формату означає не тільки розширення співпраці з ЄС, але й можливий розпад Східного партнерства в майбутньому.

Засоби за якими планується зближення з ЄС також прописані в меморандумі. Тобто поглиблення співпраці відбуватиметься шляхом:

- проведення регулярних та/чи спеціальних тристоронніх консультацій з метою огляду поточних подій або обговорення конкретних питань їхньої інтеграції з ЄС, а також співпраці у рамках «Східного партнерства»;

- призначення координаторів «Асоційованого Тріо» у складі міністерств закордонних справ;

- проведення координаційних зустрічей «Асоційованого Тріо»

на рівні експертів, вищих посадових осіб та, за необхідності, міністрів напередодні важливих подій на порядку денному «Східного партнерства», зокрема з приводу заходів високого рівня;

- здійснення спільних дипломатичних демаршів в інституціях ЄС та державах-членах ЄС зі спільно узгоджених питань, які стосуються їхніх європейських прагнень, спільних ініціатив у сфері європейської інтеграції, а також співпраці у рамках «Східного партнерства»;
- ведення узгодженої публічної комунікації щодо спільних підходів, пов'язаних з європейськими прагненнями «Асоційованого Трію» та співпрацею у рамках «Східного партнерства», включно з експертними заходами і публікаціями;
- розвитку нових платформ діалогу з регіональними ініціативами за участі держав-членів ЄС, спрямованих на мобілізацію підтримки європейських прагнень Трію;
- пошуку інших форм співпраці з урахуванням подій, потреб і стратегічних цілей, що впливають зі здобутків на шляху інтеграції Трію партнерів з ЄС.[2]

Хоч шляхи зближення прописані досить чітко насправді «трію» досить по різному намагається зблизитися з ЄС. Грузію можна назвати найактивнішою, адже вона рішуче заявила про намір держави вже у 2024 році подати заявку на членство у ЄС, але офіційно проголошений рівень виконання чинної угоди про асоціацію у Грузії найнижчий серед держав "трію" - за словами Джанджалії, урядові підрахунки свідчать про виконання угоди на 37% (для порівняння, український уряд звітує про показник у 54%; втім, методологія підрахунку може бути відмінною)[3]. Натомість Молдова взагалі відмовляється від гучних заяв щодо вступу до ЄС у 2024 році. Щодо України, вона також намагається піти на зближення власним шляхом, а саме заручившись підтримкою інших держав-учасниць ЄС.

Отже, як можна побачити, що не дивлячись на укладення меморандуму про створення «Асоційоване трію» держави поки що не мають чітко визначеної стратегії щодо зближення, але це доволі молодий формат співпраці і можна припустити, що в майбутньому система дій щодо інтеграції відкоригується і держави дотримуватимуться одного курсу. Також варто зазначити, що у ЄС ініціативу схвалюють, але без особливого ентузіазму.

Література:

1. Міністерство закордонних справ: Дмитро Кулеба: Україна, Молдова, Грузія започаткували Асоційоване трію від 17.05.21р. [Електронний ресурс] – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-ukrayina-gruziya-ta-moldova-zapochatkuvali-asocijovane-trio>
2. Міністерство закордонних справ: Меморандум про

взаєморозуміння між МЗС України, Грузії та Молдови щодо започаткування посиленого співробітництва з питань європейської інтеграції – Асоційованого Тріо від 17.05.21р. [Електронний ресурс] – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://mfa.gov.ua/news/memorandum-pro-vzayemorozuminnya-mizh-mzs-ukrayini-gruziyi-ta-moldovi-shchodo-zapochatkuvannya-posilenogo-spivrobitnictva-z-pitan-yevropejskovi-integraciyi-asocijovanogo-trio>

3. Розділене тріо: як Молдова, Грузія та Україна шукають свої шляхи для зближення з ЄС від 22.10.21р. [Електронний ресурс] – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2021/10/22/7129347/>

Гуцалюк В.В.

*аспірант кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄЗК (ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ)

Упродовж останніх десятиліть дедалі більшої гостроти та суспільного значення набуває проблема неконтрольованої зміни в кліматичному балансі планети. Згідно з прогнозами Всесвітньої метеорологічної організації та інших провідних наукових центрів із дослідження клімату, протягом 2021–2025 років середня глобальна температура поверхні може зрости на 1,5 градуси Цельсія [6, с. 2], а отже, людство ризикує перетнути поріг, після якого наслідки зміни клімату стануть незворотними та катастрофічними за своїми масштабами (з англ. *tipping points*).

Європейський Союз, який вже понад 40 років веде активну діяльність, спрямовану на формування глобальної політики у сфері охорони навколишнього середовища, сьогодні ставить перед собою амбітну ціль – перетворити Європу в кліматично нейтральний континент до 2050-го року. Про це зазначено в низці нормативно-правових та інших документів, що визначають довготривалі пріоритети європейської політики у сфері боротьби зі зміною клімату, зокрема в Європейському зеленому курсі (далі – ЄЗК). Зауважимо, що розробці програми «зелених перетворень» передувала ухвалена від 28 листопада 2019 року Резолюція, якою Європарламент фактично оголосив режим надзвичайної кліматичної ситуації в Європі та на планеті загалом [4].

Вперше ЄЗК був представлений Президентом Європейської комісії Урсулою фон дер Ляен в Європейському парламенті 11 грудня 2019 року.

Згодом комплекс дій ЄС, визначений у Комюніке «ЄЗК» та Дорожній карті до нього [1], був підтриманий відповідною Резолюцією Європарламенту [5], і вже із січня 2020 року передбачені програмою «зелені ініціативи» почали впроваджуватися. Слід наголосити, що програмою визначено дев'ять пріоритетних напрямків дій ЄС для досягнення кліматичної нейтральності континенту, серед яких, зокрема, боротьба зі зміною клімату, захист екосистем Європи, перехід до відновлювальних джерел енергії та циркулярної економіки з нульовими викидами, стала і розумна мобільність, чисте довкілля, зелена сільськогосподарська політика [1].

Загалом за два роки реалізації ЄЗК вдалося досягти чималих позитивних зрушень. Так, у 2020 році Єврокомісією була представлена низка стратегічних та інших документів, зокрема, Інвестиційний план Сталої Європи (що фактично є фінансовою стратегією ЄЗК), Стратегія індустріального розвитку, нова Стратегія щодо охорони біорізноманіття, Кліматичний цільовий план ЄС, Європейський кліматичний пакт, що покликаний активізувати участь регіонів, місцевих громад, інститутів громадянського суспільства та підприємств у глобальній боротьбі зі зміною клімату. Серед вагомих цьогорічних здобутків у межах ЄЗК – Кліматичний закон, що окреслює правові рамки для кліматично нейтрального ЄС, Кліматична програма «Fit for 55» та нова Стратегія щодо адаптації до зміни клімату.

Цілком очікувано, що пріоритезація екологічного курсу одночасно в зовнішній і внутрішній політиці ЄС відобразилася на нових довгострокових цілях політики Східного партнерства, прийнятих 18 березня 2020 року: на найближчі 5 років досягнення екологічної та кліматичної стійкості визначено однією із пріоритетних задач для країн-учасниць ініціативи [3]. Отже, рух України до кліматично нейтральної Європи є необхідною умовою для виконання зобов'язань, передбачених Паризькою кліматичною угодою, що своєю чергою складає основу ЄКЗ, а також поглиблення зовнішньополітичної співпраці в рамках Східного партнерства та інтеграції України з ЄС загалом.

Насамперед зазначимо, що в межах ЄЗК від країн-членів ЄС вимагатиметься зменшити чистий викид парникових газів (далі – ПГ) із 40% до 55% у 2030 році в порівнянні з рівнем 1990 року [2]. Така ціль цілком відповідає пріоритетним напрямкам кліматичної політики, над реалізацією яких Україна працює з моменту ратифікації Паризької угоди у 2016 році. Втім, варто наголосити, що Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, схвалена Кабінетом Міністрів у 2016 році, не визначала кількісної цілі в частині скорочення викидів ПГ. Згодом така ціль, а саме: скоротити викиди ПГ до 60% від рівня 1990 року, була встановлена Стратегією державної екологічної політики у сфері зміни клімату та першою версією національно визначеного внеску України до Паризької угоди. Однак, її реалізація, з огляду на тогочасну ситуацію в країні фактично

передбачала зростання викидів майже вдвічі, тому з 2018 року Уряд розпочав роботу над формуванням другого національно визначеного внеску та оновленням нормативно-правової бази у сфері зміни клімату.

Особливо важливим кроком Уряду України в боротьбі зі зміною клімату стало затвердження у 2021 році низки стратегічних документів, серед яких, зокрема, Національна економічна стратегія на період до 2030 року, Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року та операційний план її реалізації у 2022-2024 роках. Ще одним щогорічним здобутком України є новий проєкт національно визначеного внеску. Документ було схвалено Кабміном у липні 2021 року, а згодом представлено Президентом України Володимиром Зеленським на кліматичній конференції ООН (COP26), що відбувалася в шотландському місті Глазго з 31 жовтня до 12 листопада 2021 року. Скорочення викидів CO₂ до рівня 35% до 2030 року в порівнянні з 1990 роком стало пріоритетною метою, закладеною в документі.

Одним із нововведень у межах ЄЗК також є запровадження з 2026 року механізму транскордонного карбонового коригування імпорту, що передбачає стягнення зборів із ввезеної в ЄС вуглецьмісткої продукції [2]. У такий спосіб, з одного боку, ЄС прагне захистити інтереси власних виробників, а з іншого – спонукає іноземних постачальників поступово відмовлятися від товарів, виготовлення яких провокує вуглецевий слід. З огляду на зазначене, досягнення Україною вуглецевої нейтральності у найближчі 5 років є необхідною умовою для захисту інтересів вітчизняного виробника та економічних інтересів України загалом. Для цього насамперед необхідно затвердити Концепцію «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року, Стратегію низьковуглецевого розвитку України до 2050 року та план дій щодо її реалізації. Важливо також зауважити, що стратегія щодо досягнення вуглецевої нейтральності була розроблена ще у 2018 році, втім, через відсутність акту КМУ, який би її затверджував, сьогодні цей документ не є частиною національного кліматичного законодавства України.

Отже, послідовний перехід України до кліматичної нейтральності в межах ЄЗК є логічним продовженням її євроінтеграційного курсу та водночас відкриває для неї низку можливостей, серед яких, зокрема, залучення значних обсягів «зеленого» фінансування. Однак, для відповідності вимогам ЄС у найближчі 5 років український уряд має провести значні трансформації кліматичного законодавства, зокрема затвердити енергетичну стратегію та встановити пріоритети кліматичної політики, що відповідають як меті Паризької угоди, так і цілям ЄЗК.

Література:

1. Communication & Annex to the Communication COM(2019) 640. (2019, December 11). *The European Green Deal*. European Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52019DC0640> (дата звернення 27.11.2021).
2. Communication COM(2021) 550. (2021, July 14). *'Fit for 55': delivering the EU's 2030 Climate Target on the way to climate neutrality*. European Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0550> (дата звернення 27.11.2021).
3. Communication JOIN(2020) 7. (2020, March 18). *Eastern Partnership policy beyond 2020*. European Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020JC0007> (дата звернення 27.11.2021).
4. Resolution 2019/2930. (2019, November 28). *Climate and environment emergency*. European Parliament. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0078_EN.html (дата звернення 27.11.2021).
5. Resolution 2019/2956. (2020, January 15). *European Green Deal*. European Parliament. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0005_EN.html (дата звернення 27.11.2021).
6. World Meteorological Organization. (2020). *Global Annual to Decadal Climate Update*. URL: https://hadleyserver.metoffice.gov.uk/wmolc/WMO_GADCU_2020.pdf (дата звернення: 25.11.2021).

Данчук Г. Д.

студентка кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

Науковий керівник – доктор політичних наук Бучин М. А.

ВПЛИВ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ 2021 Р. НА УЧАСТЬ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ У СХІДНОМУ ПАРТНЕРСТВІ

Від початку свого заснування у 2009 році Східне Партнерство поширювалося на шість країн-партнерів: Україну, Молдову, Азербайджан, Грузію, Молдову, а також Білорусь. Проте Республіка Білорусь ніколи не відрізнялася надзвичайною активністю в ініціативі. На думку експертів,

членство Білорусі в Східному Партнерстві мало більше символічний характер. Зокрема, на думку білоруського аналітика Ігара Тишкевича, Мінськ не був зацікавлений в ініціативі ЄС, через те, що це була програма політичного діалогу із Заходом, і такий стан речей не задовольняв Росію [7].

Будучи членом Східного Партнерства, Білорусь проявляла залежність від Російської Федерації, і станом на сьогодні залишається членом проросійських утворень. Відтак, тривалий час відносини між ініціативою та Білоруссю залишалися напруженими.

У 2020 році президент Білорусі Олександр Лукашенко, не зважаючи на запрошення ЄС, не взяв участь у конференції, на якій були присутні всі лідери країн-учасниць ініціативи. Це продемонструвало упереджене та зверхнє ставлення до європейської ініціативи. У жовтні того ж року через складну політичну ситуацію в Білорусі Європейський союз вирішив призупинити політичну співпрацю з країною.

Своєю чергою, після санкцій з боку ЄС, 28 червня 2021 р. МЗС Білорусі оголосив про вихід країни з ініціативи. Зрозуміло, що таке рішення не могло не мати наслідків для Східної Європи. Окрім того, відбулося відкликання посла Білорусі при ЄС Олександра Міхневича. Водночас у Брюссель для консультацій повернувся представник ЄС в Мінську Дірк Шюбель [6].

МЗС України оприлюднило заяву, в якій засудило рішення про вихід зі Східного Партнерства Білорусі, зазначивши, що воно суперечить принципам демократії, верховенства права та прав людини. Водночас, у заяві зазначено, що Україна продовжуватиме сприяти збереженню доступу до заходів та проєктів Східного Партнерства [2].

Таку ж позицію займає і ЄС. Оголосивши про завершення політичної співпраці, Європейський Союз заявив, що співпраця щодо практичних програм та проєктів продовжуватиметься, за винятком правозахисних організацій. Рішення залишилося незмінним і після заяви про вихід Білорусі зі Східного Партнерства. Таким чином, продовжуватиметься співпраця щодо програм обміну в рамках програм Erasmus + та Horizon Europe, співпраця з громадянським суспільством, аналітичними центрами, незалежними ЗМІ тощо [6].

Шарль Мішель, який посідає посаду Президента Європейської ради, у своєму Twitter зазначив, що народ Білорусі може цілком розраховувати на ЄС, адже країни ЄС солідарні з білорусами та продовжуватимуть надавати їм практичну підтримку [7]. На думку представників країн ЄС, рішення про вихід Білорусі зі Східного партнерства не може сприйматися серйозно через нелегітимність Олександра Лукашенка.

Одночасно з таким рішенням влади розпочато процедуру з призупинення угоди про реадмісію, яка набула чинності у 2020 році. Суть цієї угоди полягала у зобов'язанні Республіки Білорусь приймати назад на свою

територію тих осіб, які певним чином порушили правила перебування на території Європейського Союзу. Це стосувалося як громадян Білорусі, так і громадян третіх країн, які прибули до країн ЄС через території країни незаконним шляхом [6]. Таким чином, Білорусь фактично припинила перешкоджати проникненню нелегальних мігрантів на територію Європейського Союзу.

У серпні 2021 року розпочалася міграційна криза на кордонах Білорусі з ЄС [5]. Білоруські силовики почали відтісняти біженців до кордонів Литви. Це неабияк схвилювало європейські держави, а Польща та Литва збільшили свою присутність на кордоні. Також у вересні цього ж року з'явилася інформація про те, що частина мігрантів, які нелегально потрапляють до Польщі з Білорусі, мають тісні зв'язки з Російською Федерацією.

Проте восени ситуація стала критичною. 4 жовтня 2021 року Білорусь офіційно розірвала угоду про Радмісію, фактичне виконання якої припинилося ще літом того ж року [3]. 10 листопада 2021 року у Республіці Польщі набуло чинності рішення про встановлення режиму надзвичайного стану на кордоні із Білоруссю. Аналогічне рішення ухвалила Литва. Це було зумовлено, зокрема, тим, що 9 листопада 2021 р. на територію Литви намагалися проникнути майже 300 мігрантів з Білорусі [5].

Як Польща, так і Литва звинувачують Білорусь у навмисному нарощенні напруги на кордонах. Представники цих країн зазначають, що білоруські силовики координують дії мігрантів, не дають їм повернутися на територію Білорусі, а також використовують методи залякування [5].

Загальна кількість мігрантів становить від 8 до 15 тисяч осіб, в основному це вихідці з Іраку, Сирії, Ємену, Афганістану та Близького Сходу. Зрозуміло, що таким чином Білорусь намагається дестабілізувати ситуацію в самому Європейському Союзі, між його країнами учасницями, а також ймовірно привернути увагу НАТО [4]. Найімовірніші причини навмисного погіршення ситуації з мігрантами полягають у прагненні прискорити запуск «Північного потоку 2», зменшити санкцій проти Росії та Білорусі, а також у подальшій дестабілізації країн-учасниць ЄС шляхом розміщення у Європі біженців з гарячих точок Близького Сходу [5].

Наразі передбачається 3 можливих сценарії розвитку подій – мігранти залишатимуться тривалий час на кордоні Білорусі, Литви та Польщі, що призведе до максимальної ескалації ситуації; Білорусь примусять депортувати біженців; або ж ЄС прийме біженців на своїй території. Також українські експерти не виключають можливості проникнення біженців на територію України [4].

Таким чином, міграційна криза вкрай негативно вплинула на відносини у Східній Європі. Особливо погіршилися відносини Білорусі з Польщею та Литвою. Зокрема, віце-прем'єр-міністр Польщі запропонував виключити Білорусь з низки міжнародних організацій та заборонити їм брати

участь у спортивних змаганнях. Все це сприятиме ще більшій політичній ізоляції Білорусі [1].

Враховуючи, що Польща була однією з країн-ініціаторів Східного Партнерства, прогнози щодо подальшої співпраці між ініціативою ЄС та Білоруссю вкрай невтішні. Відкликання послів для консультацій також вказує на вкрай сильне напруження відносин між ЄС та Білоруссю, що буде дуже важко змінити в найближчому майбутньому. Тому, не зважаючи на заяву про подальшу співпрацю в рамках проєктів Східного Партнерства, налагодити продуктивний діалог буде вкрай важко.

Суттєву роль для подальших відносин відіграє той факт, що президента Білорусі Олександра Лукашенка не визнають як легітимного лідера. Тому за таких обставин політичний діалог між ЄС та Білоруссю в рамках Східного Партнерства чи будь-якого іншого формату є неможливим.

Проте важливим є те, що як країни-учасниці Східного Партнерства, так і ЄС підтримують прагнення народу Білорусі до зближення з ЄС. Тому в разі зміни лідера Білорусі діалог між країнами ЄС та Білоруссю продовжиться. В такому разі Білорусь зможе повернути членство в Східному Партнерстві та активно розвивати співпрацю з країнами ЄС. Але зрозуміло, що такий сценарій поки що є малоймовірним.

Література:

1. Віцепрем'єрміністр Польщі Петро Глинський висловив невдоволення реакцією ЄС на міграційну кризу та закликав виключити Білорусь і Росію із низки міжнародних організацій [Електронний ресурс] // Еспресо. – 2021. – Режим доступу: <https://espresso.tv/vitse-premer-polshchi-proponue-viklyuchiti-bilorus-ta-rf-iz-nizki-mizhnarodnikh-organizatsiy>
2. Заява МЗС України щодо рішення Білорусі призупинити участь в ініціативі ЄС «Східне партнерство» [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2021. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/zayava-mzs-ukrayini-shchodo-rishennya-bilorusi-prizupiniti-uchast-v-initsiativi-yes-shidne-partnerstvo>
3. Міграційна криза: Білорусь вийшла з угоди з ЄС про реадмісію [Електронний ресурс] // Еспресо. – 2021. – Режим доступу: <https://espresso.tv/migratsiy-na-kriza-bilorus-viyshla-z-ugodi-z-es-pro-readmisiyu>
4. Радчук О. Гібридна міграція: три сценарії завершення кризи на польсько-білоруському кордоні [Електронний ресурс] / Олександр Радчук // Слово і Діло: аналітичний портал. – 2021. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2021/11/16/kolonka/aleksandr-radchuk/bezpeka/hibrydna-mihracziya-try-scenariyi-zavershennya-kryzy-polsko-biloruskomu-kordoni>
5. Солонина Є. Міграційна криза і «рука Кремля»: що роблять ЄС і НАТО, та що може зробити Україна? [Електронний ресурс] / Євген

Солонина // Радіо Свобода. – 2021. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/mihranty-kryza-bilorus-polsha-rosiya-ukrayina/31555337.html>

6. Шейко Ю. Білорусь призупиняє членство у "Східному партнерстві": які наслідки? [Електронний ресурс] / Юрій Шейко // Новини й аналітика про Німеччину, Україну, Європу та світ. – 2021. - Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/bilorus-pryzupyniaie-chlenstvo-u-skhidnomu-partnerstvi-yaki-naslidky/a-58097889>

7. Щур М. Рішення Білорусі про вихід зі «Східного партнерства» – «символічний крок» – експерти [Електронний ресурс] / Марія Щур // Радіо Свобода. – 2021. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/minsk-belarus-eu-skhidne-partnerstvo/31331840.html>

Івасечко О.Я.

*к. політ. н., доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

ЗАГРОЗИ МИРУ ТА БЕЗПЕЦІ В РЕГІОНІ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА ЗА ДАНИМИ “NORMANDY INDEX” У 2021 РОЦІ: КЕЙС УКРАЇНИ

Сьогодні в системі міжнародних координат категорія загроз миру та безпеці суттєво трансформувалась. Відтак, необхідними стають індекси з метою їх оцінки як у загальносвітовому масштабі, так і в регіональному вимірі, або ж конкретно на національному рівні. Європейський Союз перманентно відзначається амбітними та флагманськими проектами, дієвістю на міжнародній арені, а експерти, аналітики та європарламентарі Об'єднання працюють над розробкою ефективних індексів оцінки тих чи тих показників.

Одним із нещодавніх напрацювань Європейського Парламенту став «Нормандський індекс», котрий працює вже третій рік поспіль та має на меті вимірювати рівень загроз миру, безпеці та демократії у всьому світі. Вперше його презентували в червні 2019 року в Європейському Парламенті[5]. Нормандський індекс відрізняється від інших індексів тим, що він використовує підхід, розроблений в рамках ЄС. Цей індекс також визначає конфлікт і численні стадії між ідеальним миром і тотальною війною (conflictualité) як набір факторів, пов'язаних з ключовими загрозами, репрезентованими офіційним Брюсселем у своїй стратегії зовнішніх дій. «Перспектива миру та безпеки» (EPRS) на 2021 рік, Глобальна Стратегія ЄС фіксує наступні 11 загроз як основні поточні виклики миру та безпеці[4], як-от:

тероризм	гібридні загрози	економічні кризи	зміна клімату
енергетична небезпека	насильницькі конфлікти	кібербезпека	дезінформація
крихіткість держав	трансгранична злочинність	зброя масового знищення	

Індекс використовує 9 з цих 11 загроз як факторів, які мають однакову вагу в кінцевому результаті для 137 держав-членів ООН та, враховуючи, і 27 держав-членів ЄС. Варто відзначити, що категорія гібридних загроз виключена з Нормандського індексу, оскільки їхня природа, багатогранна (див. рис. 1) [4]. З огляду на це, Індекс оцінює гібридні загрози опосередковано, через енергетичну незахищеність, економічні кризи, дезінформацію, кібератаки. В онлайн-версії «Normandy Index» дозволяє користувачеві переглянути рейтинг із 137 суб'єктів на основі кошика загроз, які разом утворюють феномен «гібриду». (Рисунок 1.)

Джерело: СЕРА.

За даними Індексу у 2021 році для країн регіону СХП у загальносвітовому масштабі найбільш деструктивними є такі загрози для миру та безпеки: 1 – місце відведено ситуації пов'язаній з енергетичною безпекою, яка оцінюється – в 2,83 бали з 10; 2- місце займає ситуація з демократичними процесами з балом – 3,76 з 10; 3 – місце поширення дезінформації в країнах регіону Східного партнерства – 4,78 з 10 [2].

Вдаючись до аналізу даних Індексу конкретно по державах СхП за 2021 рік, варто зауважити, що: у Вірменії до найбільш загрозливих викликів миру та безпеці у 2021 році належать: 1) енергетична безпека; 2) кібербезпека; 3) демократичні процеси. В Азербайджані: 1) демократичні процеси; 2) енергетична безпека; 3) дезінформація. В Білорусі: 1) енергетична безпека; 2) демократичні процеси; 3) крихкість держави. В Грузії: 1) енергетична безпека; 2) дезінформація; 3) крихкість держави; 4) демократичні процеси. В Молдові: 1) енергетична безпека; 2) демократичні процеси; 3) кібербезпека [2].

Україна посідає 117 місце у 2021 році «Normandy Index», що вказує на те, що мир в нашій країні під загрозою. Він оцінюється як нижче середнього євразійського показника, причиною цього є затяжна гібридна війна Росії проти України, а також турбулентна внутрішньополітична та соціальна ситуація в державі.

Традиційними джерелами та ознаками конфлікту в Україні, експерти «Normandy Index» вказують 2013 рік, безпрецедентну гібридну війну проти України, включаючи військову агресію на Сході України, яка наразі забрала близько 14 000 життів, а приблизно 1,5 мільйона людей були переміщені. В Україні високий рівень тероризму, офіційний Київ посідає 36 місце у Глобальному індексі тероризму станом на 2020 року та 17-й найгірший показник держави щодо загрози насильницьких конфліктів у всьому світі. Перманентна військова загроза з боку Росії, яка лише з 2014 року посилюється[4].

До нових загроз та гібридних безпеці в кейсі щодо України, знаходимо наступну інформацію представлену експертами: у 2014 року Росія використовує широкий спектр гібридних тактик проти України, включаючи кібератаки, дезінформаційні кампанії, енергетичний примус та економічний тиск. Україна має другий найнижчий ВВП на душу населення в Європі. Деструктивним є вплив пандемії коронавірусу, яка лише загострила ситуацію і прогнозується, що 9 мільйонів людей належатимуть до категорії бідних. ВВП країни понизився на 4,4 % у 2020 р. Протидія фейковим новинам та іноземне втручання створює проблеми для громадських свобод. Країна посідає 96 місце в рейтингу World Press за 2020 рік; Україна відноситься до «частково вільних» в Індексі свободи у світі. Незважаючи на пандемію, Україна провела конкурентні місцеві вибори у жовтні 2020 року[4].

Фокусуючись на участі офіційного Брюсселю щодо можливої

допомоги Україні чи часткової мінімізації загроз миру та безпеці, експерти відзначають наступні індикатори, як-от: 1) Угода про асоціацію, включаючи поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі (DCFTA) між ЄС та Україною. 2) ЄС підтримує територіальну цілісність і суверенітет країни та бачить повне виконання Мінських домовленостей як основи для сталого політичного вирішення конфлікту на сході України. 3) Санкції ЄС проти Росії прямо пов'язані з виконанням Мінських домовленостей. 4) Фінансова допомога. З 2014 року ЄС виділив 16,5 млрд євро на підтримку процесу реформ в Україні (з підтримки демократії особливий внесок)[4]. Це включає 1,4 мільярда євро на підтримку боротьби з пандемією Covid-19 та пом'якшення її економічних та соціальних наслідків. Через Інструмент сприяння стабільності та миру (IcSP), що був започаткований у 2014 році, замінивши Інструмент стабільності (IfS), котрий є одним із ключових інструментів ЄС у сфері реагування на кризи, запобіганню конфліктам, розбудові миру, а також у подоланні глобальним і трансрегіональним загрозам. ЄС профінансував 26 проектів на суму понад 70 мільйонів євро, спрямованих, зокрема, на посилення стійкості, реінтеграцію ветеранів АТО та боротьбу з дезінформацією[3].

Окрім цього, Європарламент протестував щодо нарощування російської армії на українському кордоні, запропонувавши перелік негайних санкцій у разі вторгнення Росії в Україну.

В Україні до найбільш загрозливих викликів миру та безпеці у 2021 році належать: 1) економічні кризи; 2) насильницькі конфлікти; 3) енергетична безпека; 4) демократичні процеси [2]. Можемо резюмувати, що найбільш загрозлива ситуація згідно Індексу Нормандії у 2021 році щодо демократичних процесів як загрози миру та безпеці країн-адресатів СхП прослідковується в Азербайджані (0,81 бал) та Білорусії (1,18 бала). Друга група країн СхП представлена Вірменією (3,76) та Україною (3,88 балів). До третьої групи належать Молдова (4,53) і Грузія (5,49 балів) [2].

Приходимо до таких висновків, що ситуація щодо демократичних процесів у 2021 році згідно з Індексом Нормандії перебуває у незадовільному стані як для регіону СхП в глобальному вимірі, так і для кожної країни СхП зокрема, оскільки ситуація з демократією входить до топ-3 ключових загроз у 2021 році.

Література:

1. Ben Hodges Lt-Gen Ben Hodges on the Future of Hybrid Warfare. CEPA, April 8, 2021. [Електронний режим]. – Режим доступу: <https://cepa.org/lt-gen-ben-hodges-on-the-future-of-hybrid-warfare/>
2. Infographics: Peace and security. 2021. [Електронний режим]. – Режим доступу: <https://www.europarl.europa.eu/thinktank/infographics/peaceandsecurity/i>

ndex.html#/comparison

3. Instrument contributing to Stability and Peace. Global Europe. Programme Statements [Електронний режим]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/about_the_european_commission/eu_budget/db_2021_programme_statement_instrument_contributing_to_stability_and_peace.pdf.

4. Mapping threats to peace and democracy worldwide 2021. The Normandy Index 2021: Findings and functions. [Електронний режим]. – Режим доступу: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690670/EPRS_STU\(2021\)690670_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690670/EPRS_STU(2021)690670_EN.pdf);

5. Peace and security in 2021. (2021). European Parliamentary Research Service.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690669/EPRS_STU\(2021\)690669_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690669/EPRS_STU(2021)690669_EN.pdf).

Івлєва Є.С.

студентка 3-го курсу

*кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»*

м. Львів, Україна

Рослонь Д.Т

к. політ., ст. викладач кафедри

політології та міжнародних відносин

Національного університету «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

«POLEXIT: ПРИЧИНИ, СУТНІСТЬ ТА НАСЛІДКИ»

Протягом членства Польщі в Європейському Союзі (з 2004 року) виникали неоднозначні ситуації, в яких простежувався бунтівний характер дій польського уряду. На основі цих ситуацій багато дослідників підняли питання щодо виходу Польської держави з ЄС, так званого «Polexit». В рамках останніх новин є актуальним дослідити сутність цього поняття, причини його популяризації, проаналізувати, які гіпотетичні наслідки буде мати Польща з-за виходу з ЄС, а також дослідити як польська ситуація може вплинути на Україну.

Уряд Польщі перебуває в конфлікті з офіційними особами ЄС з моменту приходу до влади Консервативної партії «Право і справедливість» у 2015 році [5.]. Перепоною в стабілізації відносин є зміни судової системи Польщі, які містять в собі збільшення влади панівної партії над судами задля подолання корупції та неефективності судової системи, а також її реформування. Комісія ЄС вважає ці зміни підривом демократичної системи

стримувань і противаг.

Як відомо, 7 жовтня 2021 року Конституційний трибунал Польщі постановив, що деякі положення договорів ЄС і рішень судів ЄС суперечать Конституції Польщі [4.]. Кажуть, постанова означає, що національна Конституція має пріоритет над законодавством ЄС та дає право для польської сторони ігнорувати директиви Суду ЄС. Проте досліджено, що постанова також наголошує, що Конституції не відповідає спосіб інтерпретації Судом ЄС окремих положень договору.

Термін «Polexit» тісно пов'язаний з цими подіями. Його ввели після виходу Великобританії з Європейського Союзу, прогножуючи аналогічні події в Польщі [6.]. Останнім часом цей термін використовується опозиційними партіями як гасло та заклик до протестів проти влади. Польський уряд, проте спростовує вихід з Європейського Союзу та засуджує тих, хто поширює цю ідею.

За опитуванням, яке провели після винесення постанови, 45,4 % респондентів вважають, що рішення Конституційного суду не може призвести до «Polexit». Хоча на думку 38,7 % опитаних, це рішення може призвести до виходу Польщі з ЄС. Опитування було проведено 8 жовтня серед однієї тисячі повнолітніх поляків [1.].

Ймовірними головними причинами, через які Польща вирішить покинути ЄС можуть бути:

1. Різні цінності. Цінності Польщі в більшості не збігаються з цінностями інших країн ЄС. Багато політиків розглядають верховенство закону, кліматичні цілі, аборти або захист прав ЛГБТ як нав'язування «ліберальних» цінностей консервативній Польщі.

2. Антиєвропейські настрої серед високопосадовців. Серед більшості високопосадовців існують скептичні настрої щодо ЄС: їм не подобаються його інститути, які намагаються надмірно впливати на політику Польщі. Наприклад, віцеспікер Ришард Терлецький закликав до «радикальних рішень» суперечки між Польщею і ЄС, вказавши на вихід Великобританії як на доказ того, що «диктатура брюссельської бюрократії їх не влаштує» [3.]. Хоча польський уряд наголошує, що не є шанувальником Polexit, опозиція наполягає на тому, що такі дії можуть призвести до цього результату.

3. Антиєвропейські погляди серед населення. Ця причина є наразі утопічною, бо більшість польського населення підтримує членство в ЄС, але, якщо воно перестане підтримувати, то польська влада буде вимушена погодитися на вихід.

4. Непорозуміння з інституціями ЄС у стані ескалації конфлікту.

Якщо казати за ситуацію, яка відбувається тут і зараз, то можливими наслідками виходу Польщі на цю мить є:

1. Втрата довіри до влади громадян, позаяк ЄС користується переважною популярністю серед поляків.

2. Втрата економічної стабільності. Бувши членом ЄС, рівень польської інфляції вже становить 3,1% [2.], а вихід з об'єднання дозволить привезти ситуацію до катастрофічної економічної кризи. Вихід з ЄС і встановлення тарифних і торгових бар'єрів приведуть економіку в стан стагнації.

3. Втрата безпеки. У зв'язку з подіями на польсько-білоруському кордоні, Польща як ніколи потребує допомоги ЄС та країн-учасниць НАТО, які також в більшості входять до цього об'єднання. До того ж до співпраці з ними Польща зазнавала впливу Росії. Після виходу з ЄС вона може повернутися до статусу одинака, а також це унеможливить тою мірою, що зараз, брати участь в регіональних союзах і об'єднаннях, тому, що більшість їх діє у рамках ЄС.

4. Втрата інвестицій та матеріальної допомоги, яка надходить від ЄС. Якщо Польща вийде з ЄС, то рівень матеріальної допомоги, яка надходить щороку та підіймає не тільки рівень добробуту в країні, а й допомагає справлятися з пандемією, впаде до нуля.

Через те, що Україна є сусідом Польщі, ймовірний Polexit може вплинути на неї. Якщо розглядати ситуацію, коли Польща зостається у статусі одинака, то ймовірними наслідками є: проблеми української діаспори в Польщі; зміна Польщею статусу «адвоката України», тобто втрата важливої та всеосяжної підтримки стратегічного партнера у справах ініціативи Східного партнерства, верховенства права, питання російської агресії на території України, а також успішного виконання Копенгагенських критеріїв; ймовірний російський вплив на зовнішню політику Польщі, де вона, без підтримки країн ЄС (коли її економіка зазнає стагнації), не зможе протистояти гібридній війні.

Отже, досліджено, що загроза Polexit є перебільшена, позаяк більшість населення Польщі виступає за членство в ЄС. Польща залежить від внутрішнього ринку ЄС, його фондів. До того ж аби Polexit відбувся, він повинен бути ініційований Варшавою. Нині кількість в парламенті партій, що підтримують Polexit, і підтримка їх електоратом виходу з Європейського Союзу незначна. Для поляків переваги членства в ЄС – це даність. Єдиним фактором, який може активізувати польську опозицію, могла б стати економічна криза.

Підсумовуючи, не можна не помітити, що чим більший тиск Європейський союз чинить на Польщу, тим більш імовірним стає Polexit, за думкою багатьох науковців, але Польща не прагне до виходу з ЄС. Вона тільки намагається захистити свою судову реформу та зменшити вплив ЄС на свою внутрішню правову систему, тому не можна говорити наразі за її вихід з Європейського Союзу.

Література:

1. Co Polacy myślą o polexicie? Nowy sondaż [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.tvp.info/56316426/sondaz-nowe-badanie-polexit-po-wyroku-trybunalu-konstytucyjnego-wyniki>
2. NBP szacuje inflacja CPI w 2021 r. na poziomie 3,1 proc. W 2022 r. spadnie do wartości 2,8 proc. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forsal.pl/gospodarka/pkb/artykuly/8115205.nbp-inflacja-cpi-w-2021-r-na-poziomie-31-proc.html>
3. Антонина Соловьева Польша пригрозила выйти з Євросоюзу через конфлікт із Брюсселем [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukranews.com/ua/news/800405-polshha-prygrozyla-vyjty-z-eyvrosoyuzu-cherez-konflikt-iz-bryusselem>
4. Магдалена Рігамонті «Полекзит»: чи може Польша вийти з ЄС? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://novapolshcha.pl/article/polekzit-chi-mozhe-polsha-viiti-iz-yes/>
5. Святослав Хоменко Полекзит: чим загрожує Польщі відмова від законодавства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-58854665>
6. Юрій Банахевич Polexit: чи загрожує Польщі вихід з ЄС? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3143546-polexit-ci-zagrozue-polsi-vihid-z-es.html>

Лесик Б.

студент групи МВМВ-11

кафедри політології та міжнародних відносин

Національного університету «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

Науковий керівник: к. політ. н., асистент Цебенко О.О.

ВІЙСЬКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ В РАМКАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Програму Східне Партнерство було започатковано на виконання рішенням Ради ЄС від 20.03.2009 з метою зміцнення стосунків зі східними сусідами ЄС. Програма є продовженням Європейської політики сусідства та передбачає участь 6 держав Східної Європи (Азербайджану, Білорусії, Вірменії, Грузії, Молдови та України) за різними напрямками[4].

Оцінити успіхи цього формату можна завдяки документу “Східне партнерство – 20 очікуваних досягнень до 2020 року: фокусуючись на головних пріоритетах та реальних результатах”, що був розроблений ЄС у грудні 2016 року та оновлений у червні. Безпека стала одним із двадцяти

пріоритетних напрямків, які Європейський Союз визначив як певний план дій в рамках ініціативи “Східне партнерство” на найближчі кілька років[1].

Якщо безпека в ЄС стосується, в першу чергу, безпеки людини і суспільства, то в країнах-партнерах це сприймається передусім як безпека держави, відсутність збройної загрози, територіальна цілісність і врегулювання конфліктів. Адже майже усі країни-партнери (Азербайджан, Вірменія, Грузія, Молдова і Україна), окрім Білорусі, мають на своїх територіях затяжні військові конфлікти за участі сепаратистських військових груп.

Суто військова сфера у цілях Східного Партнерства присутня у вимірах навчання у країнах-партнерах та їх долучення до місій і спільних бойових підрозділів ЄС. Представники України долучаються до тренувальних ініціатив ЄС, зокрема вони взяли участь у конференції високого рівня з питань СПБО (18-19 січня, Єреван) і підсумковому семінарі з питань Спільної політики безпеки і оборони, СПБО (18-21 квітня., Кишинів) [3].

Участь України в операціях, місіях і бойових підрозділах ЄС закріплена в Угоді про асоціацію (Стаття 10) та вже реалізовується, адже українські військові вже долучались до операції ЄС “EU NAVFOR ATALANTA” (2014 р.) і бойових тактичних груп ЄС (2014 р. і 2016 р.). Згідно з рішенням Генштабу Збройних Сил України, українські підрозділи залучатимуться до формування цих груп Євросоюзу у I півріччі 2018 року та у I півріччі 2020 року.

Важливе місце серед цілей СХП займає протидія надзвичайним ситуаціям, де ЄС визначив три ключові цілі [2]:

- Впровадження комплексної політики управління ризиками стихійних лих;
- Тісна співпраця країн-партнерів з Механізмом цивільного захисту ЄС;
- Схвалення стратегії зменшення ризику стихійних лих відповідно до Сендайської рамкової програми.

В Україні здійснюється комплексна оцінка ризиків стихійних лих силами створеної Робочої групи з оцінки ризиків катастроф (DRA), але комплексна політика управління ризиками ще має бути розроблена. Україна з 2008 року налагодила співпрацю з Механізмом цивільного захисту ЄС через відповідний Центр моніторингу та інформації ЄС, але для більш тісної співпраці мала б повноцінно приєднатися до Механізму за прикладом Македонії, Ісландії, Ліхтенштейну і Норвегії [5].

Суттєвий потенціал зміцнення оборонних спроможностей співробітництво України в Постійному структурованому співробітництві (Permanent Structured Cooperation, PESCO), що стало можливим завдяки рішенням ЄС про участь у ньому третіх країн. Для України це є сигналом про

готовність ЄС до поглиблення співробітництва за умов наближення до його стандартів, можливістю пришвидшення реформ в військовому секторі, а також певними орієнтирами таких реформ.

Література:

1. Безпека для Східного партнерства: які зміни варто лобювати Україні [Електронний ресурс] // Громадська синергія. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/11/20/7073879/>
2. Партнерство Україна-ЄС у безпековій сфері : сучасний стан і перспективи [Електронний ресурс] // Центр Разумкова. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://razumkov.org.ua/uploads/other/%D0%91%D0%95%D0%97%D0%9F%D0%95%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%95%20%D0%9F%D0%90%D0%A0%D0%A2%D0%9D%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%A2%D0%92%D0%9E%20%D0%A3%D0%9A%D0%A0%D0%90%D0%87%D0%9D%D0%90-%D0%84%D0%A1.pdf>.
3. Порівняльний аналіз «20 очікуваних досягнень Східного партнерства до 2020 р.» з положеннями Угоди про асоціацію: якою є додана вартість для відносин Україна-ЄС? [Електронний ресурс] // Громадська синергія. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Web_ua_AAЕар-deliverables_civic_synergy_ua_2018.pdf.
4. Співробітництво у воєнно-політичній, військовій та військово-технічній сферах [Електронний ресурс] // Представництво ЄС в Україні. – Режим доступу до ресурсу: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/en/2633-relations/spivpracya-ukrayina-yes-u-sferi-zovnishnoyi-politiki-i-bezpeki/spivpracya-ukrayina-yes-u-ramkah-spilnoyi-politiki-bezpeki-i-oboroni>.
5. Ukraine in the coordinates of the eastern partnership [Електронний ресурс] // Ukrainian national platform of the Eastern Partnership civil society forum. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Report_English.pdf.

Максимюк А.
студентка магістратури
кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна
Науковий керівник - к. політ. н., доц. Цебенко О.О.

«АСОЦІЙОВАНЕ ТРІО»: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ У РАМКАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Асоційоване тріо – це посилена співпраця тристороннього формату між Україною, Грузією та Молдовою спрямована на інтеграцію до Європейського Союзу. Створення такого об'єднання стало результатом багаторічної дискусії з питання оновлення формату Східного партнерства і вибудови більш ефективної стратегії комунікації та посиленої співпраці з ЄС та його східними партнерами. Події, що стрімко розвиваються у країнах Східного партнерства, підкреслили необхідність у зміні існуючого формату. Для ЄС важливі не лише очікування країн-партнерів, а реальні дії – ініціативи та відданість процесу інтеграції. Тож, 17 травня 2021 р. було реалізовано новий європейський формат співпраці – «Асоційоване тріо». На жаль, Білорусь, Азербайджан та Вірменія не виявилися готовими до нових змін [1].

Країни «тріо» на сучасному етапі вже є асоційованими членами ЄС та виявляють прагнення увійти до складу країн-учасниць блоку. Співпраця між країнами передбачає посилену співпрацю та комунікацію між МЗС трьох країн та безпосередньо з ЄС щодо питань європейської інтеграції цих країн, а також співпраці у рамках «Східного партнерства». Відповідно до спільних інтересів у питанні європейської інтеграції, учасники «Асоційованого тріо» об'єдналися з метою посилення політичної асоціації та економічної інтеграції з ЄС та просування нових можливостей у рамках Східного партнерства. Країни разом координують свої дії з прагненням розширити можливості угод про асоціацію і «стати на крок ближче» до секторального зближення з ЄС, тобто прагнуть розширити співпрацю у сфері внутрішніх справ, стратегічних комунікацій та у перспективі інтегрувати до Внутрішнього ринку ЄС [1]. З метою поглиблення країн у процес європейської інтеграції та забезпечення стратегічного розвитку Східного партнерства, учасники «Асоційованого тріо» зобов'язалися сприяти одна одній у діалозі з інституціями ЄС та державами-членами блоку. У перспективі даної діяльності є досягнення наступних цілей:

- покращення діалогу між Європейською Комісією та «Асоційованим тріо» та посилення їх співпраці у сферах транспорту, енергетики, цифрової трансформації та охорони здоров'я;
- посилення безпекової та оборонної співпраці з ЄС з акцентом на зміцненні стійкості кіберпростору та протидії гібридним

загрозам у співпраці з Агенством кібербезпеки ЄС;

- координація спільних зусиль у рамках формату Східного партнерства на основі спільних потреб «Асоційованого тріо»;
- розробка нових інструментів для прискорення інтеграції «Асоційованого тріо» на Внутрішній ринок ЄС;
- активна участь у проєктах PESCO;
- сприяння залучення країн-учасниць «тріо» до рамкових програм та установ ЄС;
- підтримка мобілізації серії реформ у країнах «Асоційованого тріо» [4].

Для досягнення даних цілей учасниці «Асоційованого тріо» будуть посилювати свою співпрацю наступними методами:

- регулярні та спеціальні тристоронні консультації з метою аналізу політичних та соціально-культурних подій у кожній із цих держав та обговорення питань в рамках їх процесу інтеграції з ЄС, а також співпраці в рамках формату Східного партнерства;
- створення групи координаторів «Асоційованого тріо» при міністерствах закордонних справ;
- проведення спільних дипломатичних демаршів до ключових установ ЄС та держав-членів блоку щодо спільно узгоджених питань, які безпосередньо стосуються європейських прагнень, спільних ініціатив та співпраці в рамках Східного партнерства;
- проведення серії заходів та видання ряду публікацій, що стосуватимуться питань європейської інтеграції у співпраці з усіма учасниками формату Східного партнерства;
- розробка новачійних платформ для діалогу з регіональними ініціативами у співпраці з державами-членами ЄС, спрямованих на підтримку пріоритетів щодо інтеграції країн «Асоційованого тріо» [2].

У січні 2021 року Україна та Грузія заявили про те, що офіційно готуються подати заявку на членство в ЄС у 2024 році, щоб приєднатися до блоку у 2030-х роках. Європарламент визнає те, що згідно ст. 49 Договору ЄС Грузія, Молдова та Україна мають європейську перспективу та мають право на подання заявки на членство у блоці згідно з принципами демократії.

Проте на шляху до євроінтеграції у «Асоційованого тріо» є свої перешкоди. Як зазначила експерт брюссельського аналітичного центру ЕРС Аманда Пол: «Асоційоване тріо – це революційна ініціатива, але її успіх абсолютно негарантовано». На її думку, така співпраця країн є цікавою, як перша спроба регіональної співпраці в рамках Східного партнерства, але у європейській спільноті присутні переживання, що це може покласти кінець формату Eastern Partnersshp. Також Аманда Пол вважає, що «...теоретично ця співпраця Асоційованого тріо може прискорити їх євроінтеграцію. Але

фактично все буде залежити від того, як інтенсивно ці країни проводитимуть реформи» [4]. На протигагу цьому, керівник брюссельського бюро Фонду Конрада Аденауера Гарді Острі зазначив, що «...тріо відкрило шлях до активнішої фази «Східного партнерства», а отже відкрито новий шлях сучасної євроінтеграції». Таку заяву він зробив на круглому столі з трьома міністрами країн-учасниць тріо. Жозеп Боррель – верховний представник ЄС з питань закордонних справ і політики безпеки – зауважив, що «Асоційоване тріо» стало першою регіональною ініціативою в рамках Східного партнерства і Брюссель підтримує таку новацію. «Надзвичайно важливим аспектом «Східного партнерства» є побудова зв'язків не лише між ЄС і нашими країнами-партнерами, але також і між ними самими і це має свій позитивний вплив», - висловився Боррель на зустрічі з міністрами «тріо» [4]. Щодо української позиції, то Дмитро Кулеба, міністр закордонних справ, позиціонує «тріо» як ідеальний міст між Україною та ЄС, а у Києві не приховують скептичних настроїв до Східного партнерства, оскільки воно не передбачає членства у ЄС у кінцевому результаті. Проте, він зазначив, що: «Асоційоване тріо посилює Східне партнерство, а не послаблює його. Поглиблення принципу диференціації в рамках ініціативи додає їй енергії. Ми будемо ділитися досвідом євроінтеграції з іншими країнами, мотивуючи їх обирати європейський шлях розвитку».

У статті для брюссельського видання Euractiv міністри України, Грузії та Молдови розставили пріоритети «Асоційованого тріо» наступним чином: на першому місці – членство у ЄС, на другому – новий поштовх у стратегічному розвитку формату «Східного партнерства» [4].

Важливим кроком у діяльності «Асоційованого тріо» стало підписання Декларації Батумського Саміту від 19 липня 2021 року. Україна, Грузія та Молдова дійшли взаєморозуміння щодо діяльності «Асоційованого тріо» як платформи посиленого співробітництва і діалогу між міністерствами закордонних справ трьох асоційованих партнерів ЄС. Держави визнають стратегічну важливість «Східного партнерства» та залишатимуться відданими його цілям та пріоритетам, а також сприятимуть його подальшому розвитку. У Декларації зазначено наступне: «Ми підтверджуємо нашу постійну підтримку Східному партнерству, заснованому на спільних взаємних зобов'язаннях, принципах диференціації та інклюзивності... Ми співпрацюватимемо, щоб гарантувати, що Східне партнерство розробляє стратегічний перспективний порядок денний і залишається сильною та ефективною політикою, яка відображає потреби, амбіції та прагнення кожного Партнера» [3].

Отже, «Асоційоване тріо» – це новий формат співробітництва України, Молдови та Грузії у рамках Східного партнерства. Об'єднання змогло стати «новим європейським шляхом» до євроінтеграції. На сьогоднішній день Східне партнерство є дещо ідеалізованою моделлю

співпраці, у якій не всі об'єднані держави прагнуть однакового кінцевого результату. Ініціатива створення «тріо» стала «ноу-хау» в очах міжнародної спільноти, яка стала ще одним кроком назустріч до Європейського Союзу. Держави-члени «Асоційованого тріо» і надалі підтримуватимуть програми, цілі та ініціативи Східного партнерства та сприятимуть його розвитку. Проте, станом на сьогодні, «тріо» має більше переваг та уваги на міжнародній арені у порівнянні з ініціативою Східного партнерства. Головною перспективою «Асоційованого тріо» є Стратегія «Тріо-2030» – ініціатива, яка пропонує рішення реформам, запропонованих Європейським Союзом, та шляхи стимулювання і реалізації цих реформ. Програма була представлена у Європейському парламенті 12 листопада представниками «Асоційованого тріо». Члени об'єднання наголошують, що стратегія «Тріо-2030» може стати європейським геополітичним інструментом, з використанням нового покоління інституційних засад та політики. За програмою стратегії, до 2030-го року «Асоційоване тріо» зможе стати учасником наступних ініціатив ЄС, а саме: Європейська зелена угода, Цифрова Європа, Просування європейського шляху Life and European Democracy, Horizon 2020. Також стратегія «Тріо-2030» зазначає, що як інструмент, вона повинна доповнювати ініціативу Східного партнерства і допомогти розробити йому оновлену ефективну політику. У короткостроковій перспективі планується реалізація ініціативи «Тріо+1» – включення Вірменії до складу учасників об'єднання на основі принципів і позицій, підтверджених у Комплексній Угоді про розширене партнерство між Вірменією та ЄС. Успіх Східного партнерства залежатиме частково від успіху ініціативи «Асоційованого тріо» та реалізації стратегії «Тріо-2030». «Асоційоване тріо» цінує політику та ініціативи Східного партнерства, які дали поштовх країнам об'єднатися заради досягнення спільної мети – інтеграції до ЄС. Але на сьогоднішній день реалії демонструють, що ЄС вбачає у Асоційованому тріо потужнішу «групу дій та ініціатив», на відміну від Східного партнерства.

Література:

1. Ковальчук С. Асоційоване тріо: гуртом і в ЄС легше йти [Електронний ресурс] / Станіслав Ковальчук // «ADASTRA» (Дата публікації: 11.06.2021). – Режим доступу: <https://adastra.org.ua/blog/asocijovane-trio-gurtom-i-v-yes-legshe-jti>
2. «Асоційоване тріо» України, Грузії та Молдови: кінець "Східного партнерства" чи прискорення євроінтеграції? [Електронний ресурс] // «DWMadeforminds» (Дата публікації: 02.06.2021). – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/asotsiiovane-trio-ukrainy-hruzii-ta-moldovy-kinets-skhidnoho-partnerstva/a-58126771>
3. Association Trio: Memorandum of Understanding between the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, Ministry of Foreign Affairs of Georgia and

the Ministry of Foreign Affairs and European Integration of the Republic of Moldova [Електронний ресурс] // МЗС України (Дата публікації: 19.07.2021).

- Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/en/news/association-trio-memorandum-understanding-between-ministry-foreign-affairs-georgia-ministry-foreign-affairs-and-european-integration-republic-moldova-and-ministry-foreign-affairs-ukraine>

4. Makszimov V. Newer EU members support Associated Trios as «champions» [Електронний ресурс] / [Vladyislav Makszimov](#) // «Euractiv» (Дата публікації: 23.07.2021). – Режим

доступу: <https://www.euractiv.com/section/eastern-europe/news/newer-eu-members-support-associated-trio-as-champions/>.

Lilia Matseliukh

Lviv Polytechnic National University

ENERGY POTENTIAL OF EASTERN PARTNERSHIP COUNTRIES

The Eastern Partnership (EaP) is a joint initiative of the European Union, its member states and post-Soviet countries, including Ukraine, Armenia, Azerbaijan, Belarus, Georgia, and the Republic of Moldova, established on May 7, 2009. The initiative envisages a strategic and ambitious partnership based on shared values, rules, interests and commitments, as well as mutual responsibility. The main objectives of the Eastern Partnership policy are to strengthen and deepen political and economic relations between the EU, EU Member States and partner countries, as well as to maintain a sustainable reform process in the recipient countries [3].

Within the framework of the Eastern Partnership, various areas of cooperation are being developed, mainly through the operation of four thematic platforms. One of them is Energy Security, where the EU and partner countries discuss ways to strengthen solidarity, support critical infrastructure, build relationships, diversify sources and improve energy supply, and harmonize partner countries' policies in the energy sector. Based on the Energy Security platform, two flagship initiatives are being implemented, such as: Development of regional electricity markets, energy efficiency and the use of renewable energy sources, and Environmental Management. The key task of the platform is to ensure the energy security of the Eastern Partnership countries, which is a critical element of the security architecture of the Eastern European region and, as a consequence, of the European Union as a whole [1].

In the context of the current geopolitical situation, energy is one of the most relevant topics for discussion, as energy security is a key factor that determines the stable functioning of any state. From this point of view, one of the most promising strategies for partner countries is to strengthen the energy sector. Importantly, the six partner countries have significant differences in energy

profiles. During the Soviet era, the Republic of Armenia produced about twice as much electricity a year as it does today. It generates 40% of its electricity from nuclear power plants, 30% from gas-fired power plants, and the rest from hydropower and other renewable energy sources. There is no oil refining industry in Armenia, and all oil products are imported. Also, Armenia remains heavily dependent on Russia for most of its gas imports and assistance in operating its obsolete nuclear power plant [2].

Plans to build a new nuclear power plant are on the agenda, despite the European Union's security concerns. The current nuclear reactor is the only reactor in the world to resume operation after a complete shutdown. In 2014, the government decided to continue its operation until 2026 due to delays in the construction of a new nuclear power plant. If shale oil exploration is unsuccessful - authorities estimate in 2005 that the potential reserves will be between 17 and 18 million tonnes - Armenia will remain an energy-dependent country whose energy security depends on an outdated nuclear power plant. The development of geothermal energy is also a promising area [2].

Azerbaijan is in a much more comfortable situation. The first oil well started operating in Azerbaijan in 1846. Azerbaijan has significant potential in the energy sector. Fossil fuel power plants provide 85% of the population's electricity needs, the other 15% are produced by hydroelectric power plants. For Azerbaijan, energy security means diversification of energy supply routes, and for Europe - diversification of their sources. In 2020, Azerbaijan began to supply an additional 10 billion cubic meters of gas to Europe, and later these volumes will only increase. The Southern Gas Corridor, which is a continuation of the South Caucasus gas pipeline, bypasses Russia from Azerbaijan through Georgia and throughout Turkey, where the construction of the TANAP pipeline, the Trans-Anatolian gas pipeline that supplies Azerbaijani gas from Caspian fields to Turkey, was completed in 2019. TANAP has joined the Trans-Adriatic Pipeline (TAP), which will actually supply natural gas from Azerbaijan to European countries [2].

Like Armenia, Belarus is heavily dependent on energy imports, mostly from the Russian Federation. Belarus's dependence on Russia is twofold. On the one hand, Russian gas is needed as a raw material for industry and as energy for household consumers. On the other hand, oil products are the main export commodity for Belarus. Belarus has two refineries. Fossil fuel power plants currently produce the bulk of the country's electricity consumption. Thanks to an efficient oil refining sector, Minsk is turning oil imports into oil products, such as gasoline for oil exports. Thus, any violations in the import of hydrocarbons have serious consequences for the entire Belarusian economy [4].

Due to its geographical location, Belarus plays a strategic role in Russia's oil and gas exports to the European Union. Approximately 20% of gas sales and 30% of oil sales to European markets are made through Belarus. Due to this strategic position, Belarus has a relatively stable energy supply. But like Ukraine,

Minsk has had to deal with ongoing gas price talks with Russia. Since 2012, Belarus has begun importing up to 1 million tons of Azerbaijani oil through the Odessa-Brody pipeline. Even if Russia's oil supplies appear more stable than in previous years, this should provide greater predictability for Belarus' oil refining sector [4].

Georgia is an energy-dependent country that imports 75% of its energy resources. However, the country has recovered very well after the winter of 2006. Gazprom then cut gas exports to western Georgia, including Tbilisi. To reduce energy dependence on the Russian Federation, the Georgian authorities have decided to diversify the energy balance. It has invested heavily in renewable energy sources, mainly hydropower. The main natural resource of the country is water. Indeed, Georgia has the second largest hydropower resource in the world. Georgia has the largest hydroelectric power plant in the Caucasus, which produces up to 30% of the country's electricity needs. Three hundred of the 26,000 large and small rivers in the country are of energy importance. Their annual capacity is estimated at 15 thousand MW. There are more than fifty small hydropower plants in Georgia, more than ten are under construction and several dozen more are planned to be built in the next decade [4].

In addition, Georgia plays a key role in exporting Caspian oil and gas to Europe and the Mediterranean. All major oil and gas transportation infrastructures in the South Caucasus, such as the BTC and SCP pipelines (South Caucasus Gas Pipeline), cross Georgia. The Baku-Tbilisi-Ceyhan pipeline, one of the longest in the world, with a length of 1,768 kilometers, passes through Georgia. The Baku-Supsa Western Route oil pipeline and the Baku-Tbilisi-Erzurum gas pipeline are also operating. Under the intergovernmental agreement on the South Caucasus gas pipeline, Georgia is entitled to 5% of the volume of gas transported through the SCP, plus another 5% at a reduced price [2].

Moldova has probably the most difficult energy situation among the EU's Eastern Partnership countries. Lacking local resources and as a landlocked country, it suffers from difficult access to energy. The main source of energy for Moldova is electricity produced from fossil fuels. There are no oil refineries in Moldova, and it is almost entirely, 91%, dependent on imports of energy resources. It is heavily dependent on imports from Belarus, Romania, the Russian Federation and Ukraine, which supply electricity, gas and coal to the country. However, there are opportunities to improve the situation. First, in 2010, the local energy corporation MoldItEraElectric expressed readiness to build a 450-megawatt gas-fired power plant in southern Moldova. Second, Moldova can benefit from its role as a transit country. Indeed, a western gas pipeline runs through its territory, supplying Russian gas to Turkey. Third, Moldova has managed to increase coal imports from Ukraine. Fourth, it plans to develop cooperation with Ukraine in the field of shale gas production, it was expected that this gas will be put into operation by 2017. Also in October 2021, the construction of the Iasi (Romania) Chisinau gas pipeline was

completed, which will give Moldova access to Europe's natural gas [2].

Ukraine is an energy-deficient country. It produces only 25% of the gas it needs and 20% of the oil. Until recently, Ukraine received most of its fossil fuels, about 85%, from the Russian Federation. Since November 2015, Ukraine has been buying natural gas from the EU. Ukraine's gas transportation system makes it the main transit route for Russian gas to Europe. In particular, about 40% of the total amount of gas imported from Russia is supplied to the EU through the Ukrainian gas transportation network. On January 1, 2020, a new agreement was signed, which provides for the preservation of Ukraine's role as a transit state for the next five years, with the possibility of extending the agreement for another 10 years. As a result, in the coming years, Ukraine will still remain a key transit country for Russian gas to European countries [4].

Thus, the Eastern Partnership countries differ in their potentials, priorities and opportunities, including in the field of energy. Azerbaijan, with its rich experience in hydrocarbon production, can play the role of an exporter of energy resources. Armenia has a functioning nuclear power plant, which allows it to export electricity. Georgia is a reliable transit country that plays an important role in exports from the Black Sea coast and has great potential in the field of hydropower and energy storage. Ukraine and Belarus are important transit countries for gas supplies to the EU. Moldova is also distinguished as a country of strategic transit of energy resources.

Bibliography list:

1. Eastern Partnership [Electronic resource] // Government portal. - 2021. - Access mode: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/shidne-partnerstvo>
2. Politics & Energy, Eastern Partnership Trends [Electronic resource] // Visegrad/Insight. - 2020. - Access mode: <https://visegradinsight.eu/eap2030/politics-energy-eastern-partnership/>
3. Joint communication to the European Parliament, the European Council, the Council, The European economic and social committee and the Committee of the regions [Electronic resource] // European Commission. - Brussels - 2020. - Access mode: https://eeas.europa.eu/sites/default/files/1_en_act_part1_v6.pdf
4. Edward H. The EU and its Eastern Partners: Energy needs and future prospects [Electronic resource] // Directorate-general for external policies of the union. - 2012. - Access mode: https://www.researchgate.net/publication/223724220_The_EU_and_its_Eastern_Partners_Energy_needs_and_future_prospects/link/0922b4f86e9d48c414000000/download.

Мельник Б.П.
студентка магістратури кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна
Науковий керівник – к. політ. н., доцент Івасечко О.Я.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КЛІМАТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ «GREEN DEAL» В УКРАЇНІ ТА РОЗРОБКА ПРОЕКТІВ НОВОЇ ДОРОЖНЬОЇ КАРТИ ЗЕЛЕНОГО КУРСУ

Європейський зелений курс - це основний стратегічний пріоритет, який вперше викладено у політичних рекомендаціях голови Європейської комісії Урсули фон дер Ляен, в якому зображається детальне бачення кліматично нейтральної Європи, а також переслідується ціль захистити біорізноманіття, створити циркулярну економіку та усунути забруднення, одночасно підвищуючи конкурентоспроможність європейської промисловості та забезпечуючи справедливий перехід для постраждалих регіонів та працівників.

22 грудня 2019 року Комітет з питань екологічної політики та природокористування Верховної Ради в Україні ініціював слухання комітетів щодо участі України у Європейському зеленому курсі. У дискусіях взяли участь представники Представництва ЄС в Україні, Фонду енергоефективності в Україні, центрального уряду, місцевої влади, наукових кіл, а також народні депутати України та члени міжнародних організацій, посольств та бізнесу [7].

24 січня 2020 року уряд України створив міжвідомчу групу для координації наслідків, спричинених змінами клімату в рамках Європейського зеленого курсу.

У серпні 2020 року Україна передала Європейській Комісії позиційний документ бачення України щодо реалізації Європейського зеленого курсу. У документі Уряд України запропонував налагодити структурований та регулярний діалог з ЄС щодо умов раннього залучення України до розробки та реалізації політики згідно з Європейським зеленим курсом та розробити спільну Дорожню карту для участі України в ньому.

У своїй відповіді виконавчий віце-президент Франс Тіммерманс запропонував провести початкову зустріч, яка відбулася 10 лютого 2021 року в Брюсселі, для обговорення відповідних аспектів угоди в рамках поточного діалогу щодо Угоди про асоціацію та визначення шляхів, як ЄС може підтримати Україну в зеленому переході [4].

22 вересня 2021 року під співголокуванням Віце-прем'єр-міністерки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Ольги Стефанішиної та Голови Групи підтримки України Катарини Матернової

відбулося друге засідання робочої групи Діалогу високого рівня щодо зеленого переходу України.

А вже 20 жовтня 2021 року Кабінет Міністрів України ухвалив Стратегію екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року. Згідно з впровадженням стратегії очікується зменшення рівня промислового забруднення, реформування нормативно-правової системи поводження з відходами, створення ефективної системи хімічної безпеки, збереження біорізноманіття та забезпечення раціонального використання природних ресурсів [1].

Для того щоб підтримати уряд України та її населення у подоланні викликів та забезпечити шлях з метою повної інтеграції України з економікою ЄС, ПРООН спеціально розробила і розпочала нову програму сприяння та підтримки зеленого відновлення для української економіки.

ПРООН запустила «Пакет екологічного відновлення» на суму приблизно 1,2 млн. доларів США, що включає спеціальний план розблокування приватних зелених та стійких фінансів, а також аналіз всіх загроз та перспективних можливостей для української економіки, які будуть пов'язані з активною участю України в Європейській зеленій угоді [3].

Крім того Міжнародне агентство з відновлюваних джерел енергії (IRENA), Світовий банк та ЄС передбачають Україні світове лідерство у виробництві різних відновлюваних джерел енергії, оскільки тільки її офшорний потенціал вітру дослідники оцінюють у 100 гігават (ГВт). Це одноосібно може представляти п'яту частину європейських офшорних можливостей [6].

Беручи до уваги як чітку встановлену потужність, так і величезний потенціал, наша держава має всі шанси розвивати та розширювати виробництво електролізованого водню з таких відновлюваних форм генерації, як гідроенергія чи ядерна енергія, вітер чи сонячна енергія, або навіть біомаси [3].

Важливішим є те, що за умови розвиненої масштабної водневої економіки, Україна стане одним з найважливіших та найбільших експортерів до Європейського Союзу. Але Україна може використати максимально ці можливості Зеленої угоди, за умови адаптування інфраструктури передачі та розподілу. Тут впливає проблема застарілості української інфраструктури, що вимагає дій у сфері модернізації та автоматизації, перед тим, як її перепрофілюють для використання водню [6].

З іншого боку, агропромисловий сектор є найамбітнішим та найбільш перспективним з точки зору «екологізації» України. Це один з небагатьох українських секторів, що орієнтується на ринок. Його діяльність вже реформована відповідно до вимог ринку ЄС, куди експортується більшість української продукції. Компанії розуміють, що без змін неможливо працювати та рухатися вперед, і, отже, хочуть внести «зелені зміни» у свою

діяльність, часто за допомогою технічної допомоги ПРООН.

Слід зазначити, що «зелена» економіка та «зелені» фінанси - це не питання вибору для України, а питання економічного виживання у наступному столітті.

Якщо Україна візьме активну участь в угоді досягнення нейтральності до вуглецю до 2050 р. та залучить великі інвестиції, постає питання, хто повинен за них платити. Хоча Україна отримує і продовжуватиме отримувати кошти від ЄС, вона не має доступу до тих самих фінансових ресурсів, що й країни-члени ЄС. Йоганн Затхофф, член парламенту та німецької соціал-демократичної партії, наголошує, що ЄС готовий підтримати Україну на своєму шляху, проте структура інвестицій є проблематичною [5].

Досягнення амбіційних цілей Європейської зеленої угоди вимагає від ЄС запровадження захисту власних ринків та виробників. Це може зменшити конкурентоспроможність українських товарів на ринку ЄС, особливо щодо енерго- та ресурсомістких товарів, які займають значну частку в структурі українського експорту. Це продукти металургії, харчової промисловості, високотоннажних хімікатів, сільського господарства, енергетики, машинобудування тощо.

Більше того, транспортна інфраструктура може потрапити під обмеження таких механізмів, як трубопроводи. Фактично, будуть враховані всі логістичні викиди вуглецю, що вплине на його конкурентоспроможність [2].

Потенційною загрозою для України також може стати, механізм регулювання вуглецевого кордону, розроблений Європейською Комісією з метою запобігання перетворенню сусідніх країн на вуглецеві офшори, що може значною мірою погіршити експорт електроенергії з України до ЄС.

Зменшення споживання природного газу в ЄС або заміщення його «зеленим» воднем, серед іншого може залишити Україну без транзитних доходів. Ризик може бути пом'якшений завдяки розвитку власної водневої енергетичної економіки, попереджувальній адаптації до змін на світовому ринку природного газу та інтеграції українського газового ринку до ринку ЄС.

Високі вимоги до харчових продуктів та відповідність екологічним стандартам при їх виробництві також можуть стати перешкодою для подальшого експорту української продукції на ринок ЄС. Сьогодні це один з ключових ринків для України, втрата якого негативно вплине на економіку країни. Хоча питання вимог до якості харчових продуктів вирішується дедалі частіше, екологічні стандарти щодо агровиробництва в Україні сьогодні відсутні [2].

Загалом якщо Україна не візьме участі в Європейській зеленій угоді, вона ризикує потрапити під негативний вплив запланованого податкового

режиму, пов'язаного із введенням податку на вуглець при експорті товарів з України до ЄС, так званого «Карбонового кордону» Механізмів регулювання, який застосовуватиметься до продуктів, що імпортуються до ЄС з країн, де вимоги щодо зменшення викидів CO₂ суттєво відрізняються від норм ЄС.

Отже, Європейська зелена угода несе певні виклики для України в контексті її втілення. Підвищені вимоги до якості певних видів продукції та технологій скоріш за все створять додаткові виклики для «промислового безвізового режиму» [2]. Посилення ринку вторинної сировини в ЄС призведе до зменшення експорту вторинної сировини в Україну. Це вплине на переробні підприємства, які в даний час залежать від імпорту таких матеріалів. Прагнення ЄС зменшити перевезення вантажів автомобільними транспортними засобами, призначеними для зменшення викидів, можуть вплинути на видачу дозволів для українських автотранспортних компаній.

Якщо сказати коротко, за будь-якого сценарію Україні доведеться заплатити. Хоча Європейський зелений курс пропонує Україні низку переваг, однак труднощі настільки ж численні.

Література:

1. Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року. Розпорядження від 20 жовтня 2021 р. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-ekologichno-a1363r>
2. European Green Deal: opportunities and threats to Ukraine [Електронний ресурс] // Analysis Center «Society and Environment». – 2020. – Режим доступу: https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2020/09/web_european-green-deal_2020_en
3. Supporting a Ukrainian Green Deal in a post-pandemic world to build forward better [Електронний ресурс] // UNDP in Ukraine. – 02.04.2021. – Режим доступу: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/en/home/blog/2021/phenix-rising.html>
4. The EU Green Deal – a roadmap to sustainable economies [Електронний ресурс] // Веб-портал «switch2green». – 2020. – Режим доступу: <https://www.switchtogreen.eu/the-eu-green-deal-promoting-a-green-notable-circular-economy/>
5. The Green Future of Ukraine and the EU – Forced or Free Will? [Електронний ресурс] // Веб-сторінка «Kharkiv observer». – 09.12.2020. – Режим доступу: <https://kharkivobserver.com/the-green-future-of-ukraine-and-the-eu-forced-or-free-will/>
6. Ukraine can play key role in Europe's energy Green Deal [Електронний ресурс] // Atlantic Council. – 20.02.2021. – Режим доступу: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraine-can-play-key-role-in-europes-energy-green-deal/>

Ukraine: committee hearings on European Green Deal participation and progress of energy efficiency programmes [Електронний ресурс] // European Parliament. – 28.12.2020. – Режим доступу: <https://www.euneighbours.eu/en/east/stay-informed/news/ukraine-committee-hearings-european-green-deal-participation-and-prog>

Сухорольська І. Ю.
*кандидат політичних наук,
асистент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

ВИКЛИКИ ДЛЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ НА СХІДНОМУ ВЕКТОРІ

В останні десятиліття громадську/публічну дипломатію (далі – ГД) зазвичай вважають перспективним інструментом нарощення міжнародного впливу держави чи організації та дієвим засобом реагування на проблеми, характерні для сучасного інформаційного суспільства. Йдеться, насамперед, про те, що в умовах підвищення ролі інформаційного та комунікаційного чинника держави заради досягнення більшості своїх цілей змушені налагоджувати стосунки з широким колом цільових аудиторій громадськості за кордоном, не обмежуючись лише контактами з офіційними представниками іноземної влади. З іншого боку, далеко не вся така діяльність приносить очікувані плоди: урядові зусилля часто поступаються в ефективності неурядовим ініціативам, які, на відміну від перших, не сковані жорсткими нормативними рамками та нерідко покладаються на новітні й ризиковані методи.

Європейський Союз з часу свого заснування проголосив метою організації сприяння «утвердженню своєї індивідуальності на міжнародній арені, особливо за допомогою спільної зовнішньої політики і політики безпеки» [6, art. A]. Це положення стимулювало започаткування багатьох програм, інструментів та механізмів для перетворення Союзу на справді впливового і самостійного актора у міжнародних відносинах. Власна громадська дипломатія є однією з таких ініціатив, покликаних поширювати цінності та реалізовувати інтереси ЄС за кордоном шляхом розвитку комунікації з іноземними громадянами, групами, інституціями та медіа [3, р. 2]. Це повинно сприяти кращому розумінню ними і їхніми представниками політики Союзу і схилити їх на його сторону. Східний вектор зовнішньої політики ЄС, включаючи громадську дипломатію, є одним із найпроблемніших, оскільки саме тут її становлення збіглося з намаганнями Росії «відродити колишню велич і могутність». Не гребуючи агресивною

пропагандою, остання у своїй риторичі перетворила Союз на одного зі своїх головних ідейних та ціннісних супротивників і ворогів. Ситуацію ускладнюють і інші характерні для сучасної епохи чинники. Усе це зумовлює високий інтерес до вивчення програм впливу ЄС на цільові аудиторії громадськості у східноєвропейських країнах-сусідах.

Насамперед варто відзначити основні переваги ЄС, які він використовує у процесі реалізації своєї громадської дипломатії на східному векторі. Загалом Союз має позитивний і привабливий імідж серед населення східних сусідів. Наприклад, дослідження демонструють, що довіра до ЄС в усіх державах-учасниках Східного партнерства більша, ніж довіра до Євразійського союзу, НАТО чи ООН [2, р. 10]. ЄС міцно асоціюють із демократією, правами людини та збереженням довкілля. Особливо позитивно організацію та її меседжі сприймає молодь. Географічна близькість ЄС до згаданих країн разом із розгалуженою мережею представництв, які є надійною інституційною основою його ГД, дозволяють йому бути постійним та помітним учасником комунікації з різноманітними цільовими аудиторіями. Крім того, у державах, які постраждали від російської агресії, ЄС звичайно вважають одним із головних союзників у боротьбі проти ворога.

Незважаючи на зазначені переваги, сьогодні ми аж ніяк не можемо стверджувати, що Союз безпроблемно досягає визначених ним цілей зовнішньої політики щодо східних сусідів, ефективно послугуючись при цьому усім доступним інструментарієм ГД. Тому важливо виділити основні проблемні моменти, які утруднюють взаємодію з іноземною громадськістю зазначених країн та послаблюють позицію ЄС як міжнародного актора.

1. Безумовно, головною перешкодою для Союзу на арені міжнародної комунікації упродовж останнього десятиліття залишається пропагандистська діяльність Росії, яка намагається використати кожне проблемне для ЄС питання на свою користь для посилення власної позиції, не гребуючи при цьому жодними засобами. Будь-які європейські труднощі з міграцією, боротьбою з COVID, вакцинацією чи енергетикою не залишаються непоміченими для російського пропагандистського апарату, і щоденно інформація про них у гіпертрофованому і забарвленому емоціями вигляді поширюється на населення Східної Європи. ЄС намагається протидіяти цьому (наприклад, створивши у 2015 р. «East StratCom Task Force» як один із підрозділів Європейської служби зовнішньополітичної діяльності), проте занадто часто «гостра сила» та проактивна позиція Росії виявляються ефективнішими, ніж м'яка сила та реактивна позиція Заходу [4, р. 1, 4].

2. Утверджувати власну позицію на міжнародній арені заважає й відсутність «єдиного голосу». У багатьох випадках дієвішими і помітнішими є зовнішньополітичні зусилля окремих держав-членів, а не Союзу загалом. Це не може не відобразитися на іміджі організації та її сприйнятті за кордоном. До того ж, на відміну від держав, які відомі своєю м'якою силою та

ефективною громадською дипломатією, ЄС не має у своєму розпорядженні розгалуженої мережі медіа для охоплення нею широких мас населення [5, р. 197].

3. Попри позитивне сприйняття ЄС за кордоном, окремі аспекти ставлення до нього викликають занепокоєння, особливо коли йдеться про держави, найбільш тісно пов'язані з Союзом угодами про асоціацію – Україну, Грузію та Молдову. Саме у них велика частина населення (найбільше – в Україні) сумнівається в ефективності програм європейської допомоги [2, р. 11]. Ймовірно, це можна пояснити завищеними очікуваннями щодо ролі, яку повинен відіграти ЄС у трансформаційних процесах у цих державах. У будь-якому разі, потрібно пам'ятати, що очікування іноземних цільових аудиторій щодо результатів політики ЄС можуть значно перевершувати можливі досягнення у реальності, і це, безумовно, позначатиметься на іміджі організації.

4. Ще однією перешкодою для здійснення ефективного впливу на іноземну громадськість (і водночас плідним полем для маніпулятивної діяльності Росії) є розбіжності у цінностях. Опитування демонструють, що у країнах Східного партнерства (включаючи Україну) найбільші розходження між цінностями, які приписують ЄС, та тими, які самі люди поділяють, стосуються поваги до меншин та інших культур, свободи віросповідання та свободи медіа [2, р. 29-34]. Цей чинник не варто ігнорувати чи вважати, що такі проблеми можна легко усунути шляхом простого збільшення кількості інформації. Натомість тут необхідна глибока робота для усунення невинуватих упереджень і страхів та досягнення взаємного порозуміння.

5. Громадську дипломатію ЄС можна вважати успішною лише тоді, коли йдеться про роботу з вузькими аудиторіями (насамперед у сфері освіти). Проте вплив на широкі маси населення залишається проблемним аспектом. У нових комунікаційних реаліях, де всі звикли орієнтуватися на кількість переглядів і лайків, доводиться вибирати між публікацією постів про життя панд (чи іншого легкого контенту, який звикли споживати маси) та про європейські цінності [1, р. 25]. І цей вибір стає дуже складним, коли перші отримують набагато більше уваги і схвалення, ніж другі. З іншого боку, захопившись нарощенням лайків і фоловерів легко забути про справжні кінцеві цілі ГД. Варто зауважити, що ГД набагато важче реалізувати, ніж пропаганду. Вигадки, як правило, різноманітніші, яскравіші і легше продаються, аніж правда та цінності. Відтак, Росія може без проблем одночасно поширювати взаемосуперечливі тези, а її агенти – відносно відкрито співпрацювати з крайньоправими та крайньоолівими силами. Наприклад, з того ж самого нібито незалежного джерела можуть одночасно надходити меседжі про відсутність загрози від коронавірусу, загальну небезпечність вакцинації та надійність вакцини «Спутник V».

6. Наступною перешкодою для прощтовхування позиції ЄС є

надмірна і викривлена політизація суспільств у країнах на сході [1, р. 33]. Внаслідок вливання значних фінансових ресурсів олігархами чи близькими до влади фігурами у підконтрольні ЗМІ (включаючи як традиційні, так і новітні – на зразок блогерів та інфлуенсерів) для отримання політичної вигоди медіасфера перетворюється у арену, де ведеться нещадна боротьба на знищення між супротивниками. На фоні радикальної і агресивної риторики, фейків та вірусного контенту виважені і раціональні меседжі представників ЄС губляться і мало кого цікавлять.

7. Не менш важливим є мовний бар'єр. Хоча Союз і намагається спілкуватися з іноземним населенням його національними мовами, увесь масив культури, створений за допомогою мов ЄС, залишається недоступним або непривабливим для переважної більшості мешканців країн-сусідів на сході. Водночас для будь-якого російського контенту не існує таких проблем – він готовий для споживання відразу у первинному вигляді і формі. Велика частина українців самі бажають отримувати контент від ЄС російською мовою, що породжує для Союзу дилему – чи сприяти утвердженню україномовного контенту, таким способом підриваючи зусилля із поширення «Русского мира», чи намагатися достукатися до всіх аудиторій, зокрема й через російськомовний продукт та близькі до Росії медіа і голоси [1, р. 11–12, 25]. Наразі можна лише констатувати практично домінуючий вплив м'якої сили Росії у сфері масової культури в нашій державі, що підтверджують рейтинги найпопулярніших у 2021 р. відео на сервісі YouTube, які оприлюднила компанія «Google Україна» [7].

Усі розглянуті проблеми важко вирішити за короткий час вдаючись лише до точкових зусиль, спрямованих на негайний результат. Тому потрібна довгострокова стратегія спілкування з цільовими аудиторіями у країнах, що знаходяться за східним кордоном ЄС. Головним її акцентом варто зробити підтримку систематизованої освіти та розвиток критичного мислення у широких мас населення, які у теперішньому світі перетворилися на основний інструмент досягнення цілей у руках вправних та технологічно підкованих маніпуляторів. Належна увага до вказаних проблемних моментів сприятиме виведенню ГД ЄС на якісно новий рівень та допоможе Союзу ефективніше справлятися з викликами, породженими авторитарними сусідами та турбулентністю сучасного світу.

Література:

1. Abratis J. Communicating Europe Abroad: EU Delegations and Public Diplomacy. USC Center on Public Diplomacy. Paper 3. Los Angeles: Figueroa Press, 2021. 62 p.
2. Cenusă D. Fixing EU (in)visibilities in the six EaP countries: More proactive EU embassies, better-deciphered assistance. Eastern Europe Studies Centre, 2021. 38 p.

3. Duke S. The European External Action Service and Public Diplomacy. Discussion papers in Diplomacy. #127. Hague: Netherlands Institute of International Relations “Clingendael”. 2013. 38 p.

4. Holding E. Transforming practices of diplomacy: the European External Action Service and digital disinformation. *International Affairs*. 2021. 97:3. P. 841–859.

5. Saliu H. The specifics and complexity of EU public diplomacy. *Družboslovne razprave/Social Science Forum*. 2021. XXXVII, 96–97. P. 189–207.

6. Treaty on European Union. *Official Journal of the European Communities*. С 191/1. 29.07.1992. P. 0001–0110.

7. Що дивилися в Україні на YouTube в 2021 році. Офіційний блог – Google Україна. 01.12.2021. URL: <https://ukraine.googleblog.com/2021/12/youtube-2021.html>.

Турчин Я.Б.,

*доктор політичних наук, професор, директор ІГСН
Національний університет «Львівська політехніка»,
Львів, Україна*

СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО ТА ПОЛІГІБРЕСІЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Розпад Радянського Союзу започаткував реалізацію концепції «єдиної політичної Європи», де пріоритетного значення набуло питання встановлення нового формату взаємодії між європейськими партнерами та країнами Східної Європи. Йшлося про розв'язання проблем, які стосувалися суспільно-економічного поступу та безпеки європейського регіону [3, с. 143]. Уже на початковій стадії формування східної політики ЄС основні дискусії провадилися довкола визначення ролі та місця в ній Російської Федерації, позаяк «Росія не бажала бути елементом широкої концепції, а прагнула до партнерства на інших особливих засадах» [1, с. 23].

Одним із переломних моментів співробітництва між ЄС та Росією стало запровадження у 2009 р. Східного партнерства, яке охопило шість пострадянських держав - Україну, Грузію, Молдову, Вірменію, Азербайджан і Білорусь. Російська влада сприйняла ініціативу ЄС як геополітичний проект, спосіб вторгнення в її традиційну сферу впливу. Традиційно її політика тут має метою не лише сформуванню новий тип відносин з ЄС, а й утримувати країни Східної Європи у статусі «буферної зони між ЄС і РФ» [2, с. 121]. Для цього РФ використовує різні інструменти «м'якого» та «жорсткого» впливу, скеровані як проти суверенного права країн Східної Європи та Південного Кавказу самостійно визначати своє майбутнє, так і Європейського Союзу – формат співпраці з країнами СП [8]. Хоча для ЄС є неприйнятним поділ сфер

впливу без врахування інтересів усіх зацікавлених країн, але йому не вдалося виробити чітких механізмів протидії російській тактиці застосування як військової сили, так і гібридних форм тиску в регіоні Східної Європи, у тому числі до адресатів СП. Це актуалізує проблему російської полігібриесії щодо СП та європейських партнерів, а також вироблення ефективних механізмів для протидії такому деструктивному впливу.

У ґрунтовному дослідженні «Війни-XXI: полігібриесія Росії» М. Гончар зміст поняття «агресія гібридного типу» (скорочено – «гібриесія») визначає як своєрідну стелс-технологію ведення гібридної війни; «комплекс різнорідних впливів на противника регульованої величини і комбінованого характеру, що застосовують згідно з варіативним алгоритмом, де військові засоби не є домінантними, їх застосування ретельно маскують і заперечують, а сам акт агресії генерує невизначеності, що ускладнюють його ідентифікацію» [6, с. 37]. В умовах полігібриесії провокуються інформаційні, політичні, економічні, соціальні та інші кризи. По суті, це своєрідна технологія «крекінгу» (розтріскування, розламування) країни, коли «тріщиноутворення» запускають та здійснюють як зсередини, так і ззовні з метою отримання ефекту резонансної руйнації. У випадку СП, то РФ вживає багатовимірну гібридну агресію для формування стереотипів про недоцільність і неефективність його реалізації, що в перспективі може призвести до «згортання» ініціативи та послаблення присутності ЄС у регіоні Східної Європи.

Полігібриесія Росії щодо ініціативи ЄС «Східне партнерство» реалізується через кількарівневу систему. Перший рівень – внутрішній, де головною метою є сформувати негативне ставлення до ініціативи (загалом європейської політики у східному регіоні) на рівні російського суспільства, довести її неефективність та пряму загрозу для існування російської держави. Для цього активно використовують інформаційно-пропагандистські засоби. Хоча російські дослідники моделюють різні сценарії розвитку Східного партнерства, але у кожному з них йдеться про обмеження впливу ЄС та посилення впливу Росії, а саме: 1) «Східне партнерство+»; 2) «СП без дотримання принципу «більше за більше»; 3) «радикальна перебудова Європейської політики сусідства [9].

Другий рівень впливу російської полігібриесії охоплює адресатів СП – Україну, Грузію, Молдову, Вірменію, Азербайджан та Білорусь. Головними цілями РФ тут є не допустити демократизації пострадянського простору, «вкоренити» тут гібридні «псевдодемократичні» політичні режими, дестабілізувати внутрішню ситуацію, блокувати посилення інтеграційних процесів між адресатами ініціативи, а також між ними та ЄС. Для цього застосовують різні засоби полігібриесії до кожної окремо взятої країни-учасниці СП для встановлення контролю за їх розвитком, де поряд з економічним тиском присутній інформаційно-психологічний вплив. Третій

рівень російської полігібресії охоплює країни ЄС. Тут РФ прагне розширити зону впливу, дестабілізувати ситуацію, використовувати право «вето» щодо політичних рішень європейських інституцій, які стосуються країн СП за допомогою дипломатичного тиску, особистих і професійних контактів, економічних преференцій, енергетичного «гачка», відвертого шантажу або підкупу, пропаганди тощо [4]. Одним із інструментів російської полігібресії щодо країн ЄС є посилення внутрішніх протиріч, у тому числі й щодо доцільності СП чи вироблення консолідованої позиції до дій РФ. З метою посилення внутрішніх протиріч часто використовують метод «Розділай та володарюй» [6]. У цьому ж контексті у межах ЄС Росія практикує метод «Роби як я», тобто й інші держави за ланцюговою реакцією повинні поводитися подібно до РФ.

Цілком очевидно, що окремі країни ЄС прагнуть «уявного» двостороннього світу, де домінуватимуть інтереси виключно між ЄС та Росією, а тому виступають за відновлення діалогу «без передумов». Проте готовність цих країн-членів ЄС прийняти той факт, що Росія заслуговує на свою бажану сферу впливу, містить у собі ризики [5]. Вони є загрозою не лише для суверенітету країн СП, а й обмежать можливості ЄС самостійно приймати рішення у сфері міжнародної політики, в тому числі й до країн Східної Європи.

Посилення глобальних амбіцій РФ призвело до «територіально-просторового протистояння» інтеграційних проєктів ЄС та Росії в регіоні Східної Європи. Для досягнення цілей СП європейським партнерам варто врахувати низку негативних тенденцій. Йдеться про проблему відсутності спільної європейської позиції з доцільності продовження Східного партнерства та обсягів його фінансування; невизначеність статусу РФ у відносинах з Євросоюзом, що пояснюється залежністю від російських енергоносіїв; відсутність уніфікованої позиції держав ЄС з питання примусу Росії до миру; посилення «вакууму безпеки» і сек'юритизації східноєвропейського регіону; посилення викликів, пов'язаних з енергетикою, нелегальною міграцією, сепаратизмом, використанням національних меншин у гібридних конфліктах [7]. Їхнє виконання є малоімовірним без врегулювання відносин із Росією за умови дотримання нею норм міжнародного права, а також демократичних стандартів у внутрішньому розвитку.

Література:

1. Europa Wschodnia i Południowy Kaukaz w polityce Unii Europejskiej / [red.nauk.](#) A.Staszczyk]. – Szczecin: Uniwersytet Szczeciński, 2011. – 187 s.
2. Militarne i niemilitarne aspekty bezpieczeństwa Polski w Unii Europejskiej / [red.nauk.](#) E. Szczurka]. – Warszawa: Wojskowa Akademia

Techniczna, 2014. – 240 s.

3. Ziółkowski M. Projekt: Ukraina / M.Ziółkowski. – Kraków: Zakład Graficzny Colonel, 2009. – 154 s.

4. Бугайські Я. Новий виклик Кремля. Путінська Росія намагається скористатися послабленням позицій Заходу в Центрально-Східній Європі / Я.Бугайські [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: <https://tyzhden.ua/World/62629>

5. Вілсон Е. Партнери для життя: Невирішене «східне питання» Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Zapyska_ukr-1.pdf

6. Гончар М. Чубик А. Війни-XXI: полігібресія Росії. Центр глобалістики «Стратегія XXI» / М. Гончар, М. Чубик, А. Дяченко, С. Ішук, О. Лакійчук, П. Гичка, О. Мухринський [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: <https://geostrategy.org.ua/storage/app/public/files/nodes/1/book/1/Xa8si15867659506KcE7.pdf>

7. Максименко І. Український чинник зовнішньої політики Європейського Союзу відносно держав Східного партнерства: виклики 2014 року / І.Максименко // Вісник Одеського національного університету. Серія: Соціологія і політичні науки. – Вип. 19 (2). – С. 78-87. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_sip_2014_19_2_11

8. Сидорук Т. Позиції та інтереси держав-членів у формуванні сучасної східної політики Європейського Союзу / Т.Сидорук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Міжнародні відносини. – Вип. 2(8). – С. 66-76. [Електронний ресурс]. – Ресурс доступу до джерела: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoamv_2010_2_8

9. Яремина Н. Будущее «Восточного партнерства»: сценарии развития [Електронний ресурс]. – Ресурс доступу до джерела: <https://cutt.ly/prIEkkI>

Хандій О.І.
студент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО: ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ НА ТЛІ НАПРУЖЕНОСТІ “КОРДОНІВ” МІЖ КРАЇНАМИ ЄС ТА РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ.

Однією з цілей Європейського Союзу, згідно з Амстердамського договору, є збереження та примноження загального добробуту. Тобто

забезпечення миру та безпеки в Європі для ЄС є вкрай важливим показником того, наскільки цей політично-економічний союз є ефективним в плані пропагування демократичних цінностей в світі. Станом на сьогодні ми бачимо, як Республіка Білорусь разом з Російською Федерацією намагаються всіляким чином спричинити дестабілізацію в регіоні за допомогою міграційної кризи на кордоні з країнами ЄС, водночас із концентрацією військової сили на кордоні з Україною. Наша держава не є наразі членом цього Союзу, проте залучена до багатьох його ініціатив, зокрема до Східного партнерства. Дана ініціатива зосереджена на внутрішніх перетвореннях окремої держави аби остання здобула необхідні риси країни, готової вступити до Європейського Союзу. Беручи до уваги теперішні дії східного “сусіда” відносно України, виникає слушне запитання: Як ми будемо взаємодіяти з країнами ЄС надалі в рамках цієї ініціативи?

Насамперед я б хотів присвятити трохи часу тому, щоб пояснити, яким чином утворилася міграційна криза зі сторони Білорусі і як вона використовує її, як метод шантажу Європейського Союзу. Формально початком міграційної кризи можна вважати кінець травня, коли самопроголошений режим Олександра Лукашенка, що вже перебував під санкціями Євросоюзу, примусово посадив у Мінську літак із незалежним білоруським журналістом Романом Протасевичем. Після цього ЄС закрити європейське небо для білоруських літаків. Самопроголошений президент Білорусі самими погрозами не обмежився і вже влітку потік біженців, які прагнули потрапити у ЄС з території Білорусі, шалено зріс. Мігранти з Іраку, Сирії та ряду африканських країн прибували в Білорусь за допомогою офіційних туристичних агенцій Білорусі та доставлялися на кордони ЄС. Як показало розслідування Центру «Досє» і німецького видання *Der Spiegel*, адміністрація Лукашенка сама долучилась до організації «міграційного туризму» – однією з фірм, що координувала потоки мігрантів була державна туристична компанія «Центркурорт», що входить до структури Управління справами президента Білорусі.

Стосовно більш тривожної ситуації адже вона найбільш зачіпає нашу державу, є концентрація збройних сил Росії на кордоні з Україною. Причому величезна кількість військових зі сторони агресора змушує Україну і всю спільноту Європейського Союзу залишатися в страху невизначеності, оскільки ймовірність нападу Росії на Україну є вкрай високою. Лише декілька днів тому американська розвідка отримала інформацію про те, що Агресор готує наступ на Україну на початку 2022 року із участю 175 тис. військових, така інформація змусила президента США Джо Байдена провести зустріч із президентом Росії, володимиром путіним. Коли саме ця зустріч відбудеться невідомо, оскільки в час написання даної статті це питання узгоджується адміністраціями президентів обох держав. Міністр Кулеба відзначив деструктивний підхід Російської Федерації до переговорів у нормандському

форматі та закликав Євросоюз вжити політичних та інших заходів для стримування Росії від подальших агресивних дій, на що Жозеп Боррель запевнив у підтримці ЄС суверенітету та територіальної цілісності України у її міжнародно визнаних кордонах. Окрім звичних заяв представників Європейського Союзу, можна зрозуміти, що наразі ситуація дуже серйозна, принаймні вже з того факту, що багато країн-членів ЄС та НАТО починають підтягувати свої збройні сили на Схід, де проводиться кордон між Білоруссю та Росією, з чого можна зробити висновок, що існує реальна можливість початку війни.

Україна вже тривалий час є учасником ініціативи ЄС: “Східне партнерство”, впродовж усього часу залученості до даного проекту вона і ще Молдова та Грузія показували і продовжують показувати найбільшу ініціативу в плані розвитку демократичних цінностей та намагань стати розвиненими країнами зі стабільною економікою та верховенством права всередині. Варто розуміти, що дана ініціатива не передбачає членства в Європейському Союзі. Тому якими б великими не були успіхи країн-учасниць Східного партнерства, їм лише залишається сподіватися на те що вони зможуть в майбутньому стати членами цього утворення, причому слово “майбутньому” тут досить відносно і може означати як 3 так і 10 років. Але зважаючи на ті геополітичні кризи, які зараз відбуваються в Європі, чи можемо ми говорити про доцільність продовження співпраці України в рамках Східного партнерства? На мою думку так, оскільки саме зараз як ніколи наша держава має перед собою виклик, який несе собою загрозу. Це не лише знищення України як держави, але знищення демократії як такої, знищення усього того, що міжнародна спільнота намагалася просувати. Скажімо ми б припинили співпрацю зараз, що було б тоді? Тоді ми не мали б такої сили міжнародної підтримки, яку маємо зараз. Вплив Російської Федерації тоді був би набагато більшим і наша країна перестала б бути самостійною за лічені дні. Наша дипломатична служба докладає неймовірних зусиль для того, щоб показати світу, що Росія є ворогом не лише Україні, але й стовпам демократії, на яких тримається функціонування міжнародної спільноти сьогодні.

Таким чином варто розуміти, що так, співпрацюючи в рамках даної ініціативи наша держава не стане членом ЄС, ба більше вона може ним не стати взагалі, проте чи означає це що вона не буде розвиватися і ставати більш демократичною, вільною, кращою? Також зважаючи на теперішню напружену ситуацію на східних кордонах України варто розуміти, що подальша співпраця потрібна в плані того, що це може перерости в безпековий аспект, що станом на сьогодні є досить розумною і логічною заявою. Україні варто діяти впевненіше в плані того, що вона хоче стати членом НАТО та ЄС, але для цього варто докласти чималих зусиль кожного з нас, оскільки ми несемо відповідальність за майбутнє як своєї держави, так і

національної ідентичності. Діємо разом.

Література:

1. Яворович Т. "Ми з Україною": Боррель озвучив позицію ЄС на тлі загрози вторгнення Росії. URL: [<https://suspilne.media/186784-mi-z-ukrainou-borrel-ozvuciv-poziciu-es-na-tli-zagrozi-vtorgnenna-rosii/>] (дата звернення 05.12.21)
2. Охримчук М. Німеччина розслідує причетність Лукашенка до організації нелегальної міграції. URL: [https://zaxid.net/nimechchina_rozsliduye_prichetnist_lukashenka_do_organizatsiy_i_nelegalnoyi_migratsiyi_n1527925] (дата звернення 12.10.21)
3. Бодняк О. Польща у бойовій готовності: що відбувається на білорусько-польському кордоні. URL: [https://zaxid.net/shho_vidbuvayetsya_na_bilorusko_polskomu_kordoni_poyasneniya_n1529878] (дата звернення 25.11.21)
4. Радіо "Свобода". Між РФ і Заходом росте напруга, зокрема через російську агресію щодо України: «Найбільший ризик війни за десятиліття». URL: [<https://texty.org.ua/fragments/104916/mizh-rf-i-zahodom-roste-napruha-zokrema-cherез-rosijsku-ahresiyu-shodo-ukrayiny-najbilshiy-gyzyk-vijny-za-desyatylittya/>].

Цебенко О.О.

*кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ТА ВИКЛИКИ СХІДНОМУ ПАРТНЕРСТВУ

Інтеграція у Європейський Союз є пріоритетом зовнішньої політики України. Одним із ключових механізмів досягнення цієї цілі є Ініціатива ЄС Східне партнерство, що була заснована у 2009 році та мала на меті поглиблення співпраці об'єднаної Європи із Вірменією, Україною, Білоруссю, Азербайджаном, Грузією та Республікою Молдовою.

Варто зазначити, що Ініціатива Східне партнерство є сталим та перспективним інструментом співпраці країн регіону з ЄС. Проте зараз існує безліч викликів та загроз, які стають перешкодою у посиленні подальшої співпраці.

Однією з проблем є розділення краї Східного партнерства у своїх євроінтеграційних намірах. Молдова, Грузія та Україна утворили «Асоційоване тріо» та демонструють значні темпи та бажання на шляху до Європейського Союзу. Однак, Вірменія, Азербайджан та Білорусь не бажають

брати активну участь у взаємодії з європейськими партнерами. Остання у 2021 році взагалі оголосила про припинення участі у Східному партнерстві. Така роздробленість країн-учасниць Ініціативи значно гальмує багатосторонній формат співпраці[1].

Ще однією вагомою загрозою у інтеграції країн Східного партнерства є діючі та заморожені конфлікти. Зокрема у 2020 відбулась ескалація конфлікту між Вірменією та Азербайджаном за Нагірний Карабах (44-денна війна 2020 року. З 2014 року триває війна на Донбасі України з російською Федерацією а також анексований нею Крим. Замороженими є конфлікти в Абхазії та Пд. Осетії (Грузія) та Придністров'ї (Республіка Молдова), які в будь який момент можуть бути розіграні Російською Федерацією з метою дестабілізації ситуації в цих країнах та недопущення їхньої євроатлантичної інтеграції. Після фальсифікації минулорічних президентських виборів Олександр Лукашенко остаточно перетворив Білорусь на сателіта Кремля. Нажаль, ЄС не спроможний допомогти у вирішенні цієї проблеми, а даний чинник значно гальмує інтеграцію країн СхП[1; 2].

У безпековій сфері акцент у співпраці ЄС та країн СхП робиться на посиленні гендерного аспекту в збройних силах, мирному врегулюванні невирішених конфліктів та збільшенні діалогу в рамках Спільної політики безпеки та оборони ЄС з партнерами. Ще однією загрозою є питання кібербезпеки. Кіберпростір країн СхП піддається значним атакам, зокрема з території РФ. Співпраця ЄС з країнами регіону є пріоритетом у багатосторонній співпраці[1; 3].

Гібридні загрози також є ключовою проблемою для безпеки країн Східного партнерства. Дестабілізація здійснюється за допомогою дезінформації, економічного тиску та політичного шантажу. Росія через поширення пропаганди прагне гальмувати процеси євроатлантичної інтеграції в країнах СхП[3].

Згідно експертних думок однією із проблем у співпраці ЄС та країн Східного партнерства є відсутність надійних міжнародних механізмів та гарантій безпеки. Досить часто питання гарантій упускається або завуальовується європейськими партнерами, що дає змогу РФ більше впливати на країни регіону[4].

Відсутність єдиної позиції країн ЄС щодо регіону країн Східного партнерства також перешкоджає співпраці в рамках Ініціативи. Частина політиків деяких країн ЄС досить часто пріоритетним ставить співпрацю з РФ, чим ставить під сумнів спільну позицію ЄС. Також частина країн-членів ЄС не достатньо активно цікавиться долею Ініціативи Східне партнерство, що також негативно впливає на прогрес співпраці[4].

Окрім зовнішніх факторів варто звернути увагу також і на внутрішні фактори, що не менш важливо дестабілізуюче впливають на розвиток та

євроінтеграцію країн СхП. Серед них варто виділити: 1) авторитарні режими в країнах (Білорусь, Азербайджан, Вірменія); 2) кланово-олігархічна модель держав ; 3) слабкість економік і демократичних інститутів; 4) наявності «п'ятих колон» та агентів зовнішнього впливу в країнах СхП; 5) низький рівень політичної культури країн СхП; 6) корупція [4].

Підсумовуючи варто зазначити, що є низка зовнішніх та внутрішніх факторів, що негативно впливають на розвиток Ініціативи ЄС Східне партнерство. До зовнішніх можна віднести: розділення країн СхП у своїх євроінтеграційних намірах; гібридний вплив РФ на країни регіону; відсутність спільного бачення країн ЄС щодо розвитку Ініціативи; діючі та заморожені конфлікти в країнах СхП; кіберзагрози та тероризм. Також існує і ряд внутрішніх факторів: авторитарні режими в низці країн СхП; значний вплив олігархів на політику країн; корупція; наявність «п'ятих колон» в середині країн СхП, що працюють з метою блокування євроінтеграції.

Попри значні виклики та загрози Східному партнерству все ж даний інструмент має значні перспективи щодо подальшого розвитку. Країнам регіону СхП варто більш активніше проводити процеси реформування в середині своїх країн.

Література:

1. Безпека Східного партнерства: які перспективи відкриті для України [Електронний ресурс] // Європейська правда. – 5.03.2021. – Режим доступу: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2021/03/5/7120304/>

2. Безпека Східного партнерства: цілі ЄС і просування України [Електронний ресурс] // Воєс Україна. – 28.03.2019. – Режим доступу: <https://voxukraine.org/bezpeka-shidnogo-partnerstva-tsili-yes-i-prosuвання-ukrayini/>

3. Гібридна реальність регіональних амбіцій: безпекові виклики Східного партнерства [Електронний ресурс] // АрміяInform. – 16.12.2021. – Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/2021/12/16/gibrydna-realnist-regionalnyh-ambiczij-bezpekovi-vyklyky-shidnogo-partnerstva/>

4. Загрози безпеці України та інших країн Східного партнерства [Електронний ресурс] // Європейська правда. – 16.01.2018. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2378944-zagrozi-bezpeci-ukraini-ta-insih-krain-shidnogo-partnerstva-eksperti-znaut-cim-mozna-vidpovisti.html>

Шумська М.-Т. В.
Науковий керівник – к. політ. н., доц. Івасечко О. Я.
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

УЧАСТЬ УКРАЇНИ В ПРОГРАМАХ ТА ПРОЄКТАХ ЄС В РАМКАХ «СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА»

На сьогоднішній день своєрідними майданчиками для розгортання тісної співпраці ЄС та України у тій чи іншій галузі взаємодії є тематичні платформи «Східного партнерства». Відтак на базі платформ діє низка програм, до участі в яких Україна активно долучається, це EU4Energy, EU4Digital, Erasmus+, EU4Business, “EU4PAR”, EU4Youth, EU4Civil та «Солідарність заради здоров'я».

Програма EU4Energy виникла на базі платформи енергетичної безпеки для надання країнам-партнерам підтримки у галузі енергетики. Для України залученість до EU4Energy принесла чимало позитивних результатів, серед яких: сприяння покращення енергетичної інфраструктури та зв'язків з державами «Східного партнерства»; надання допомоги у розробці поправок до Закону України «Про енергетичну ефективність будівель» [2] відповідно до законодавства ЄС; підвищення інституційної спроможності Міністерства енергетики України; розробка більше 10 нормативних актів, важливих для запровадження ринку електричної енергії в Україні [6] тощо.

Завдяки ініціативі EU4Digital ЄС підтримує програму цифрових реформ в Україні та сприяє розвитку ключових областей цифрової економіки. У 2020 році Україну було обрано учасником пілотного проєкту транскордонних взаємовідносин eDelivery серед східноєвропейських країн. Метою проєкту є запровадження електронного документообігу через захищений канал, що суттєво прискорить бізнес-процеси. Поки що все відбувається у тестовому режимі, однак згодом команда програми EU4Digital підготує рекомендації для повномасштабного запровадження обміну електронними документами [7]. Україна найактивніша в реалізації цього проєкту, адже стала першою у світі країною, де електронний паспорт вважається рівноцінним паперовому чи пластиковому оригіналу та четвертою у Європі, хто запровадив цифрові документи для водіїв [4].

Наступним важливим проєктом є “Erasmus+” – флагманська програма ЄС, яка створює можливості для навчання, волонтерства, здобуття досвіду та підвищення кваліфікації молодими особами за кордоном. Про початок нової фази Erasmus+ було оголошено 25 березня 2021 року, реалізація відбудеться впродовж 2021-2027 років. Пріоритетними цілями другої фази стали: академічна мобільність у сфері освіти й професійного розвитку; неформальна навчальна мобільність у сфері молоді; забезпечення навчальної мобільності персоналу спортивної сфери. Значна увага

приділятиметься дослідженням питань євроінтеграції в рамках напрямку Жан Моне [3].

Ініціатива EU4Business, що діє на платформі економічної інтеграції та ринкових можливостей, допомагає розвивати малі та середні підприємства (МСП) у державах «Східного партнерства». Для втілення 116 проєктів з підтримки МСП у країнах-партнерах, з них – 39 проєктів реалізовано в Україні, ЄС виділив у 2019 році понад 787 млн євро [11]. Відтак додатковий дохід, отриманий МСП України, становив понад 406 млн євро, а експорт зріс на 5%. Внаслідок цього, українські малі та середні підприємства, які отримали підтримку з боку Європейського Союзу, створили 50 799 додаткових робочих місць, у 2020 році цей показник становив 20 380 місць, нижчий у зв'язку з наслідками COVID-19. Також кожен українець має змогу проконсультуватись у фахівців та отримати рекомендації щодо розвитку власного бізнесу [8].

Проєкт “EU4PAR” спеціально створений для України Європейським Союзом для побудови відповідального державного управління, яке справді буде успішним. Перш за все цілями EU4PAR є: реалізація Стратегії реформування державного управління [5]; підвищення спроможності виконання державними органами функцій, важливих для здійснення політики; вдосконалення управлінської підзвітності. Дієвість даної ініціативи можна побачити у реалізації проєкту «Е-малятко 9 в 1», який стосується дев'яти адміністративних послуг, пов'язаних із народженням дитини; у забезпеченні моніторингу оцінювання кандидатів на вакансії фахівців з питань реформ, а також наданні конкурентоспроможні умови праці [9]. Отже, Європейському Союзу вдається реформувати державне управління в Україні, за допомогою EU4PAR.

Ще однією програмою у рамках «Східного партнерства» є EU4Youth, метою якої є розвиток лідерських якостей та сприяння активній участі молоді в житті суспільства. Україна має дві історії успіху учасників цієї програми. Перша про Павла Медіна – 29-річний випускник Програми EU4Youth, який використовує весь досвід і навички, які він отримав у межах проєкту з обміну Erasmus+, щоб інвестувати в розвиток молоді у себе вдома. Наприкінці 2020 року він запустив освітній проєкт, спрямований на розвиток медіа-навичок молоді та створення студії, де вони можуть створювати якісний україномовний контент. Наступна історія про Ольгу Цуприкову та Марію Макарович, які з вересня 2020 року запрошують молодих людей на «Каву, чай та можливості», провели вісім онлайн-зустрічей для понад 20 молодих людей з Іллінівки та Званівки, двох сіл Східної України [10]. Обидві молоді жінки були активними Послами європейської молоді, і зараз випускники програм EU4Youth прагнуть поділитися своїм досвідом європейських можливостей та програм мобільності з молоддю з регіонів України, що постраждали від конфлікту.

EU4Civil стало громадянське суспільство в Україні – це проєкт ЄС, що надає можливість українському громадянському суспільству ефективно реагувати на потреби громади та громадян; брати участь у процесі реформування та контролювати органи державної влади з метою запобігання зловживанню владою під час кризи пандемії шляхом підтримки діяльності організацій громадського суспільства (ОГС). За час функціонування цієї програми було створено онлайн студію з розвитку та зміцнення потенціалу ОГС та промоції ролі громадянського суспільства у реагуванні на кризові ситуації; розроблено методології принаймні для 5 напрямків розвитку організаційного потенціалу для забезпечення можливостей онлайн-навчання та навчання через Онлайн Студію; посилено спроможність щонайменше 10, максимум 50, ОГС залучати ресурси для свого функціонування та реагувати на потреби громади [1].

У 2020 році було розроблено новий проєкт для країн «Східного партнерства» – ініціативу ЄС під назвою «Солідарність заради здоров'я». Для України участь у цьому проєкті принесла чимало результатів, за 2020 рік за підтримки ЄС вдалося; долучити 220 закладів охорони здоров'я з 12 областей України до програми психічного здоров'я та психологічної підтримки для медичних працівників; провести десять національних досліджень COVID-19 задля визначення рівня довіри суспільства до заходів проти коронавірусної недуги; також доставлено 1 мільйон предметів індивідуального захисту до 50 прифронтових лікарень; надано 100 концентраторів кисню для більш, ніж 44 прифронтових лікарень з метою допомогти пацієнтам оговтатися від симптомів COVID-19 [12, с. 1-2].

У рамках «Східного партнерства» є багато програм, до яких долучається і Україна. Вони ініційовані для досягнення конкретних цілей у різних сферах життєдіяльності та спрямовані на підвищення життєвого рівня громадян, реформування державних установ та вирішення глобальних проблем сучасності, на що виділяється бюджет, який сягає кількох мільйонів, а подекуди й мільярдів євро. Участь у таких проєктах позиціонує українську готовність до зближення з ЄС та до активних двосторонніх відносин.

Література:

1. Європейський Союз для сталості громадянського суспільства в Україні [Електронний ресурс] // The EU Neighbours portal. — Режим доступу: <https://euneighbourseast.eu/projects/eu-project-page/?id=1447>
2. Закон України «Про енергетичну ефективність будівель» № 2118-VIII від 22.06.2017 р. зі змінами від 17.10.2019 р. [Електронний ресурс] // Офіційний вебпортал парламенту України. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-19#Text>
3. Про Програму Європейського Союзу ERASMUS+ [Електронний ресурс] // National Erasmus+ Office in Ukraine. — Режим

доступу: <https://erasmusplus.org.ua/erasmus/pro-prohramu.html>

4. Рік застосування Дія: перші у світі цифрові паспорти та більше 3,6 млн зареєстрованих користувачів [Електронний ресурс] // Єдиний портал державних послуг «Дія» (від 06.02.2021). — Режим доступу: <https://diia.gov.ua/news/rik-zastosunku-diya-pershi-u-sviti-cifrovi-pasporti-ta-bilshe-36-mln-zareyestrovanih-koristuvachiv>

5. Розпорядження Кабінету Міністрів України “Деякі питання реформування державного управління України” № 474-р від 24 червня 2016 р. зі змінами і доповненнями від 05.02.2020 р. [Електронний ресурс] // Офіційний вебпортал парламенту України. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80#Text>

6. Співпраця з програмою ЄС EU4Energy прискорила реформи в енергетичному секторі України [Електронний ресурс] // Урядовий портал (від 15.12.2020). — Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/spivpracya-z-programoyu-yes-eu4energy-priskorila-reformi-v-energetichnomu-sektori-ukrayini>

7. Що таке EU4Digital та eDelivery і що вони означають для діджиталізації України [Електронний ресурс] // Інтернет-журнал “AIN.UA” (від 18.12.2020). — Режим доступу: <https://ain.ua/2020/12/18/shho-take-eu4digital-ta-edelivery-i-shho-voni-oznachayut-dlya-didzhitalizaci%D1%97-ukra%D1%97ni/>

8. COVID-19 – інформаційна підтримка бізнесу [Електронний ресурс] // EU4Business. — Режим доступу: <https://covid-19-ukraine.eu4business.eu/>

9. EU4PAR – EU supports building accountable, capable and efficient public administration in Ukraine [Електронний ресурс] // EU4PAR. — Режим доступу: <http://www.eu4par.eu/>

10. EU4Youth Coordination and Support [Електронний ресурс] // The EU Neighbours portal. — Режим доступу: <https://euneighbourseast.eu/projects/eu-project-page/?id=791>

11. Helping small and medium enterprises cope with effects of COVID-19 [Електронний ресурс] // EU4Business. — Режим доступу: <https://eu4business.eu/>

12. Ukraine: Solidarity for Health Initiative – factsheet [Електронний ресурс] // The EU Neighbours portal (від 26.02.2021). — Режим доступу: <https://www.euneighbours.eu/en/east/stay-informed/publications/ukraine-solidarity-health-initiative-factsheet>

Юринець О.В.,
д.е.н., доц., проф. каф. ЗМД ІНЕМ НУ «Львівська політехніка»
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МИТНИХ УРГЕНТНИХ ІНСТРУМЕНТІВ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ В УМОВАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Сьогодні все більше підприємств при здійсненні експортно-імпоротної діяльності акцентує увагу на проблемах у митному оформленні продукції, що перетинає кордон країни. В умовах європейської та євроатлантичної інтеграції, котрі пропагують долучення українських бізнес-структур до спільного європейського ринку, у переліку пріоритетних завдань є нагальне вирішення існуючих проблем у митній сфері. Адже одним із невід'ємних кроків на шляху економічної інтеграції України до ЄС є успішне приєднання митних органів до Митного Союзу ЄС шляхом гармонізації митних процедур із європейськими правилами, впровадження уніфікованих митних принципів роботи і перманентного вдосконалення митної діяльності. Процеси євроатлантичної та європейської інтеграції акцентують увагу на ефективній реалізації митними органами безпекової і сервісної функцій, що пов'язані із захистом держави та її суспільства від небезпечної та неякісної продукції, а також максимальним сприянням здійсненню легальних експортно-імпорتنних операцій.

Підтвердженням нагальності вирішення існуючих проблем у митній сфері та гармонізації роботи митних органів із європейськими нормами є зобов'язання держави відповідно до положень Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [5, online]. Зокрема, стаття 25 Угоди передбачає поступове утворення зони вільної торгівлі України із країнами ЄС впродовж перехідного періоду, що триватиме не більше, ніж 10 років. Стаття 28 документу зобов'язує до уніфікування класифікаційних засад щодо товарів в межах торгівлі між Україною та країнами ЄС згідно із Гармонізованою системою опису та кодування товарів. У статті 29 Угоди зазначено про поетапне зменшення і скасування ставок ввізного (імпортного) мита в межах торгівлі України з країнами ЄС. Своєю чергою, стаття 31 прописує аналогічні засади для вивізного (експортного) мита. Стаття 35 Угоди забороняє запровадження будь-яких нетарифних заходів, що обмежуватимуть імпорт чи експорт товарів у/з країн ЄС або України. У статті 76 документу йдеться про необхідність запровадження різноманітних митних спрощень для законослухняного бізнесу, в тому числі й надання статусу авторизованого економічного оператора, підвищення ефективності, недискримінаційності та прозорості

митних процедур, зменшення витрат і часу на їх реалізацію, застосування інноваційних митних інструментів у сфері управління митними ризиками, митного пост-аудиту, удосконалення та уніфікування процесів визначення коду товару і його походження, оптимізування документального забезпечення митного оформлення товарів тощо. У статті 77 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС охарактеризовано засади співпраці митних органів з бізнес-структурами, котрі повинні ґрунтуватись на вчасному та систематичному консультуванні, забезпеченні доступу й прозорості митного законодавства та інформаційних повідомлень, сприянні законній міжнародній торгівлі тощо. Стаття 79 документу наголошує на необхідності запровадження єдиного підходу до розрахунку митної вартості товарів. У статтях 80-83 Угоди розкрито особливості внутрішнього та зовнішнього митного співробітництва у контексті забезпечення прогресивного реформування митних органів і удосконалення їхньої роботи відповідно до кращих європейських практик. Стаття 84 декларує важливість абсолютної гармонізації положень митного законодавства України із міжнародними та європейськими нормами.

Варто наголосити, що виконання усіх ключових зобов'язань у митній сфері, котрі прописані в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, є однією із невід'ємних умов інтеграції держави до європейської спільноти. Відтак, виникає потреба у встановленні існуючих нагальних проблем при митному оформленні продукції, що переміщується через кордон держави, з метою удосконалення митних процедур в процесі експортно-імпоротної діяльності підприємств в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції.

На підставі ретельного вивчення та ідентифікування переліку найбільш невідкладних й пріоритетних митних проблем було визначено ключові цілі реформування та удосконалення митної системи держави з врахуванням євроінтеграційних викликів. Оскільки, як зазначалось вище, існуючі проблеми у митній сфері чинять несприятливий вплив на розвиток національної економіки на різних рівнях, то митні цілі були систематизовані за рівнями їхнього виникнення (мега-, макро-, мезо- та мікрорівнем). Так, ключові цілі реформування та удосконалення національної митної системи на мегарівні пов'язані, насамперед, із виконанням прописаних в Угоді про асоціацію між Україною і ЄС зобов'язань митного характеру, які були викладені вище. Адже саме від своєчасності, повноти та якості дотримання положень Угоди залежатиме успіх економічного інтегрування України до європейської спільноти. Мова йде, передусім, про виконання вимог щодо впровадження зони вільної торгівлі та доєднання до Митного союзу ЄС. Слід наголосити, що митні зобов'язання становлять вагомому частку усіх положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що значною мірою пріоритезує нагальність розгляду невиконаних чи не повною мірою виконаних зобов'язань митного характеру.

Чимало митних фахівців і практиків зазначають про створення на

постійній основі інституту митних аташе, котрі представлятимуть митні та торговельні інтереси України в межах міжнародних дипломатичних місій. До ключових завдань митних аташе має увійти максимально можлива участь у різноманітних міжнародних тематичних зібраннях, активне обговорення пріоритетних проблем для вітчизняних митних органів та висловлення власних пропозицій щодо їхнього вирішення, забезпечення впливу на процес ухвалення значущих для національної митної системи рішень на світовому рівні тощо. Участь у таких місіях повинна забезпечувати отримання масиву актуальної інформації про сучасні митні тенденції у світі, здобуття досвіду щодо запровадження прогресивних митних процедур, налагодження та поглиблення взаємодії із зарубіжними митницями тощо. Участь у міжнародних дипломатичних місіях митних аташе не повинна обмежуватись лише Брюсселем щодо співпраці з ЄС і Всесвітньою митною організацією, але й охоплювати пріоритетних торговельних держав-партнерів України, країни-сусіди, а також інші міжнародні організації (наприклад, такі як Світова організація торгівлі (СОТ), Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Організація безпеки та співробітництва в Європі, Центральноевропейська ініціатива, Організація за демократію та розвиток (ГУАМ), Організація Чорноморського економічного співробітництва, Європейська економічна комісія ООН та ін.). Важливим завданням є активізація роботи щодо розширення міжнародної економічної співпраці та укладання двосторонніх торговельних угод, які спрощуватимуть митні процедури для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності із відповідних країн і таким чином забезпечуватимуть активізацію експортно-імпорتنної діяльності [3, с. 118-124], [4, online], [6, online].

Налагодження співпраці митних органів України із успішними митницями держав-членів ЄС у контексті здобуття прогресивного досвіду щодо запровадження інноваційних митних технологій, зокрема у сфері діджиталізації митних операцій. Така взаємодія відображає більшою мірою формальний характер та не забезпечує отримання дієвих результатів. Тому на рівні центрального й територіальних органів влади слід ліквідувати будь-які об'єктивні та суб'єктивні перешкоди у взаємодії із зарубіжними митницями.

На сьогодні в Україні існує дефіцит пунктів пропуску, що зумовлює довготривалі затримки вантажів на кордоні. А тому наступним митним ургентним інструментом є побудова нових пунктів пропуску, в тому числі й спільного контролю. Слід зауважити, що у Плані заходів з облаштування пріоритетних пунктів пропуску на 2021-2023 роки, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.03.2021 р. № 246-р, передбачено модернізацію і технічне переоснащення окремих пунктів пропуску, а також будівництво нових пунктів пропуску, що повинно стати реальними і дієвими митними інструментами ургентного характеру [2, online].

Успішне впровадження зони вільної торгівлі та приєднання національної митної системи до Митного Союзу ЄС є неможливим без гармонізації вітчизняного митного законодавства із стандартами ЄС, удосконалення митних процедур та приведення їх у відповідність із митними практиками ЄС, використання прогресивних інформаційних систем у роботі митних органів, які будуть інтегрованими із базами митних даних ЄС.

Література:

1. Громадська синергія. Інтеграція у рамках асоціації: динаміка виконання угоди між Україною і ЄС, [online]. Доступно: <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Integratsiya-u-ramkah-asotsiatsiyi-dynamika-vykonannya-Ugody-mizh-Ukrayinoyu-i-YES-3-e-vydannya-1.pdf> [січень 2019]
2. Кабінет Міністрів України, 2021. *Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з облаштування пріоритетних пунктів пропуску на 2021-2023 роки» №246-р від 24.03.2021 р.* [online]. Доступно: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> [Дата звернення 27 Березень 2021].
3. Коваль, М.В., 2018. Європейський досвід організації діяльності митних адміністрацій та можливості його застосування в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*, 2 (23), с. 118-124.
4. Острікова, Т., 2019. Двобій з митними проблемами: чотири нищівні удари. *Економічна правда*, [online]. Доступно: <https://www.epravda.com.ua/columns/2019/08/9/650376/> [Дата звернення 10 Лютий 2021].
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р., [online]. Доступно: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [Дата звернення 15 Лютий 2021].
6. Южаніна, Н., 2021. Що Верховна Рада збирається реформувати в українській митниці. *Економічна правда*, [online]. Доступно: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/02/23/671285/> [Дата звернення 10 Березень 2021].
7. Юринець, О.В., 2021а. *Ургентні інструменти антикризового управління: фінансово-економічні та управлінські аспекти в умовах євроатлантичної інтеграції*. Львів: Галицька видавнича спілка.

Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту гуманітарних і соціальних наук
Протокол № 3 від 02 грудня 2021 року

Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні питання розвитку суспільних наук у XXI столітті»: збірник тез доповідей. - Львів: НУ ЛПІ, 2022. – 173 с.

Матеріали подано в авторській редакції

Підписано до друку 20.12.2021р. Формат 60*84/16
Папір офс. Офс.друк. Гарнітура Таймс